

Vondelstraat nr. 72

Bok "Loesje" zag het levenslicht dankzij de krakers!

... en et ovet →

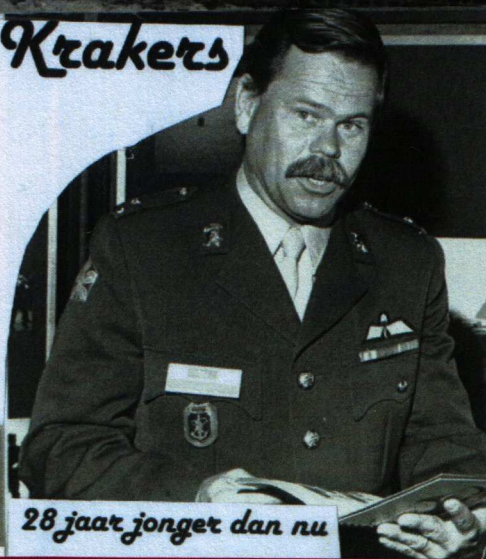
Krakers

Versus
Overheid

door

Tom van Frp

maart 1980

28 jaar jonger dan nu

- et op

Bedoeling, een Goed Doel

5 Jaar geleden –ik werd toen 65 jaar jong- schreef ik het boekje:
 “Waar ‘loop’ je tegen aan in een rolstoel”
 Een eenvoudig een bescheiden geschenk aan mijn gasten.

Logisch zou zijn om ook dit boek weg te geven.
 Maar Yvonne en ik hebben een beter doel voor ogen:
 De totale opbrengst van dit boekwerk gaat in het fonds
 t.b.v. onze 10 Bali-kinderen. 8 Kinderen waarvan wij alle
 schoolkosten dragen en 2 zwerfkinderen die wij hebben kunnen
 onderbrengen bij onze chauffeur/vriend
 Gusti Bayu, en daar dragen wij uiteraard alle kosten voor. En de 2
 kinderen van Gusti profiteren daar uiteraard royaal van mee want zij
 hebben natuurlijk een flink stuk moeten inschikken om ruimte te
 bieden aan 2 nieuwe zusjes.

Reden waarom dit boek niet zo goedkoop is.
 Vindt u het toch te goedkoop omdat u onze taak in Bali een goed hart
 toedraagt

Dan is : T. van Erp
 Rekeningnr. : 1082.56.944
 Inzake Bali Schoolkinderen
 Heunpark 3134, 5261 WD VUGHT wellicht een extra stimulans

Dit zijn onze tien Bali-kinderen tijdens het jaarlijkse etentje bij één van de
 ouders thuis en wel Ratniti –werkzaam in ons hotel- en moeder van Putu en
 Made, de oudste twee kinderen. Ratniti moest indertijd 8 maanden werken om
 alleen al het schoolgeld van de twee kinderen te verdienen, zij voelt zich nu
 schatrijk. Is ze o.a. ook als ik naar haar kinderen kijk. Ratniti nodigt jaarlijks
 alle ouders en alle kinderen uit bij haar thuis voor een onvervalste rijsttafel.
 En wij mogen daar uiteraard ook bij zijn.

Maar als u goed telt ziet u elf kinderen. Dat was een neefje. En als er tien kinderen op de foto moeten dan gaat het elfde kind er spontaan bij staan uiteraard (jochie met rode T-shirt, rechts achter)

Op de voorgrond met gele broek en op de 2-de rij half afgewend de twee ex-zwerfmeisjes Tunjung, nb met een Waddenzee-zehondje op de borst, en Komang, boordevol humor.

Het begon 7 jaar geleden allemaal met Abbas, derde rij in het midden, en links op de voorste rij Gung D zijn broertje en nu dus broertjes van Tunjung en Komang. Indrukwekkend dat twee ouders die het echt niet breed hadden de extra zorg over twee kinderen op zich wilden nemen, niet wetend wat daar tegenover zou komen te staan.

Nu zijn ze alle zes beter af en daar zijn Yvonne en ik weer blij mee.

Op de achterste rij staan de 2 oudsten waarvan het meisje Putu dit jaar van het VWO af komt en onderwijzeres wil worden en haar broer Made wil architect worden, ook al kost dat natuurlijk nogal wat. Want basisschool en middelbare school zijn niet duur maar hbo en universiteit wel. Ook een –kwalijke- manier om de sociale klassen uit elkaar te houden, want studiebeurzen bestaan er niet. Middenvoor en achter Gung D de beide dochters van de zus van Gusti. De één is de deugniet van het spul de andere (met rood shirt) het plaatje! Blijven over Rama en Romi, op de tweede rij de eerste twee vanaf rechts bekeken.

Amsterdam 1980: Vondelstraat
Nijmegen 1981: De Eenhoorn of
Piersonstraat of
Plan Zeigelhof

Woningnood,
Speculatie in leegstaand onroerend goed,
Anarchie onder de studenten,
Besluiteloosheid bij de overheid,
Politie krijgt pak slaag.
Leger grijpt in....
maar hebben we daar
een leger voor?

Inleiding

Mijn carrière bij de krijgsmacht is in vergelijking met de meeste collega-leeftijdgenoten best spectaculair verlopen. Ik zeg bewust leeftijdgenoten want wat de jongere garde nu meemaakt in Afghanistan daar kan ik niet tegen op, eerlijk is eerlijk. Maar ik mocht drie zeer enerverende episoden meemaken die een stempel hebben gedrukt op mijn denken, doen en laten.

Om te beginnen mocht ik in 1964, notabene als jongste actief dienende genieofficier, met ruim dertig soldaten en onderofficieren en een zestal marine vliegtuigmonteurs naar Catania op Sicilië om vier zogeheten Grumman Trackers vliegtuigen, van het vliegdekschip de Karel Doorman, van onder een ingestorte hangaar, te bergen. Verderop in dit boek vertel ik daar iets meer over.

Mijn tweede hoogtepunt, maar de facto was het een politiek dieptepunt, waren de krakersrellen in Amsterdam (“Geen woning geen kroning“ was de slogan op straat in die dagen) en de rellen in Nijmegen een jaar later over het bouwen van een parkeergarage, die er nooit kwam. En daar gaat dit boek over. En we leefden toen in 1980 en 1981

Mijn derde hoogtepunt, als het om spektakel gaat was mijn missie naar Irak eind 1991. Ik was er om een aantal redenen voor uitgekozen. Als genieofficier was ik belast met het inspecteren en inschatten van het instortingsgevaar van gebombardeerde en/of geboobytrapte gebouwen die het UNSCOM (United Nations Special Commission) team wilde doorzoeken op ‘verboden waar’ (nucleaire, chemische en biologische strijdmiddelen) en als springstofdeskundige moest ik mijn ogen de kost geven wat voor aanvullende bombardementen Saddam Hoessein verder in het nauw konden brengen. Ik heb toen voorgesteld om al die levensgrote portretten die overal stonden met exocet raketten te beschieten. Beter was Saddam niet te beledigen vanuit mijn optiek. En ik moest een plan bedenken en beginnen met de uitvoering om in beslag genomen vliegtuigraketten en bommen en artilleriemunitie te ontmantelen. De redenering daar achter was dat als je hem dat soort lege wapensystemen afpakte dan kon hij ergens in de bergen nog zoveel zenuwgas en andere troep verstoppen. Hij was dan niet meer in staat om letterlijk zijn doelen te bereiken. Met de Scudraketten waren nadere teamleden bezig. En die hebben we wel gevonden en afgeleverd aan de VS, Duitsland en Israel notabene. Waarom die laatste twee was mij onduidelijk.

Ik stelde voor om alle gevonden munitie, al dan niet gevuld met chemische troep, naar de woestijn te kruien en dan zou ik het daar 'inpakken' in een giga hoeveelheid springstof. Dat zou een explosie met de kracht van een kernwapen, kilotonnen springstof dus, sterk genoeg om alle chemische en eventueel biologische strijdmiddelen afdoende te vernietigen. Dat 'feest' ging niet door. Men was toch bang voor milieuschade. Alle munitie moest en zou industrieel ontmanteld moeten worden. Dat dat levensgevaarlijk was maakte geen indruk bij de VN, want de Irakezen zouden die klus zelf moeten klaren en dat het een uiterst kostbare operatie zou worden was ook geen factor van invloed want de rekening van die operatie ging ook naar de Irakezen. Voor het laatste had ik alle begrip voor het eerste argument niet. Want het ging wel om mensen die dit moesten uitvoeren en ik zou er met mijn neus bovenop staan. Het resultaat is bekend en daarom zit ik nu in een rolstoel.

Minister ter Beek was indertijd beretrots op mij dat ik met gevaar voor eigen leven een Irakees het leven heb gered. De Irakezen hadden mij geen "empty and never ben filled" munitie geleverd maar leeggemaakte munitie. En een kind weet dat als je dergelijk spul met een snijbrander te lijf gaat dat er explosies volgen, wat ook gebeurde.

Ik ben door besmetting met zenuwgas –want dat zat er helaas in die leeggemaakte munitie- wel aardig gehandicapt geraakt, althans dat zegt na jaren procederen het RVO/TNO.

Dat hele Irak-avontuur en de verdere gevolgen heb ik beschreven in de 2-de uitgave van het boek: "Waar 'loop' je tegen aan in een rolstoel?" In de eerste editie heb ik alleen de ludieke voorvallen met een rolstoel opgetekend en wel als presentje voor al mijn gasten toen ik 65 werd. Maar oorzaak en gevolg horen bij elkaar vandaar die hele Irak-episode er aan geplakt. En de opbrengst van dat boekwerk kwam weer ten goede aan de 10 Bali-kinderen die wij, Yvonne en ik, steunen om een fatsoenlijke opleiding te volgen. En ook dat project staat beschreven in dat boek.

En hij of zij die dat boek willen kopen en daarmee dit project ondersteunen kunnen mailen met vanerptom@hotmail.com. Zo die 'boodschap' ben ik ook weer kwijt.

Om dit boek te kunnen schrijven, 28 respectievelijk 27 jaar na dato van de gebeurtenissen in Amsterdam en Nijmegen heb ik diverse mensen willen interviewen. Maar die zijn inmiddels allemaal al overleden en dan hebben we het over burgemeester Polak, locoburgemeester Heerma, wethouder Schaefer, hoofdcommissaris Sanders, Burgemeester Hermsen van Nijmegen en zijn hoofdcommissaris van politie Hetterscheid en toenmalig hoofdinspecteur Willem Siers en luitenant-kolonel van de Koninklijke Marechaussee van den Boudt, operationeel commandant in Nijmegen.

Wel beschikbaar en bereid om mij te helpen met research waren de toenmalige luitenant-kolonel van de Marechaussee Rademakers (nu generaal-majoor b.d. (buiten dienst)), operationeel commandant in Amsterdam en adviseur in Nijmegen, de toenmalige kapitein Beelen (nu brigadegeneraal b.d.), zowel in Amsterdam als in Nijmegen de operationele man en de kapitein Jan Timmermans de commandant van de Brigade Speciale Beveiliging (BSB) (nu kolonel b.d.). En de toenmalige kapitein Roxs, die mij o.a. een tendentius verhaal uit de Panorama gaf.

Van het weekblad de Elsevier mocht ik de cover van 3 maart 1980 gebruiken mits ik het logo van Elsevier gebruikte. En zij verzorgden in het Kerstnummer van de Elsevier een heel verhaal over het concept van dit boek.

Norbert Smeulders, docent computer, bij de Stichting ABZ (Anders Bezig Zijn), waarvan ik acht jaar voorzitter mocht zijn, heeft mij enorm geholpen met plak- en knipwerk.

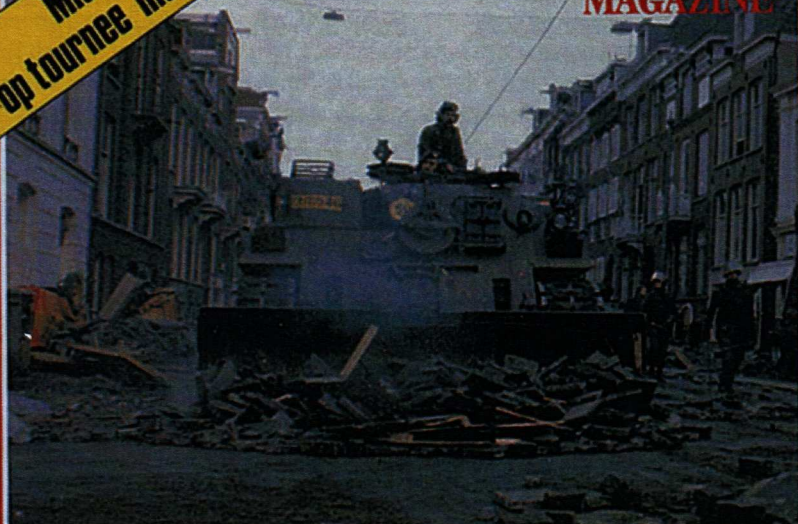
Het dossier Zeigelhof uitgegeven door de Gelderlander is een vruchtbaar naslagwerk gebleken. Hetzelfde geldt voor het Amsterdamse Handboek voor Krakkers en alle andere in de bijlagen gehanteerde bronnen.

36e JAARGANG NO 10

8 MAART 1980

ELSEVIER'S
 op tournee met Edward Kennedy
 Michel van der Plas

ELSEVIER'S
 MAGAZINE

ANARCHIE IN AMSTERDAM

f2.75 Incl. BTW

Ind. Andien	NL f 6,90	Quintand	DM 4,50	Frankrijk	Frans 9,90
Europa	Gul f 4,50	Spanje	PTas 145,00	Italië	L. 1100,00
Beige	Wsch 45,00	Engeland	£ 9,90	Verenigd Kon.	Shon 2,50

De door Elsevier afgestane cover op voorwaarde dat hun logo werd 'meegenomen'. Aan dat verzoek geef ik met genoeg gevolg. Bovendien kan ik niet anders want 'fotoshoppen' is een vaardigheid die ik niet beheers.

CV ten tijde van: De Krakersrellen

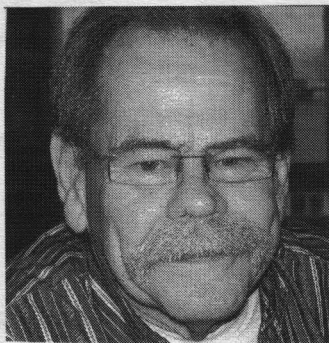
Amsterdam 1980; functie: Commandant 13-de
Pantsergeniecompagnie
te Oirschot
Onderdeel van 13 Pantserbrigade

Nijmegen 1981; functie: Commandant School
Reserve Officieren en
Kader Genie
te Vught
Onderdeel van het Genieopleidingscentrum

Tom van Erp, toen majoor der genie
heden luitenant-kolonel buiten dienst
sinds 1 februari 1994

1980-1981
Jong, sterk en onbevreesd

2008
de 'sleet' zit er aardig in

Deel 1

Krakersrellen Amsterdam Vondelstraat 1980

Verlag van een actie van 7 minuten en wat er aan vooraf ging

Onderwerp	bladzijde
Bedoeling, een goed doel	002
Inleiding	005
CV ten tijde van	009
Index Deel 1	010
Tijdschema in Amsterdam	011
Opleiding en ervaring een garantie voor een buitenissige opdracht	012
Een 'mislukt' verjaardagsfeestje	021
Politielogboek	023
Terugblik Heerma (Dagboek)	030
Media "doen mee"	035
Eerste problemen inzet genie-eenheden	047
Radio STAD, hoofdrolspeler?	050
Achtergrond van het conflict	052
Dagboek van bewoonster Maartje van Putten (eerste deel)	057
Verkenningen & Besprekingen	060
Besluitvorming en voorbereiding	
Waar beginnen?	068
De gevaren	074
De avond en nacht voorafgaande aan D-day	076
D-day 3 maart 1980	079
Maandag 3 maart, de schrijvende pers heeft publicitair achter het net...	088
D+1, (dinsdag 4 maart) publicitair	092
Nabeschouwing	094
Dagboek Maartje van Putten (vervolg, 3 maart)	097
Handleiding voor Krakers, 5-de druk 1979	099
Onkruid	103
Ingezet geniepersoneel en -materieel	104

Tijdschema in Amsterdam:

Vrijdag 29 februari 1980:

**Grote confrontatie Politie en krakers
(3 pelotons ME, 25 gewonden)**

**“Pand 72” Vondelstraat
gekraakt en gebarricadeerd
Eerste barricades opgeworpen**

Zaterdag 1 maart:

**Verkenningen in gekraakt gebied
Verzamelen personeel en materieel
in kamp Crailoo Bussum
Verdere opbouw barricades,
o.a. met mijn hulp en adviezen
Dan weet ik hoe ik ze moet slopen!**

Zondag 2 maart 1980:

**Ramptoerisme
Aanvullende verkenningen
Besluitvorming
Bevelsuitgiften**

Maandag 3 maart 1980:

**05.00 verplaatsen in slagorde aanval naar startlijnen
05.50 Aankomst aan 2 startlijnen
06.00 Aanval over 2 assen op brandende barricades
06.10 Verbinding tussen de 2 aanvallen
09.00 einde operatie v.w.b. Genie en BSB**

DEEL 1

KRAKERSRELLEN IN AMSTERDAM 1980

Opleiding en ervaring een garantie voor een buitenissige opdracht?

Inleiding

Als iemand mij eind vijftiger, begin zestiger jaren, voorspeld had dat ik ooit nog eens met Leopard Genietanks ("tankdozers" in de volksmond) tegen mijn eigen landgenoten zou moeten optreden in opdracht van mijn eigen overheid, dan had ik vermoedelijk minzaam geglimlacht en met mijn rechter wijsvinger al dan niet subtiel tegen mijn voorhoofd getikt. Ook had ik nooit kunnen voorzien, na ons optreden in de Vondelstraat annex Eerste Constantijn Huygensstraat op de heen- en de terugweg naar kamp Crailoo, door de Amsterdamse bevolking 'beloond' te worden met de Hitlergroet. Een militair optreden dat ik volledig rechtmatig en rechtvaardig vond na een weekend vertoefd te hebben binnen dat krakerswereldje, waar het complete wetboek van strafrecht publiekelijk werd verkracht, zonder dat er iemand ingreep. Zonder dat er iemand het vermogen of de durf had om in te grijpen, anarchie in zijn zuiverste vorm in de omgeving van de Vondelstraat –Eerste Constantijn Huygensstraat.

Het massale geweld, en eerlijk is eerlijk, dat was het met die genietanks, was de enige oplossing om een einde te maken aan de anarchie van de Vrijstaat van de krakers. Iedere andere oplossing had vermoedelijk geleid tot extreem veel gewonden, zo niet doden. Want dan had men met de hand barricade voor barricade moeten veroveren op de honderden krakers. Ook mag duidelijk zijn dat er nog nooit zoveel Mobiele Eenheden (ME) waren ingezet, en wel hoofdzakelijk Koninklijke Marechaussee-ME. De politie trad ook op maar dan wel op de achtergrond. Zij sloten de ring rond het gebied af, De Koninklijke Marechaussee ontruimde de gekraakte panden, maar de tanks speelden een hele cruciale hoofdrol. Het sprookje van de onneembare barricades –althans in de ogen van de optimistische kraker, die nog nooit een tank van dichtbij had gezien, laat staan in actie- was in minder dan zeven minuten om zeep geholpen. En dat voor zeven barricades waar dagen aan gebouwd was door honderden nijvere handen.

Het militaire ingrijpen met zware middelen was dus noodzakelijk en het zal dus duidelijk zijn dat ik die 'beloning' (de Hitlergroet), lees kwalificatie, niet terecht vond. Maar tegen die Hitlergroet kon en mocht ik helaas weer niets doen. En dat deed behoorlijk pijn. Maar ik respecteer het fenomeen dat ik geen eigen rechter mag spelen, en al helemaal niet met de geweldsmiddelen waarover ik op dat moment beschikte. Maar dan moet het openbaar bestuur, i.c. de politie en het O.M, wel klaar staan om mijn belangen weer te beschermen. Maar ja we hebben nu eenmaal in onze grondwet artikel 7 en dat belooft vrijheid van meningsuiting voor iedereen en dus ook voor krakers.

Zo heb ik weer geweigerd, althans het dringende advies niet opgevolgd, om mijn rangonderscheidingsteken en mijn naamaanduiding –in de krijgsmachtvolksmond 'straatnaam' geheten- van mijn uniform af te halen, bang als de overheid was voor repercussies mijn kant op. Want de overheid is er om mij te beschermen als ik bedreigd wordt, en zeker als die repercussie het gevolg zou zijn van een opdracht van de overheid die ik uitvoer. De lokale politie was bang dat ze mij zouden kunnen traceren, en aan de hand van de belettering op mijn tanks zou dat uitermate makkelijk zijn.

Mijn tanks hadden o.a. '13 Pagn' op het chassis staan, hetgeen zoveel betekent als 13 Pantsergeniecompagnie. En iemand die ook maar een heel klein beetje thuis is in dat wereldje, en er zullen beslist de nodig ex-dienstplichtigen op de plaats delict hebben rondgelopen, die komt dan makkelijk bij mij uit. Want 13 Pagnie (pantsergeniecompagnie) had maar één majoor, maar één van Erp en maar één vent met zo'n grote snor. Mij opsporen en bij mij thuis de ruiten ingooien zou een logisch gevolg kunnen zijn van mijn wil om niet zonder, rangonderscheidingsteken, 'smoel' (zo heette de 'straatnaam' op je borst waar je naar luisterde) en mombakkes voor, de klus te klaren. Kortom de camouflage van de doorsnee crimineel. Ik zat ook met het dilemma dat ik zelf had meegebouwd aan de barricades, althans in Amsterdam, en dus wellicht direct herkend zou kunnen worden, wat een buitenissige woede zou kunnen oproepen. Maar een beetje macho houdt zijn rug dan recht. Bovendien liepen de jongens van de BSB, mijn beschermengelen zoals ik zou ervaren, zelf ook gewoon met strepen, sterren en straatnamen. Later veranderde dat wel want ook ik kwam in 2004 niet te weten hoe Eric. O. 'van achteren' heet. De BSB en de mariniers hadden kennelijk inmiddels hun lesje geleerd en konden dus maar beter anoniem blijven. En wraak nu achteraf – Nb. ruim 25 jaar later, daar ben ik al helemaal niet bang voor, hoewel je weet het maar nooit. Eén van de krakers van toen is nu een dik vriendje van me, en heeft nu alle begrip voor mijn rol van toen. Allebei Prins Carnaval in Vught geweest. 'Hard werken', met bier als smeermiddel, verbroederd zullen we maar zeggen, en voortschrijdend inzicht natuurlijk. Althans dat zeg ik er maar even bij voor alle duidelijkheid. En dat 'voortschrijdend inzicht' slaat natuurlijk op dat vriendje.

Mijn militaire leven begon op 3 september 1957 als 'zandhaas' (infanterist) op de KMA te Breda. Een jaar later stapte ik over naar de genie. Ik vond de opleiding tot infanterist intellectueel niet erg uitdagend, en slecht voor mijn sportcarrière – veel kou en nattigheid om het zo maar eens samen te vatten-. Die overgang van de infanterie naar de genie ging niet geheel geruisloos. De gouverneur (de hoogste baas op de KMA, een kolonel der cavalerie) vond mij fysiek perfect geschikt voor de infanterie en de rest deed niet ter zake. Die kolonel liet zelfs mijn vader (oud-infanterist en een jaargenoot van die gouverneur) opdraven om mij te overtuigen van zijn gelijk. Maar mijn vader, die zelf graag naar "Delft" had gewild, maar het niet kon betalen -althans zijn moeder-, stond volledig achter mijn ommezwaai qua studierichting. En zo geschiedde, maar ik moest wel weer helemaal van voren af aan beginnen met de studie, ik kreeg niets cadeau. Ik werd dus vrijwillig asymptoot -iemand die een studiejaar doubleert – en twee jaar later nog eens maar nu onvrijwillig. Ik had de sport volledig laten prevaleren boven de studie en dat gaf problemen. De KMA zat net in een omschakeling van een wat basale pelotonscommandantenopleiding naar een wat meer wetenschappelijke benadering. Anders geformuleerd: Ik leefde in de overtuiging dat de persoonsbeoordeling belangrijker werd geacht dan de kennisbeoordeling. En daar zat mijn calculatiefout. Om de zoveel tijd een KMA-record met atletiek zou mij de nodige protectie bieden, niet dus. Door die ommezwaai kreeg sport een wat lagere prioriteit. En dat ondanks het feit dat Prins Bernhard allemaal sportcoryfeeën zoals judoka Anton Geesink en tennisser Tom Okker en de roeiers Blaise en Venemans naar de KMA had gehaald uit wervingsoverwegingen. Van Geesink heb ik hele nuttige vecht- en levenslessen gehad en Okker heb ik er amper gezien. En dankzij Blaise en Veenemans roeiden we binnen de kortste keren op wereldniveau.

Na de KMA heb ik alle gebruikelijke functies vervuld bij de genie zoals pelotonscommandant bij 462 Pontonnierbataljon en de kaderschool. Compagniescommandant bij 41 Geniebataljon in Seedorf, mijn eerste ervaring opgedaan als militaire bouwvakker bij het Bureau Aanleg Beheer en Onderhoud Vliegvelden (BABOV) op het vliegveld Gilze Rijen, met veel plezier de sergeant-majooropleiding geleid, commandant Kaderschool geweest, stafofficier bij de 1 Div "7Dec", commandant 13 Pantsergeniecompagnie, docent op de Hogere Krijgsschool enz. enz. en eindigend als directeur van een directie van DGWT (zeg maar de militaire Rijksgebouwendienst) in de vier noordelijke provincies Gekscherend noem ik een militaire carrière wel eens een redelijk betaalde zigeunerbaan.

Om de drie à vier jaar weer ergens geheel opnieuw aan weer heel iets nieuws beginnen, je opnieuw 'invechten' in een bestaande organisatie, erg vormend. Risico op sleur heb ik niet gekend.

Maar hetzelfde (het verrassende aan een militaire loopbaan dus) gold eigenlijk ook voor de uitzending in 1965 naar Sicilië om 4 Grumman Trackers, onderzeebootbestrijdingsvliegtuigen, van het vestzakvliegdekschip de "Karel Doorman" te bergen, ik was notabene de jongste luitenant van de parate genietroepen. En dan een dergelijke uitdagende klus in het verre buitenland. De Karel Doorman lag in 1965 in het weekeinde in de haven van Malta maar vier vliegtuigen stonden op dat moment op de luchtmachtbasis bij Catania op Sicilië. En er werd een hevige storm verwacht en terugvliegen kon niet meer kennelijk. De Italianen waren niet zo gek of hun vliegtuigen gingen naar buiten aan spankabels zodat de vier Nederlandse kisten veilig in de hangaar konden. Laat nu aan de verkeerde kant de deuren van de hangaar open staan zodat er binnen een soort vacuüm werd gezogen door de stormwind, met als gevolg dat het dak instortte boven op de vier vliegtuigen van de marine, terwijl de buiten staande Italiaanse kisten geen streepje schade opliepen. Wat moeten die Italianen in hun vuistje hebben gelachen.

Maar het grote probleem was dat de operationele inzetbaarheid van de Karel Doorman in het geding kwam, want dat type vliegtuig werd niet meer gemaakt. En vier vliegtuigen in één klap afschrijven was iets te veel van het goede. Die vliegtuigen moesten geborgen worden, hoe dan ook. Al kon de marine desnoods van de restanten van vier kisten weer twee of drie 'kisten' maken, dat was nog altijd beter dan niks.

Als ik Commandant Zeemacht was geweest zou ik nooit geaccepteerd hebben dat de jongste, en dus formeel de meest onervaren luitenant van de genie op die klus, waar geen enkele expertise voor bestond, af te sturen. Ik was weliswaar met mijn compagniescommandant, de kapitein Dick Tees op verkenning naar Sicilië geweest, maar toch.

Ik ben met een charterboot vol materieel naar dat eiland vertrokken, met dertig dienstplichtigen en naar later bleek één onhandelbare beroepssergeant en een stuk of zes marinemonteurs, om de vliegtuigen vakkundig te demonteren. Vier mogelijke bergingsplannen hadden Tees en ik bedacht. Ruim een maand later en al na de eerste bergingspoging stonden vier zwaar beschadigde vliegtuigen gereed voor verscheping. De kranten stonden er vol van. Logisch, de Nederlandse militair kwam zelden over de grens. Alleen in Seedorf en Hohne in Duitsland zag men Nederlandse militairen. La Courtine was alweer geschiedenis.

Nu vliegen we overal naar toe, tot op de lip van Osama bin Laden. Maar toen werd Sicilië nog beschouwd als een ver en exotisch eiland waar de maffia de dienst uitmaakt. Nou dat laatste bleek te kloppen. Maar van die uitzending heb ik absoluut geen enkele spijt gehad. Sterker, ik heb er van genoten. Eén groot avontuur en veel geleerd, zowel qua improviseren als marchanderen richting de Sicilianen en het onder de duim houden van een zeer recalcitrante sergeant die dik 15 jaar ouder was dan ik en krijgstuichtondermijnd opereerde en manipuleerde richting een aantal dienstplichtige soldaten. Maar die machtsstrijd verloor hij dik onder andere dankzij de soldaten die recht door zee en loyaal waren. Probleem was waar sluit je midden in Sicilië (Catania) een beroepssergeant op die je vier dagen streng arrest wilt geven, gewoon op zijn hotelkamer dus. Op de vliegbasis had natuurlijk ook gekund, maar dan etaleerde ik mijn vuile was over het vliegveld, want dat zou binnen de kortste keren natuurlijk de hele basis weten. Ik vond het al erg genoeg dat ik het voetballen tegen het elftal van de vliegbasis met 4-1 verloor. Maar ja de selectiekeuze was ook wat onevenwichtig, ik een kleine 40 man en zij wel 2000.

Ik kwam op Sicilië ook voor het eerst in aanraking met het fenomeen corruptie, omkoping en steekpenningen. Een lokale aannemer bood me een aantal tonnen – in geld- als ik al het zware materieel aan hem wilde verkopen. Dat voorstel deed hij overigens zonder blikken of blozen in aanwezigheid van de basiscommandant van het vliegveld, een levensgrote kolonel. Sterker, die kolonel stond te tolken. Die aannemer wist namelijk dat pro forma al dat materieel aan mij geschonken was door de Nederlandse Staat om het zonder moeilijkheden in te kunnen voeren. Hoe kon hij dat weten? Wie had hem dat verteld? Die basiscommandant? Toen ik dit verhaal later aan mijn hoogste geniebaas vertelde was zijn reactie: “Had het maar mooi verkocht dan hadden wij het niet terug hoeven te verschepen naar Nederland”. En het ging om veel geld. Heel veel geld voor toen. Ik had daar stil van kunnen leven op Sicilië. Toch maar niet gedaan.

(Meer informatie over de berging van de vliegtuigen is te vinden in: T. van Erp, “Operatie Catania”, Pontonniers bergen vier Marinevliegtuigen, Genie XV (1965), blz. 158-166)

En eenzelfde benadering qua inpasbaarheid en impact in en op mijn carrière gold de facto toen ik na de Golfoorlog tegen Irak in 1991 naar Irak werd gezonden met een drietal in het voorwoord beschreven opdrachten. Opdrachten waarvoor ik op de KMA en bij latere scholing amper of niet voor was opgeleid of voorbereid.

Zelf vond ik mijn plan om de konterfeitsels van Sadam kapot te schieten een lumineus plan. En nog humorvol ook, al zei ik dat nergens hardop. Want in dergelijke gevallen moet je niet alleen kijken naar hoeveel dreun krijg ik voor mijn dollar, dan telt de morele impact van een dergelijke voltreffer. Het effect zou in mijn ogen enorm zijn en het voordeel hebben dat er amper of geen mensenlevens mee gemoeid zouden zijn. Desnoods waarschuw je van te voren welk 'monument' je kapot schiet. Met als bonuseffect dat de Amerikanen eens goed konden laten zien hoe goed ze konden schieten of bombarderen. En voor het geval dat ze daar toch niet zo goed in zijn, ik weet zeker dat onze Koninklijke Luchtmacht perfect in staat is en bereid (?) om dat kunstje voor te doen of zelfs geheel uit te voeren.

Allemaal dingen dus die je niet verwacht tijdens je loopbaan en die zich toch kunnen voordoen in de carrière van een genieofficier van het Nederlandse leger. Bij mij in ieder geval wel. Van sommige collega's weet ik dat ze jaloers waren op de kansen die ik heb gehad om spectaculaire dingen te doen. Van weer anderen weet of vermoed ik dat ze blij waren dat die bekers (Sicilië, Vondelstraat/Amsterdam= Eenhoorn/Nijmegen en Irak) aan hen voorbij zijn gegaan. En ik ben weer blij –achteraf- dat ik geen standaard 'Haagse carrière' heb gehad. Dat laatste omschreef ik wel eens cynisch met de beeldspraak: Als kapitein schrijf je brieven die je bij een volgende plaatsing als majoor kunt gaan corrigeren of herschrijven en als overste teken je die brieven ooit wellicht. En al is je carrière nog zo spectaculair snel, het tijdpad tussen kapitein en overste beslaat toch de nodige jaren. In Den Haag gaat het nu eenmaal allemaal niet zo snel, ongeacht welk ministerie.

Ik ben mijn loopbaan bij de krijgsmacht geëindigd in Assen als, zoals dat zo fraai heet: Eerstaanwendend ingenieur-directeur van DGWT (Directie Gebouwen Werken en Terreinen). En in mijn geval voor de landmacht en de marechaussee in de vier noordelijke provinciën. 1 februari 1994 ben ik in de rang van luitenant-kolonel met functioneel leeftijdsontslag gegaan. En met een registratienummer 390111095 betekent dat ik met 55 jaar bij 'het grof vuil' ben gezet van het ABP. Geredeneerd vanuit mijn optiek minstens vijf jaar te vroeg, pure kapitaalvernietiging. Want ik kon nog steeds de hele wereld met één hand optillen en zat nog steeds boordevol werklust en energie. En als ik het privéverslag er op nasla van toenmalig wethouder Enneüs Heerma van Amsterdam, tevens locoburgemeester, en de latere schoonvader van mijn oudste zoon Casper, dan staat er voor 1980 in alle Friese nuchterheid (met tussen kaakjes enkele opmerkingen van de schrijver):

Het jaar waarin koningin Juliana haar aftreden bekend maakt

Het jaar waarin Rusland Afghanistan binnenvalt en dus....

President Carter van de USA afstel eist van de Olympische Spelen in Moskou (noot schrijver: In 1956 flikte men dat kunstje ook bij de inval van Rusland in Hongarije. En ook toen volgde Nederland redelijk gedwee het Amerikaanse beleid.)

Eric Heiden veroverd in Lake Placid 5 gouden medailles tijdens de Olympische Winterspelen en zet het schaatsen in de States met succes op de agenda. Daarbij verbleekt het brons van Lieuwe de Boer op de 500 m. en het zilver van postbode Piet Kleine op de 10.000 m.

Maar in Heerenveen (-waar anders als de Nederlanders pieken-) wordt Hilbert van der Duim wereldkampioen, hij houdt zelfs Eric Heiden zo vlak na de OS achter zich. (Over thuiswedstrijden met het bijbehorende voordeel gesproken).

Frans Andriessen treedt alleen af als minister van financiën omdat het kabinet van Agt/Wiegel onvoldoende bezuinigt. De VVD'ers zijn het met Andriessen eens maar hechten zoveel aan het pluche dat ze blijven zitten.

w.g. Ennetis Heerma

In dat jaar (1980) gebeurden wel meer opvallende dingen:

In Suriname vindt een militaire coup plaats onder leiding van sergeant der eerste klasse Desi Bouterse in het dagelijks leven sportinstructeur. En aan 15 onderofficieren in totaal heeft hij voldoende om succes te hebben en later aan 15 moorden ook om in het zadel te blijven.

In dat land gold inmiddels de regel:

'Wie de sleutel van de wapenkamer heeft is de baas'.

Eén van die vijftien onderofficieren heb ik zelf gedeeltelijk opgeleid. Of ik me er voor moet schamen, weet ik niet, ik denk het niet. Maar bij 13 Pagnicie werd ik wel vaak geplaagd door mijn eigen onderofficieren. Als we het eens ergens niet over eens waren riepen ze al snel tijdens de koffie of de borrel:

"Majoor pas op, wat ze in Suriname kunnen, kunnen wij uiteraard ook".

In april overleed Alfred Hitshcock en in mei president Tito en dat met verstrekkende gevolgen voor Joegoslavië. In juli vierde België honderd vijftig jaar onafhankelijkheid.

Een poging om Amerikaanse gijzelaars in Teheran te bevrijden mislukte in april jammerlijk. President Carter kon zijn herverkiezing voor het presidentschap van de VS wel vergeten.

Zijn opponent Ronald Reagan werd in november met overweldigende meerderheid verkozen.

Amerika het land van de onbegrensde mogelijkheden. Roosevelt bewees dat je voor het leven tot president gekozen kunt worden, Truman bewees dat ook een arme sloeber president kon worden, Eisenhower bewees dat ook een generaal tot dit ambt geroepen kon worden, Kennedy dat zelfs een katholiek de verkiezingen kon winnen, Nixon dat ook een boef niet kansloos was, Gerald Ford is niet eens gekozen maar werd wel president terwijl zijn vrouw fors aan de sterke drank verslaafd was. Carter bewees dat zelfs een pindaboer tot het hoogste ambt geroepen kon worden en pas wat presteerde na zijn presidentiële termijn, en Reagan bewees dat een B-acteur niet kansloos was. Sterker, die is er niet echt moe van geworden, die ging s'middags gewoon naar bed, paste wel bij zijn leeftijd maar niet bij de functie. En Clinton tot slot bewees dat een schuinsmarcheerder van alles vergeven werd. En Bush jr. bewees dat je niet eens echt slim hoeft te zijn. En wat Obama bewijst weten we pas later.

Maar terug naar de realiteit van 1980 in Amsterdam.

Heerma constateerde wel in alle nuchterheid dat het het meest indrukwekkende weekend in zijn carrière was geweest. Later hebben we hartelijk gelachen dat we toen samen hebben zitten brainstormen zonder te beseffen dat onze paden zich later in de familiere sfeer zouden kruisen, en dat tot wederzijds genoegen. Alleen helaas veel te kort. Hij heeft zijn eerste kleindochter Ceri-Anne helaas maar een paar maanden mogen meemaken.

Het Vondelstraat-verhaal is niet geheel chronologisch opgeschreven.

De te vermelden feiten en achtergronden stonden ook niet altijd logisch op één rij.

De chronologische terugblik via het dagboek van Maartje van Putten, een bewoonster van die buurt, heb ik daarom ook in tweeën geknipt.

Het verhaal geeft ook zicht op een links georiënteerde kijk op de gebeurtenissen (Radio STAD) met daar tegenover het 'rechtse' geluid van GBJ Hilberman. En daartussen de schrijvende pers die vaak met onverholven sympathie over de krakers bericht hebben.

Dan weer liep het bestuur achter de feiten aan, dan weer de media, dan weer de politie, en als laatste gelukkig ook de overdonderde krakers. Waardoor de hele operatie weinig slachtoffers opleverde maar wel veel 'verliezers' kende, maar daar konden wij genisten echt niets aan doen.

Voor iedereen geldt wel dat hij of zij een aantal beelden op het netvlies gebrand heeft staan omdat die beelden een onuitwisbare indruk hebben gemaakt en soms ook omdat die gebeurtenis wellicht de geschiedenis wat heeft veranderd. En sommige beelden zijn universeel, zoals het invliegen van twee passagiersvliegtuigen in het WTC in New York op 'nine-eleven' –die datum alleen al is een universeel begrip geworden-, of het omtrekken van het standbeeld van Saddam Hoessein voor het Palastine Hotel in Bagdad, een hotel waar ik logeerde tijdens de UNSCOM-inspecties in 1991, het doodschieten van Kennedy op 22 november 1963 in Dallas of zijn toespraak "Ich bin ein Berliner", het slaan van Chroetsjov met zijn schoen op de kathedr in de Verenigde Naties, of Willy Brandt op zijn knieën in Warschau, of van ds. Martin Luther King bij zijn beroemde toespraak: "*I have a dream*", of de vloedgolven van de tsunamiramp eerste kerstdag 2004, de ingestorte stad Bam in Iran of de afloop van de gijzelingsactie in Beslan, of de berging van de Koersk, de doods-kist van Prins Claus op de schouders van mariniers, of tot slot de rookbommen rond de gouden koets bij de inhuldiging van Beatrix, nog geen twee maanden na de gebeurtenissen waar het eerste deel van dit boek over gaat. En zonder een beroep te hoeven doen op je geheugen kan iedereen die lijst aanvullen tot een A4, maar alleen al dit toch niet geringe lijstje zal iedereen bekend voorkomen. Terwijl Heerma zich nog beperkt tot het jaar 1980. Maar voor iedereen zal dit lijstje er ook anders uitzien omdat hij of zij op een bepaald moment op een bepaalde plek was en het gebeuren beleefde zoals hij of zij het beleefde.

Voor mij komt daar het beeld bij van een genietank die op 3 maart 1980 in de vroege ochtend inrijdt op een brandende barricade in Amsterdam, maar dat laatste beeld is natuurlijk sterk persoonsgebonden omdat ik in die tank zat. Maar om aanvaardbaar te maken dat die beelden in het eerder genoemde rijtje gebeurtenissen toch een klein beetje thuishoort het feit dat die opname in vele jaaroverzichten of andere programma's ter ondersteuning bij wat men wil uitbeelden erbij gehaald werden en nog steeds erbij gehaald worden. Maar ook omdat ik doodsbang was dat het in die brandende barricade fout zou kunnen gaan. De krijgsmacht kent helaas al een majoor saté, een majoor van de mariniers die bij de training in Noorwegen bij een val aan zijn eigen skistok is geregen en het wonderwel heeft overleefd, en daar zou dus een majoor BBQ bij kunnen komen.

MISLUKT' VERJAARDAGSFEESTJE

29 Februari 1980 was ik uitgenodigd bij Ellie Blauw, zij werd die dag exact 10 schrikkeljaren oud, of zo u wilt 40 jaren jong. Reden genoeg voor een flinke fuif als je maar eens in de vier jaar echt jarig bent en er plaats genoeg is voor een forse fuif, want de familie Blauw woonde in een verbouwde boerderij in Haarsteeg.

In 1970, na ons Seedorf-Zeeven avontuur, hadden wij ons ook in Haarsteeg gevestigd. Of zoals ze daar zeggen: "Op d'n Haorsteeg".

Inmiddels woonden we vanaf 1974 in een eigen gebouwde bungalow in Vlijmen. Maar wie eenmaal in Haarsteeg zijn sociale ankers heeft uitgegooid kan wel verhuizen maar blijft verbonden aan Haarsteeg. En in mijn geval was dat o.a. door mijn lidmaatschap van de toneelvereniging Ernst en Luim –evenals de jarige-, de jaarlijkse tonpraatavonden, het Nieuwjaarstreffen – in "de Ster" in Nieuwkuijk, waarvoor ik toen meestal grotendeels de satire schreef.

Tegen middernacht kwam er een telefoontje van de kinderen en vlak daarna politie aan de deur van de feestlocatie. Er was namelijk politie bij mij thuis aan de deur geweest, die daar uiteraard bot vingen, maar van de kinderen te horen kregen waar we wel te vinden waren. Of ik maar even de officier van Alarm wilde bellen van het garnizoen Amsterdam.

Ik ben maar even naar huis gelopen om te bellen, vanuit die feestlocatie en met dat feestgedruis leek mij bellen onmogelijk, temeer omdat ik inmiddels gezegend was met de bij mijn leeftijd (41) en beroepsgroep passende explosiedoofheid zoals het gros van mijn collega's heeft opgelopen. Werkplaats, schietbaan, Springterrein Schaik, 't Harde. Ach, je kreeg het bijna overal, alleen wij toen nog niet in de disco.

Via de officier van Alarm van het Garnizoen Amsterdam werd mij gesommeerd dat ik vanwege operatieplan 10 (Hulp van de Krijgsmacht aan de Overheid o.a. bij ongeregelheden en allerlei denkbare rampen) opgeroepen werd om de volgende ochtend "ongeschoren en in oude kleren" me te melden in kamp Crailoo in Bussum.

Reden: Er waren ernstige rellen uitgebroken in Amsterdam met zwaar gebarricadeerde wegen in de stad tot gevolg. En de politie bleek niet bij machte om die troep te ruimen.

En ik was commandant 13 Pantsergeniecompagnie in Oirschot en o.a. wij stonden in de appèlijst van operatieplan 10 voor die week.

Nu had ik wel op het TV-nieuws van 20.00 uur gezien dat er vuilnisophalers moeilijk deden in Amsterdam, en hun vuilniswagens her en der hadden geparkeerd, om het bestuur te provoceren. Maar ik kon me niet voorstellen dat men daar het leger bij te hulp zou roepen. Natuurlijk erg lastig zoveel vuilniswagens die erg in de weg stonden, maar in het (te) tolerante Amsterdam moest dat kunnen. Als je al ingrijpt dan gaat dat langzaam en voorzichtig, en voor geen van beiden zijn genietroepen toegerust, en al helemaal niet met de toepassing van tankdozers. Dat is grof geweld, echt grof geweld. Daar schrikt men zelfs van in Amsterdam.

Ik had toen nog geen flauw idee van de activiteiten van krakers in een straal van een paar honderd meter rond een pand op de hoek van de Vondelstraat en de Eerste Constantijn Huygensstraat. Een pand dat bekend werd onder zijn huisnummer 72. Een pand dat lang had leeggestaan, onderhevig aan speculatiedoeleinden. Gekraakt was en een week geleden ontruimd door de ME en nu vrijdagavond 29 februari weer gekraakt.

En de gemeentelijke politie was niet in staat gebleken de massaal opgekomen krakers te verwijderen en dus werden zwaardere en massalere middelen te hulp geroepen.

Ik ben die nacht nog wel teruggegaan naar het schrikkel-dagverjaardagsfeestje. Maar voor mij was de lol er een beetje af. Ik kon en mocht ter plekke natuurlijk aan niemand vertellen wat me eventueel te wachten stond, hoewel ik mezelf dat ook nog niet goed realiseerde. Dat het iets heel ongewoons zou zijn was voor mij al wel duidelijk.

Ik was in het leger gegaan om het goede vaderland te beschermen tegen het bekende rode gevaar, en wel aan de Elbe in West-Duitsland en desnoods aan de Weser maar toch zeker niet in Amsterdam. De adrenaline liep al fors door het lijf.

Ik besloot ook maar geen alcohol meer te nuttigen, hoewel ik drie minuten wandelen van huis was. Ik heb die nacht niet best geslapen, de daarop volgende nachten al helemaal niet. Als ik al even een bed zag.

POLITIELOGBOEK

Bijgaand een –selectieve en toegegeven dus een arbitraire- greep uit het logboek van de Amsterdamse gemeentepolitie. De teneur op 29 februari was dat men met (te) weinig middelen continu net achter de feiten aanliep. De politie was drie minuten te laat bij de ambtswoning van Polak (logboeknummer 22 en 23) en ook drie minuten te laat in de Vondelsraat (nr. 31). De vraag blijft natuurlijk of men gezien de beschikbare middelen überhaupt had kunnen voorkomen wat er gebeurde.

Wat vooral opvalt, is de snelheid waarmee de gebeurtenissen elkaar opvolgden. Van s'middags half vier tot middernacht 86 meldingen, vooral de eerste vier uur stromen de berichten binnen, Heerma noemt dat heel plastisch: 'de berichten fladderden binnen'.

En vooral het aantal gewonden is opmerkelijk hoog bij sommige pelotons. Hoewel via andere informatie, o.a. een dokter die ter plekke eerste hulp verleent, ik de indruk heb dat de zwaarte van de verwondingen in de politierapportages wat overdreven is. Door de arts "te velde" wordt er door die dokter wel over verwondingen gesproken maar geen been- arm- en andere breuken. Als er wat bloed vloeit lijkt het vaak erger dan het is.

Het hele logboek lezende komt men tot de conclusie dat het op heel veel plaatsen in de stad te doen was, echt niet alleen omgeving Vondelstraat 72. En steeds verplaatst zich de aandacht en weet men de politie bij herhaling op het verkeerde been te zetten aangaande de ware bedoelingen, alsof er een doordacht plan achter stak. Gezien het feit dat ik midden in het omstreden gebied verbleef (alleen niet op die fatale vrijdag, dus ik heb niet echt recht van spreken) geeft mij de overtuiging dat men ad hoc handelde, maar wel als een niet geroutineerde snelschaker.

De gebeurtenissen op vrijdag 29 februari doen op dat moment het ergste vermoeden, maar achteraf dingen verklaren is natuurlijk altijd makkelijker dan op het cruciale moment snel en adequaat reageren. Zeventien (!) meldingen tussen 17.00 en 18.00 uur van schijnbaar losstaande niet altijd met elkaar samenhangende feiten in het tijdsbestek van een uur is natuurlijk wel heel erg veel. Dat vraagt om fouten bij de snelle taxaties die er gemaakt moesten worden. Het hele logboek leest dan ook als een spannend jongensboek. En veel krakers moeten zich ook een moderne Robin Hood of Pietje Bel gevoeld hebben, alleen dan wel een stuk vergankelijker qua individuele roem.

Frappant is dat op diverse ernstige incidenten, zoals plundering, geen actie werd genomen, 'om escalatie te voorkomen' heet het dan, waarschijnlijk is dat de politie te weinig middelen paraat had. (Zie 208 o.a.)

Bericht 222 meldt dat de burgemeester gelogen zou hebben over het gebruik van Molotovcocktails. Over deze melding hoor of lees ik nergens meer wat.

En de politie begreep eigenlijk niet goed dat ze een dergelijk geweldig pak op hun donder hadden kunnen krijgen want ze hadden toch maar liefst drie pelotons ME ingezet. Zo'n 100 man ME en dan toch op de vlucht moeten slaan, en dat diverse keren. In hun perceptie was het inzetten van 100 man in een betrekkelijk klein gebied al een heel grootschalige inzet. Men schrok bij de politie dan ook heel erg toen wij het al snel hadden over de benodigde inzet van zo'n 1000 man. Over de keuze van tankdozer-inzet deed men niet moeilijk, daar was gewoon geen alternatief voor. Shovels van een aannemer leken ook hun te kwetsbaar, zowel voor het voertuig als het bedienend personeel, los van de rechtspositie van die burgers. Ook het opschroeven van het aantal tanks, aanvankelijk vier stuks beschikbaar, naar zeven vond geen weerstand. Maar het personele bestand vertienvoudigen dat was slikken. Mijn theorie was dat iedere gewonde ME-er op zijn minst twee ME-ers nodig had om hem of haar afgevoerd te krijgen (want er wordt formeel geen onderscheid gemaakt tussen man en vrouw, al staan er in principe geen twee vrouwelijke ME-ers naast elkaar!, verschil moet er zijn. De vrouwelijke ME-er heeft evenveel recht om 'stenen te happen', maar ze moet wel extra beschermd worden). En dan is een stuk of drie à vijf ME-ers om de aftocht van een gewonde te dekken ook geen overbodige luxe, anders heb je er zo weer een paar gewonden bij. Dat betekent minimaal een factor vijf onttrekking aan de slagkracht, al is het maar tijdelijk, bij iedere nieuwe gewonde.

En als je die rekenformule loslaat op de vrijdagavond dan is er amper een ME-er beschikbaar geweest om echt op te treden. En ik denk ook dat dat geklopt heeft in de praktijk van vrijdag 29 februari.

Bureau Lijnbaansgracht

29 febr. Wiebers/Hogendorp

Rapporteurs zagen te 08.10 uur in de 2° Helmersstraat nabij de Nassaukade een drietal personen gekleed in spijkerbroeken, legerjack die bij het bemerken van de rapporteurs de benen namen met achterlating van: 1 legerpukkel, inhoudend een hoeveelheid vuurwerk, 1 plastic tas inhoudende twee zelfgemaakte explosieve molotovcocktails benevens 1 honkbalknuppel en 3 ijzeren kettingen elk ter lengte van 1,50m.

Vanaf 29 febr. blijkt er vanaf s'middags een permanente staf openbare orde te bestaan.

Bemanning: Hip Roosjen, Hip Koenders, Ip Graeve, Ip Schuurmans en Hap Bon

Meldingsnummer en Datumtijdgroep in het logboek

Nr. tijdstip

2 291531 AD 5.25 meldt dat ongeveer 25 bekende krakers voor Jan Willem Brouwersplein staan. Men vermoedt dat een groter aantal binnen is.

3 291558 AD 5.25 meldt dat men zich kennelijk verzamelt in perceel Jan W. Brouwersplein. "Het sterft van de krakers alsmede van de fotografen", 20 man gaan vanaf de Groote Keyzer naar de Vondelstraat. Hebben helmen op.

7 291619 Men verlaat druppelsgewijs Brouwersplein richting Vondelstraat.

9 29 Bureau Leijenberglaan wordt geobserveerd vanuit Citroen Dyane (plus kenteken en tenaamstelling)

11 291640 Concentratie "krakers" rond Vondelsstraat/Vondelpark wordt groter. Men heeft de indruk dat men een "ring" legt rond Vondelstraat 72. Kruisning Eerste Constantijn Huygnsstraat en Vondelstraat is gedeeltelijk opengebroken.

14 291701 AD 14.07 meldt dat er een grote ring van krakers het pand Vondelstraat 72 omsingelt.

21 291728 o.a. Op de Herengracht wordt met rookbommen gegooid

- 22 291730 Ip Zaal meldt dat men op weg is naar de burgemeesterswoning, maar dat is een afleidingsmanoeuvre. "Ergens" zal een andere actie plaatsvinden.
- 23 291734 De ruiten van de ambtswoning worden ingegooid. 15.50 en 15.00 opdracht om met spoed ambtswoning burgemeester te ontzetten. Men verlaat de burgemeesterswoning. *(hiermee worden vermoedelijk de krakers bedoeld)*
- 25 291743 o.a. Schade ambtswoning: ruiten ingegooid, verf en leuzen, rookbommen.
- 27 291748 De echtgenote van wethouder Schaefer is telefonisch bedreigd en dat men op weg is naar haar woning, (adres) 15.00 ingezet bij deze woning
- 31 291803 Vermoedelijk gaat men naar Vondelstraat 72. De hele groep (200) gaat in looppas. Woning Vondelstraat wordt vanaf achterzijde gekraakt. De kruising Eerste C. Huygenstraat bezet. 15.10 en 15.50 naar Vondelstraat.
- 32 291806 AD 15.00 ter plaatse Vondelstraat. Enorme oploop. Rijbaan Vondelstraat geblokkeerd met vrachtwagen. Vondelbrug geblokkeerd.
- 33 291812 Er stromen steeds meer mensen naar de Vondelstraat. Knokploegen krakers gaan naar Vondelstraat. Er wordt vuur uit het pand gegooid en men gooit met stenen.
- 34 291815 o.a. Centraal post gaat ME hergroeperen. 15.50 heeft de zaak onder controle. Er wordt een aanvang gemaakt met openbreken trottoir.
- 35 291820 Centraal post vraagt om ambulance. 17.01 gaat naar WG i.v.m. gewonden. Alle evt. politiegewonden gaan naar WG.
- 36 291827 Vondelstraat en Eerste Constantijn Huygensstraat worden opengebroken. Duizenden belangstellenden.
- 39 291834 Het hele kruispunt is één barricade, daar wordt een bouwkeet voor gebruikt.

- 40 291835 Rob Linders, de bewoner van vondelstraat 72, is door de krakers het pand uitgegooid. Zijn eigendommen liggen nog in het pand (melding van Verlinden Beheer –*eigenaar van het pand*-).
- 41 291836 Afwachtende houding wordt aangenomen. 9 politieambtenaren met GG en GD naar WG.
- 44 291849 Op de barricade in de Eerste Constantijn Huygensstraat staan gasflessen en petroleum. 2 man peloton H afgevoerd naar WG, 1 gebroken been.
- 45 291853 15.00 wordt aangevuld met 15.03 en 15.04 en 15.50 met 15.54
Er zijn nu 3 pelotons beschikbaar.
- 47 291907 Verlinden Beheer zal niet aandringen op ontruiming. Dit is ook het gevoel van huurder “Jezus kinderen” (*die zou er een opvang voor drugsverslaafden beginnen*). Men trekt zich terug op Stadionplein.
- 48 291910 Barricade opgeworpen op de Overtoom. Men zou er in geslaagd zijn in de Vondelstraat een bulldozer te starten.
- 49 291918 Tramverkeer op Overtoom wordt langzamerhand onmogelijk.
- 52 291941 Ruiten AMRObank Overtoom ingegooid. Men rijdt met de bulldozer dit pand binnen.
- 53 291955 4 afzettingen richting Overtoom. 2 barricades over Vondelstraat evenals barricades Vondelstraat richting Stadhouderskade.
- 54 292003 3 agenten gewond: kaakfractuur, zware hersenschudding en rugklachten. Alle agenten van PP 80-1 hebben letsel, niet ernstig.
- 64 292115 Het waarschuwingssysteem (*van de krakers*) dat van toepassing was voor de Grote Keyzer is van toepassing verklaard voor de Vondelstraat. Dit houdt in dat de zaak een nationaal karakter krijgt en overal uit den lande krakersgroepen worden opgetrommeld voor een 2-de confrontatie met de politie.
- 69 292129 Bijstandsaanvraag gedeponerd voor 3 pelotons ME (Haarlem)

- 113 010845 Majoor M van het garnizoen deelt mede dat er 4 tankdozers in Crailoo vanaf 10.00 uur voor inzet gereed zijn. De commandant van de tankdozers (*daar bedoelen ze mij mee*) zal zich melden op het HB (*hoofdbureau*) teneinde de (on)mogelijkheden van deze apparaten te bespreken.
- 123 011120 De hele actie wordt geregeld vanuit gekraakt pand Singel 186. Men beschikt over radiozenders.
- 156 012225 Met GVB is geregeld dat de stroom van de bovenleidingen van de trams wordt uitgeschakeld, omdat de krakers kabels hebben gespannen en dit levensgevaarlijke situaties kan opleveren bij de ruiming van de blokkades. Wanneer en voor hoe lang wordt nog bekeken.
- 161 012314 Vanwege GVB wordt medegedeeld dat bovenleidingen zijn uitgeschakeld.
- 168 020050 Bespreking Ministerie Binnenlandse Zaken (Wiegel en de Ruiter), burgemeester Polak, commissaris Steenberghe is voorbij. Polak bepaalt tijdstip ingrijpen en krijgt 400 man Koninklijke Marechaussee extra.
- 170 020110 In de loop van de dag komt er een crisiscentrum in het hoofdbureau en een coördinatiecentrum aan het Departement van Biza. 2 Pelotons Kmar uit kamp Crailoo bewapend met karabijn en Uzi's worden ter beschikking gesteld voor object bewaking (huis burgemeester, stadhuis, politiegebouwen, bewakend personeel blijft in de gebouwen).
- 172 02130 Door een man, zich noemende kapitein W. L. van Beek van de mariniers, wordt medegedeeld dat 200 gewapende mariniers over ongeveer 2 uur de zaak in de Vondelstraat zullen komen oplossen. Door de Chef Staf wordt er sterk aan getwijfeld dat hier sprake is van een serieuze melding.
- 175 020159 Een man, die onbekend wenst te blijven meldt dat onder de barricade in de Vondelstraat en de Eerste Constantijn Huygenstraat gasflessen onder barricades zijn verstopt.
- 188 020506 Bij aankomst Kmar bij bureau Overtoom worden zij met een regen van stenen bekogeld. Een personenauto wordt omgegooid en in brand gestoken.
- 207 020900 Vanaf Stadhouderskade tas met explosieven binnen gebracht. EOD onderzoekt de zaak.

208 020905 Winkel Keurkoop op de Overtoom wordt nu geplunderd. Op last politie wordt er geen actie ondernomen.

222 021110 Tussen de krakers lopen 2 of 3 mannen die gewapend zijn met revolvers of pistolen. Behoren niet tot de krakers, de krakers weten dit ook niet. Actievoerders hebben ook de indruk dat zij de grip op de situatie kwijt zijn. Burgemeester zou gelogen hebben dat er molotov-cocktails gebruikt zijn op vrijdag 29/02

229 021245 Ten behoeve van politie Amsterdam wordt een eenheid EOD uit Culemborg geconsigneerd (aanrijtijd 1 uur)

En zo gaan de meldingen de hele nacht door en in een wat rustiger tempo de rest van het weekend en het gaat over: opbrekingen, oprichten barricades op allerlei plaatsen, gewonden, gesleep met brandbaar spul en molotovcocktails, plunderingen in winkels, auto's en woonhuizen, sabotage aan elektriciteitshuisjes om de stroomvoorziening uit te schakelen als de politie aanvalt, een hijskraan wordt opengebroke om met de kraanarm rond te kunnen zwaaien tegen ME, er wordt een geweer gesignaleerd, er zouden handgranaten door een particulier verkocht worden, kleine brandjes her en der, woningen Vondelstraat 64, 66 en 68 zijn intern geheel gesloopt, asfalt tussen tramrails met drillboor opengebroke, overal worden ruiten ingegooid, Verlinden Beheer (eigenaar Vondelstraat 72) ziet via haar advocaat af van ontruiming, van de toneelgroep Proloog uit Eindhoven worden politie-uniformen het gekraakte gebied binnen gebracht.

Maar op zaterdag en zondag greep de politie nergens meer in, uit vrees voor escalatie.

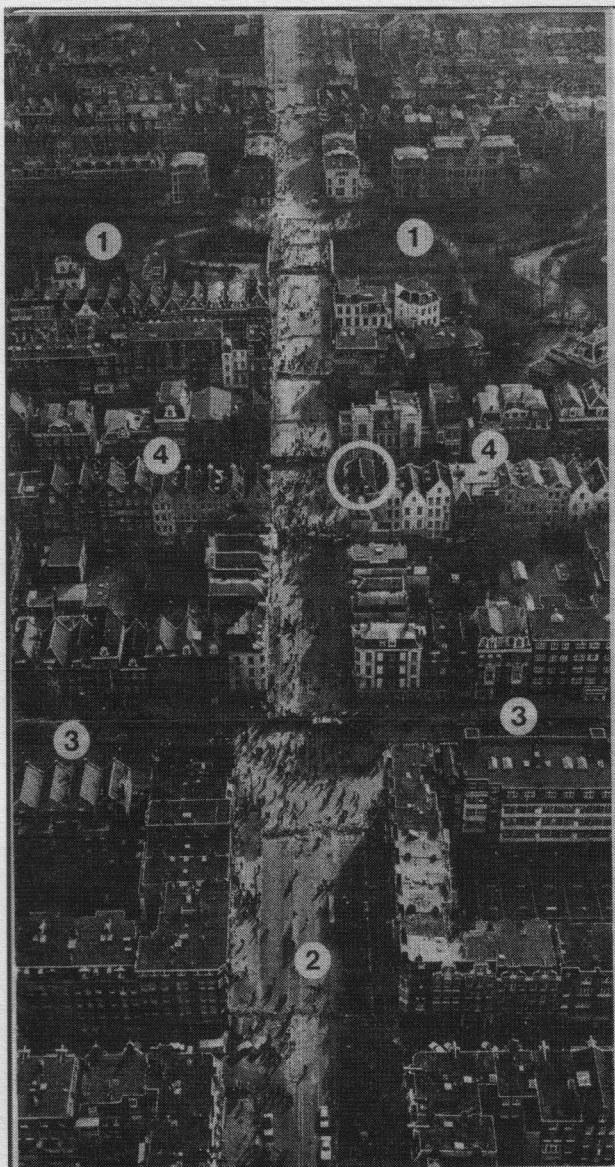
TERUGBLIK HEERMA, uit zijn dagboek

Het Vondelstraatweekend

Na een avondje bridgen hoorde ik rond middernacht op het nieuws dat het hommeles was in de Vondelstraat. Op weg naar huis toch maar even langs het bewuste kruispunt gereden. Al snel was het duidelijk dat er grote ophef was. Tramlijn 2 en 3 waren al helemaal geblokkeerd. Thuis aangekomen bleek dat men al de hele avond gebeld had met het verzoek om naar het stadhuis te komen. Bij aankomst op het stadhuis rond één uur vielen drie dingen op:

- a) dat iedereen zich met alles bemoeide,
- b) dat de algemene opinie van links tot rechts in politiek Amsterdam was, dat dit -barricades- absoluut niet kon en dat er opgetreden moest worden en,
- c) de omvang o.a. van de barricades alsook de relbeluste krakers met zich meebracht dat er met forse overmacht opgetreden moest worden, wat een flinke voorbereidingstijd zou vragen.

In elk geval moest een herhaling voorkomen worden van wat er in de vooravond was gebeurd, namelijk politie op de vlucht voor krakers. (De zaterdagkranten zullen openen met de foto waarop agent met hond op de vlucht is geslagen voor kraker met ijzeren staaf in de aanslag in de achtervolging.) Kortom de wereld op zijn kop: een zeer verontrustend beeld.

Op zondagmiddag hebben de krakers barricaden tot ver in de omtrek opgeworpen. Op de foto kunt U de belangrijkste punten zien. In de cirkel het kraakpand. Verder de barricaden in het Vondelpark (1), de Constantijn Huygensstraat (2), de Overtoom (3) en de Vondelstraat (4).

De zaterdag verliep met een soort status quo. Geen optreden politie. Geweldig veel media-aandacht, een wat "gezellige" sfeer op en rond de barricades tot en met 'oma's' die thee en koffie kwamen brengen. Het nieuws zondagmorgen was dat er van zaterdag op zondag -in het niemandsland- van alles was gebeurd qua inbraken e.d. dat niet door de beugel kon. Ook de krakers verloren hun controle. Allerlei lieden uit de stad werden door het gebeuren aangetrokken. Ik (Heerma) meende op het eind van de zaterdagochtend incognito eens poolshoogte ter plaatse te moeten gaan nemen, je moest er toch geweest zijn om er over mee te kunnen praten, nietwaar! Het bezoek was buitengewoon kort. De sfeer was niet vriendelijk. De puinhoop zeer groot. Duidelijk was andermaal dat er nog veel heibel zou volgen.

De status-quo van zaterdag blijft ook de hele zondag in stand. Geen politieoptreden, de barricades blijven gewoon liggen, de trams rijden niet, een stukje niemandsland waar anarchie heerst, blijft in stand. Velen vergissen zich in de relatieve goodwill die de krakers bij het publiek hebben. Reacties als: "Geen allochtonen als burens, dan liever krakers" vallen te beluisteren.

Er vindt overleg plaats op alle niveaus tussen politie, justitie, openbaar bestuur en politiek. Op het nieuws verschijnt de mededeling dat de minister van binnenlandse zaken (*Wiegel*) per helikopter over het bewuste kruispunt heeft gevlogen. Op het stadhuis is men in alle staten.

Het College van B & W is in permanente vergadering bijeen. Arme burgemeester als hoofd van de politie. De mededelingen (van allerlei soort) fladderen in hoog tempo binnen.

Inmiddels groeit bij velen de overtuiging dat er (verder) onderhandeld moet worden met de krakers, dat er geen sprake kan zijn van gewelddadige ontruiming van het kruispunt.

Er zijn informele onderhandelingen gestart vanuit het partijbureau van de PvdA in de Tesselschadestraat.

Het College van B & W blijft in permanente vergadering bijeen, waarbij ieder zo zijn eigen contacten naar buiten heeft, er wordt wat afgebeeld.

Het leermoment van deze dag voor mij persoonlijk is: Hoe is het mogelijk dat velen in nog geen 48 uur opschuiven van: "dit kan niet", "dit is niet te tolereren", "er moet opgetreden" naar "er moet onderhandeld worden", "geen gewelddadige ontruiming van de barricades, althans voorlopig niet". Wat zou ik graag met een videocamera dit proces hebben vastgelegd. In de loop van de zondag had ik voor mijzelf de streep getrokken: Zodra er technisch ontruimd kan worden moet er ontruimd worden. Niks geen onderhandelingen met als gevolg dat je op een (normloze) glijdende schaal terecht komt.

Burgemeester Polak vertrekt naar een geheime locatie (Schiphol naar later blijkt) voor topoverleg met de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie. Hij keert s' nachts tegen twee uur terug op het stadhuis, hij is zichtbaar vermoeid en zich zeer bewust van de beslissing die hij gaat nemen resp. al genomen heeft. Hij laat nog ruimte voor het College dat nog steeds bijen is.

De beslissing – in ultieme zin zijn beslissing- : De tanks gaan rollen is nu nog te stoppen, daarna niet meer! *(formeel is dit een onjuiste stelling, want Polak wilde zich het recht voorbehouden om tot op de startlijn de operatie af te blazen, want hij rekent op een kanteling in gedrag als men ons ziet staan met al onze middelen)*

Er zijn er die grote moeite hebben met een ontruiming –die zeer fors van karakter zal zijn:

De landmacht is om assistentie gevraagd met zwaar materieel omdat de politie (noch gemeente- noch rijkspolitie) over zulk zwaar materieel beschikt.

Bulldozer-tanks en pantserwagens in de straten van Amsterdam is voor sommigen een schrikbeeld. Zij vinden dat er eerst verder onderhandeld moet worden met de krakers. Er is echter voldoende steun voor Polak om hem niet wankelmoedig te laten worden. Na nog wat nagepraat te hebben gaat men naar huis.

Jan Schaefer en ik besluiten op het stadhuis te blijven en daar voorzien van de nodige communicatiekanalen (o.a. Radio STAD) de ontruiming af te wachten. De overmacht van ruim 1000 man en materieel is voldoende om het kruispunt na ruim 60 uur weer vrij te maken.

Er volgen die dag op diverse punten in de stad nog rellen. Op deze wijze - met materiaal van het leger – komt er een einde aan een merkwaardig weekend in Amsterdam: het eerste weekend van maart 1980. Er zouden nog veel bijzondere dagen, weekenden en weken volgen: Hoogtepunten en dieptepunten die elkaar afwisselden: Inhuldiging van Beatrix (30 april), “Amsterdam dankt de Canadezen”(5 mei), Sail Amsterdam (augustus) en de ontruiming Prins Hendrikkade (19 augustus) met ernstige rellen.

1980 heb ik het meest boeiende en enerverende jaar in het openbaar bestuur gevonden.

P.S. Toch is nog niet alles verteld over dit weekend! Jaren later maakte ik kennis met iemand die dit weekend op een heel intensieve manier had meegemaakt, NL. de commandant van de assistentie-eenheid tanks/pantserwagens die de barricades daadwerkelijk hadden verwijderd.

Deze commandant was Tom van Erp, de vader van Casper. *(En Casper werd – jaren later- de schoonzoon van Heerma)*

Amsterdam, januari

Ennetis Heerma

Ook in het verhaal van Heerma draaide het primair om het vrij maken van de openbare weg.

Waar de hele ellende mee begonnen was, het wederom kraken van Vondelsraat 72, was helemaal naar de achtergrond geschoven. Het pand is ook niet meer ontruimd dat weekend.

Daar had ik overigens in overleg met de Koninklijke Marechaussee de optie voor beschikbaar om met de hijskraan van mijn tank een gat te ponsen in het pand, want de deuren en ramen waren te zwaar gebarricadeerd om met handkracht door naar binnen te komen. Maar het 'hernemen' van het pand werd verboden door Polak.

Over vervolging van de rest van de overtredingen, zeg maar misdrijven van het wetboek van strafrecht (plundering, brandstichting ed. zijn toch gewoon forse misdrijven, waarop langdurige vrijheidsberoving staat!) heb ik ook nooit meer iets vernomen

In augustus werd ik er bij gehaald i.v.m. de ontruiming van de Prins Hendrikkade.

Ik bood aan om met een brugleggende tank, ook van het Leopard-type, het pand te benaderen met half uitgeschoven brug, (waarbij het open tussenstuk tussen de twee rijgoten zou worden dichtgemaakt) zodat 100 man ME veilig bij het pand konden komen en in alle rust en veiligheid een opening konden forceren.

Maar welk plan dan ook met behulp van tanks werd door het bestuur 'afgeschoten', men was in Amsterdam allergisch voor tanks geworden.

Na 3 maart was er ook in de gemeenteraad, van ter linker zijde, heel veel kritiek op Polak dat hij zulke grove middelen gebruikt had.

Ik heb toen geadviseerd om een aantal M113 of YPR 765 rupsvoertuigjes, ik noem het 'dinky-toys', uit te rusten met een klein dozerblad. In negen van de tien gevallen moeten die sterk genoeg zijn, als men niet te lang wacht met ingrijpen.

Daar voelde men toen niets voor. Een tank was een tank, of hij nu groot was of klein, tanks waren niet meer welkom in Amsterdam. In een later stadium heeft men toch een stel 'blauwe', marechaussee-M113's, dinky-toys uitgerust met een klein dozerblad.

DE MEDIA 'DOEN MEE'

De complete vaderlandse pers was vrijdagavond kennelijk getuige geweest van het gevecht tussen politie en krakers. Alle kranten berichtten op zaterdagmorgen met smeufige verhalen, gelardeerd met foto's van vluchtende agenten, zelfs met de politiehonden naast zich aan de lijn. En omgegooide bouw- en directieketen, met daartussen honderden jongelui die gewoon in de school- of collegebanken hadden moeten zitten. Een geweldig pak slag had de politie gekregen, geen groter vermaak dan leedvermaak zal het devies van het journaal wel geweest zijn. Maar tientallen licht en zwaarder gewonde agenten van de Mobiele Eenheid is natuurlijk ook wel een erg hoge prijs voor het handhaven van de openbare orde. Maar van openbare orde was absoluut geen sprake meer. De krakers of wie het ook allemaal waren hadden bezit genomen van de straat en diverse woningen.

Citaat uit de zaterdagse krant

NRC HANDELSBLAD
ZATERDAG 1 MAART

Honderden achter de barricaden

***SLAG MET KRAKERS:
25 AGENTEN GEWOND***

Vijfentwintig politiemensen en drie krakers zijn gewond geraakt bij een veldslag rond een gekraakt pand op de hoek Vondelstraat-Eerste Constantijn Huygensstraat in Amsterdam. De vechtpartij speelde zich gisteravond af, toen de mobiele eenheid van de Amsterdamse politie hier verscheen om het pand te ontruimen. Ze stuitte op hevig verzet van de krakers, buurtbewoners, en sympathisanten, die de politie te lijf gingen met rookbommen, stenen en ijzeren staven. Na twintig minuten moest de mobiele eenheid zich terugtrekken. De gewonden, die been-, kaak-, en schouderbreuken hadden opgelopen, werden naar verschillende ziekenhuizen afgevoerd. Vanochtend hebben de krakers en anderen hun stellingen weer betrokken achter metershoge barricaden.

Een gewelddadig ingrijpen met een overmacht aan manschappen en materieel lijkt de enige weg die de gemeente Amsterdam nog meent te kunnen bewandelen in het conflict met de krakers. .

. Gevreesd wordt dat dit treffen mensenlevens zal gaan kosten. Beide partijen noemen de situatie "uiterst grimmig" en de krakers hebben zich tegen het verwachte geweld van de mobiele eenheid o.a. met molotovcocktails bewapend..... PvdA-fractievoorzitter Pelle Mug en CPN-fractievoorzitter Roel Walraven trachtten in de loop van de nacht tot twee keer toe te bemiddelen.....Omstreeks vijf uur vanochtend verwierpen de krakers onder hoongelach een laatste voorstel van de hele raad om de rechter een uitspraak te laten doen of het kraken al dan niet rechtmatig geweest zou zijn. De krakers zouden in ieder geval moeten toestaan dat de barricades die het openbaar vervoer plat leggen worden weggehaald.

*.
Van hun kant blijven de krakers vasthouden aan drie eerder geformuleerde eisen: recht om in de betrokken panden te blijven wonen, het wegblijven van de mobiele eenheid en de vrijlating van*

een vrouwelijke actievoerster, die eergisteren in voorlopige hechtenis werd genomen.

*.
.*

Een woordvoerder van de fractievoorzitters zei dat de gemeenteraad het er unaniem over eens was dat de krakers zich schuldig maken aan een ernstige overtreding van de openbare orde. Allereerst zouden opgeworpen barricaden weg moeten. "Het ziet er naar uit dat alleen een drastische ingreep uitkomst kan bieden".

Gezien aard en omvang van de verdediging van de krakers zal zwaar materieel worden ingezet ter bescherming van het personeel.

Einde citaat

Opvallend in dit krantenverslag is het onomwonden vaststellen van de nederlaag van de politie door te melden van een terugtocht na twintig minuten. En de voorspelling dat een volgend ingrijpen met andere middelen zal gebeuren zonder expliciet aan te geven aan welke middelen dan gedacht moest worden. Het feit dat het gros van de middelen nog diezelfde nacht, van vrijdag op zaterdag - en de rest in de loop van het weekend - naar kamp Crailoo bij Bussum was gebracht was voor iedereen onopgemerkt gebleven. Het mocht eigenlijk een wonder heten dat een dergelijk omvangrijk militair transport onopgemerkt was gebleven, althans niet was uitgelekt. Want de bewoners in de omgeving van kamp Crailoo moeten het gemerkt hebben.

Gedeeltelijk citaat uit de Telegraaf

De Telegraaf had op zaterdag een nog heftiger verlag.
Om te beginnen een foto op ruim A4 formaat met als kop

KRAKERSOORLOG

Manschappen van de Mobiele eenheid hebben in de Vondelstraat een veldslag geleverd met honderden krakers. De krakers gingen met zulk zwaar geschut de politie te lijf dat de agenten zich moesten terugtrekken. Zeker 17 van hen zijn in het ziekenhuis opgenomen. . . .

De krakers hadden om precies 6 uur gisterenavond opnieuw het pand aan de Vondelstraat bezet waar zij vorig weekeinde door de politie uit waren verwijderd. De bezettingsactie ging razendsnel in zijn werk. Een twintigtal krakers bestormden het naastgelegen pand. Andere actievoerders sloten met hekken de kruisingen af, zodat de politie er niet onmiddellijk bij kon komen. Ook werden grote stenen barricades opgegooid. . . .

Te Laat

Het duurde enige minuten voor het parate peloton van de Amsterdamse politie dat al sinds s' middags achter de hand werd gehouden ter plaatse was. Zij kwamen echter te laat.

Bij aankomst werden de politiemannen met honderden stenen, balken, rook- en brandbommen bekogeld. Tot vier keer toe moesten de agenten zich terugtrekken. Zij werden daarbij met vele stenen en ander zwaar geschut bekogeld. Na de vierde keer moesten de agenten zich in de wagens begeven'. (Einde citaat voorpagina)

Cynisch en badinerend benadert Hilterman het oproer. Voor hem is het in vergelijking met wat er elders in de wereld gebeurt een armoedige burenruzie die amper naam mag hebben en dat de overheid gewoon over zich heeft afgeroepen door haar lankmoedig optreden door de jaren heen. Hij schuwt daarbij allerminst het gebruik van vette beeldspraak en grote woorden, maar dat waren we van hem gewend. Als je bij Hilterman alles door twee deelde kwam je aardig in de buurt van de werkelijkheid. Want hij schroomt in zijn verhaal niet om vergelijkingen te maken met de terreur van ETA, I.R.A., en de Rode Brigades. Hij haalt er zelfs een gijzeling in Bogota (Colombia) bij van 14 ambassadeurs, met 100 miljoen \$ losgeld en de vrijlating van 300 gevangenen, om ons relativerend weer met beide voeten op aarde te laten landen.

Gedeeltelijk citaat Hilterman uit de Elsevier

GBJ Hilterman: Terreur in Nederland en in de wereld

Het Amsterdamse krakersoproer dient te worden gezien tegen de achtergrond van de overige terreur in ons land . . . en in de wereld. . . . Ik kan beginnen met de verschrikte Amsterdammers gerust te stellen: Het was kinderwerk. Wie de relletjes in Berlijn zag, of in 1968 de studentenopstand in Quartier Latin in Parijs (-die heb ik toevallig meegemaakt, en dat echt ging hard tegen hard-) en de Amerikaanse politie in Chicago slaags met de provo's haalt over onze kraakrelletjes de schouders op. Gelukkig maar: De Amsterdamse politie is uitgerust met apparatuur om een kinderpartijtje rustig te houden. In Berlijn en Parijs komen de agenten in heel wat praktischer auto's aanrazen (-ik zag gewoon touringcars vol agenten, maar wel heel veel agenten-), bewapend met heel wat angstaanjagender schilden en zwaarden.

.....

.....

Tweede punt: Nergens heeft men het geweld zo laten betijen als in het rode Amsterdam. Voor een socialistisch bestuur is het heel pijnlijk hardhandig op te treden tegen zgn. "arme drommels" (ook al zijn zij dat in werkelijkheid niet)

....Einde citaat

Hilterman vervolgt dan met een hele litanie dat de mens niet tot het goede is geneigd en juist door het kapitalisme tot het kwade is geneigd. Om tot de conclusie te komen dat het talmen met de aanpak van de "krakertjes" (zoals hij ze badinerend noemt) 'eigen schuld dikke bult' is voor het bestuur. Ze vergrepen zich aan het eigendomsrecht van de huizenbezitters en plaatsten zich dus buiten de rechtsorde. Ook al maakt die eigenaar wellicht misbruik van zijn eigendomsrecht. De wetgever kwam helaas niet in het geweer maar dat geeft in zijn ogen de krakers nog geen vrijbrief.

Met man en macht moet de terreur in zijn ogen bestreden, "*niet uit aanbidding van Gezag en Orde, maar ter voorkoming van een barbaarse chaos*", zoals hij het nogal pathetisch afficheert.

Ik heb dus toevallig de rellen in Parijs in 1968 van dichtbij meegemaakt. Gewoon als toerist met een dus mislukte vakantie van een weekje Parijs. De metro reed niet meer, dus een complete vierdaagse gesjouwd door Parijs. En het viel mij althans niet op als zou de Parijse politie over beter materieel beschikken dan de Amsterdamse. Ze sloegen er wel sneller op los dat moet gezegd. En ze trokken blikken agenten open, maar die kwamen gewoon met busladingen, helemaal geen spectaculair wagenpark. Hilterman moet het van horen zeggen hebben hoe de vork in de steel zat. En Amerika ken ik qua rellen alleen van de TV, en TV is bijna net zo geduldig en vaak manipulatief als papier. De uniformen in de VS zien er wat spectaculairder uit. Ik heb ooit een aantal nachten overnacht op een camping midden in Miami en qua omgevingsgeluiden was dat echt Miami-Vice.

Maar of wij in Nederland daar echt voor onder doen als puntje bij het paaltje komt is maar de vraag?

Bij de Molukse gijzelingsacties werd heel robuust opgetreden, m.n. bij de treinkapingen.

Een andere redelijk 'rechtse' hardliner, wat dat ook mogen wezen, dr. F.A. Hoogendijk heeft het over:

"... de anarchie van de krakers en de onmacht van het stadsbestuur. Burgenmeester Polak heeft bewust de rechtelijke uitspraak inzake de ontruiming van de panden niet geëffectueerd. . . .Op zo'n moment begeeft de overheid zich op een hellend vlak worden en de parlementaire democratie en de onafhankelijke rechtspraak op een glijbaan gezet. Door niet in te grijpen heeft de burgemeester het risico genomen dat andere krakers hierin een aanmoediging zouden zien om nieuwe kraakacties te ondernemen. . . .

En het eindigt na een klaagzang in dezelfde teneur met:

De krakers hebben in het afgelopen weekend een puinhoop gemaakt van een stadsdeel. Het is ergerlijk dat de gemeentelijke overheid er in bestuurlijke zin al eerder een puinhoop van maakte.

Mijn eigen lijfblad het BRABANTS DAGBLAD schuwde ook geen fors verhaal met als kop:

WARE VELDSLAG IN AMSTERDAM

Bij een poging om een opnieuw bezet pand, dat nog geen week geleden was ontruimd, weer te ontruimen is de ME op heftig verzet van de buurtbewoners gestoten. Er brak een complete veldslag uit, waarbij zeker zeventien agenten met min of meer ernstige verwondingen (kaak- heup- en andere fracturen en hersenschuddingen) het ziekenhuis in werden geslagen. Om de uiterst gespannen situatie niet verder te laten escaleren trok de ME zich na een aantal charges terug.

Het verbeterde treffen tussen politie en burgers leidde later op de avond tot spoedberaad op het gemeentehuis tussen vertegenwoordigers van bestuur, justitie en politie. Verschillende geschrokken gemeenteraadsleden drongen bij burgemeester Wim Polak aan om op zo kort mogelijke termijn een gesprek te arrangeren met de krakers in een uiterste poging om tot een vergelijk te komen.

Ook hier dus in feite een pleidooi voor 'pappen en nathouden'. Qua gewonde aantallen agenten vallen er steeds twee getallen: 17 of 25.

Fotooverzicht

Zondagmiddag 2 maart ben ik met een rechercheur van de Amsterdamse politie – uiteraard in krakersoutfit- nog een keer de stad ingegaan om foto's te maken. Die foto's had ik o.a. nodig om mijn eigen mensen te instrueren wat de aard/omvang van de barricades waren.

Alles kon dienen voor een barricade. Hier zijn een directiekeet en een shovel van een aannemer 'verwerkt'

Te voet en per bromfiets kwam de 'ramptoerist' op het spektakel af. Iedereen was welkom. De krakers zagen dat als PR

Graffiti en spandoeken te over in het hele gebied:
 “De victorie begint bij de vondel” is er zo een.

7 Barricades lagen zo in de Eerste Constantijn Huygenstraat
 In het hele gebied waren het er 13

De straten waren nagenoeg over de hele lengte en breedte opgebroken om aan 'bouw materiaal' te komen.

De krakers wisten middels graffiti exact uit te beelden hoe hun toekomstige vijand er uit zag. De nodige humor en artistiek talent kon hun niet ontzegd worden.

Vondelstraat nr. 72. Het pand waar het allemaal mee begon en eindigde. En dat laatste zonder dat het ontruimd werd. Hier gaf Wijnand Duyvendak leiding. Ik heb het hem al lang vergeven. Ik vond het alleen niet erg dapper dat hij niet reageerde op mijn mail. Want hem had ik heel graag geïnterviewd. Een andere ex-kraker –nu een behoorlijke meneer in het bankwezen– zegde wel zijn medewerking toe, maar vergat de afspraak, beloofde zelf een nieuwe afspraak te maken maar kwam die afspraak niet na. Nou dan hoeft het voor mij ook niet meer.

Ook krakers moeten wel eens uitrusten en overleggen.

Ze luisterden heel gehoorzaam naar mij als ik ze aanwijzingen gaf hoe de barricades te versterken, zodat ik in een later stadium effectief kon 'dozeren'. En dat heeft gewerkt want mijn tanks gingen als een 'warm mes door de boter'.

Een jochie van een jaar of twaalf helpt ook een handje.

'Alle kleine beetjes helpen' moeten de krakers gedacht hebben.

En gelijk hadden ze want 'vele handen maakt nu eenmaal licht werk'

Ramptoerisme op zondag. Opa's , oma's (sommigen met koffie voor de krakers), ouders met hun kinderen. Iedereen kwam kijken. Het was een drukte van jewelste. Ik viel niet op. Ik kwam alleen even in de problemen toen kolonel W, in driedelig kostuum, mij aanriep en "vroeg wat ik daar deed". Linke soep, ik was echt opgegaan in het krakerswereldje. Ook ik at zo nodig proletarisch. Ik kon ook moeilijk roepen: "Willen de heren mij even excuseren want ik ben lunchen in de officiersmess".

Tussen alle barricades waren voldoende openingen voor de toeristen
Wat die man in regenjas daar deed weet ik niet?

EERSTE PROBLEMEN MET INZET GENIE-EENHEDEN

Al snel bleek mij dat men wettelijk ook niet zo best voorbereid was op de inzet van genie-eenheden tegen de eigen bevolking. Hulp bij rampen ging soepel, voorbeeld was en blijft de watersnoodramp op 1 februari 1953, maar assistentie tegen relschoppers was juridisch duidelijk een ander probleem. Koninklijke Marechaussee geen enkel probleem, maar genisten, dat was nog nooit vertoond. Want toen puntje bij paaltje kwam moest ik mijn onderofficieren de opdracht geven om de klus ongewapend te klaren, d.w.z. geen persoonlijk wapen mee in de tanks en het boordwapen (mitrailleur) van de tanks werd ook gedemonteerd. Wij genisten mochten in elk geval geen wapens trekken, zelfs niet kunnen trekken. Zelfs niet voor de persoonlijke beveiliging, zelfs geen wapenstok. De marechaussee zou ons beschermen, daar moesten we het mee doen en daar moesten we maar op vertrouwen. En in mijn optiek was daarover nadenken, en maatregelen nemen geen overbodige luxe.

Want:

Wij zouden voorop rijden met de Leopard genietanks, dat was het eerste dat duidelijk werd. Een absoluut niet gebruikelijke slagorde voor de genie. De genie valt wel onder de gevechtseenheden maar dan toch wel in een ondersteunende rol.

Wij zouden de grootste schade aanrichten.

Als een tank in brand zou vliegen of vastlopen in een barricade en de bemanning moest het voertuig verlaten dan was het duidelijk tegen wie alle woede zich zou richten. En die kans was niet denkbeeldig gezien de verhalen/geruchten over de grote aantallen molotovcocktails in het gebied.

Ook over dit al dan niet bewapend zijn met het persoonlijke wapen heb ik een behoorlijk heftige discussie gehad via via met minister Wiegel, net als over het niet mogen inzetten van met name dienstplichtigen en zo mogelijk ook geen kortverband vrijwilligers. Hoewel men daar later niet consequent naar handelde want de gewondensoldaten waren gewone dienstplichtige hospikken. Niks mis mee, want ze verstaan hun werk maar toch....

Een gewondensoldaat (hospik dus) zou kennelijk niet zo snel de woede van de krakers over zich afroepen, wij kennelijk wel en dat was begrijpelijk.

Mijn technisch specialisten en dienstplichtige chauffeurs van de tanks waren daar later, en dat tot mijn opluchting en trots, vreselijk boos over dat zij buiten spel waren gezet.

Het ministeriele antwoord –of toch wellicht van een andere BOBO- van het waarom, dat een dode beroeps makkelijker uit te leggen was aan het parlement, sprak hun absoluut, en dat begrijpelijk, niet aan. En mij sprak het ook niet aan. De latere brigadegeneraal Gerard Beelen vertelde mij kortgeleden dat het standpunt m.b.t. de inzet van dienstplichtigen iets genuanceerder gelegen zou hebben dan alleen de pijnlijke uitleg in de 2-de kamer over eventueel gesneuvelde dienstplichtigen. Men wilde dienstplichtigen niet confronteren met het dilemma om op te moeten treden tegen eigen landgenoten. Ik vermoed dat het allebei waar zou kunnen zijn geweest.

Een dienstplichtig eerste luitenant arts, die bij het besluitvormingsproces aanwezig was om de rol van zijn medisch personeel te vernemen, was het helemaal eens met het feit dat er heel hard opgetreden zou worden. Het kon niet hard genoeg vanuit zijn optiek, want zijn familie had de nodige panden in bezit in Amsterdam en daar waren er heel wat van gekraakt.

Zijn enthousiasme bekoelde enorm toe hij van mij hoorde dat hij vlak achter de voorste drie voertuigen in de colonne stond opgesteld. Eerst twee genietanks dan een spuitwagen van de politie met daar achter een klein pantserwagentje met scherpschutters en dan hij in een M113, gewondenvoertuig.

Mijn redenering was dat hij dan snel assistentie kon verlenen als er wat ergs gebeurde. Want ik was best bereid om samen met mijn personeel de gevaarlijkste klussen op te knappen, zolang ik maar zelf in het eerste echelon mee kon, maar wel medische redding als het fout ging.

Die dokter zag het helemaal niet meer zitten, althans zijn aandeel. Toen we twee dagen later uit kamp Crailoo vertrokken bleek er plotseling een andere arts in die gewondenbak te zitten. Ik heb de goede man – die dokter met de anti-kraak tic- nooit meer ontmoet, maar goed ook. Want ik had een paar vervelende vragen voor hem gehad, waarop hij hoogstwaarschijnlijk het antwoord schuldig had moeten blijven.

Ik heb me overigens niet aan de opdracht gehouden door geen persoonlijk wapen mee te nemen.

Mijn tank zou de eerste tank zijn die mogelijk een halt toegeroepen zou worden. Want ik had zonder overleg, met wie dan ook, meteen al besloten dat mijn tank de voorste tank moest wezen. En dus het grootste risico liep om in brand of anderszins in het ongerede te geraken. En een blind vertrouwen in de marechaussee was toen nog geen gemeengoed voor mij.

Maar hier gold letterlijk: Eind goed al goed en dat met dank aan de Brigade Speciale Beveiliging (de BSB) van de Koninklijke Marechaussee die toen pas vijf jaar bestond, en waarvan ik het bestaan niet eens wist.

Dus ook niet kon weten dat die hun operationele procedures hadden afgekeken van de GSG 9 (Grenzschutz Sicherheits Gruppe) uit de Bondsrepubliek Duitsland en die waren weer gecomponeerd naar het model van de Israëliëse commando's die op 3-4 juli 1976 in Entebbe (Uganda) in Afrika Israëliëse gijzelaars hadden bevrijd. Het betrof hier een Frans vliegtuig dat 26 juni op de vlucht van Tel Aviv naar Parijs met 256 passagiers en 12 bemanningsleden was gekaapt en via Libië eindigde in Entebbe. De niet-Israëliëse gijzelaars waren al in een eerder stadium vrijgelaten

De Duitsers herhaalden dat kunststukje met de GSG9 op 13 oktober 1977 door in Mogadishu (Somalië) in 17 minuten alle gijzelaars te bevrijden.

Kortom allemaal lieden die je om een boodschap kon sturen, en dat bleek ook te kloppen bij de BSB.

Als ik mijn leven opnieuw zou mogen inrichten, en dan met de wetenschap van nu, dan zou ik bij die eenheid willen dienen. Dat zijn kerels die bijna blindelings voor elkaar en voor diegenen die ze moeten beschermen door het vuur gaan.

Ik zou met mijn tanks aanvankelijk beschermd worden door een compleet eskadron marechaussee, en dan praat je toch over een 150 man. Dat werd later veranderd in het peloton BSB, niet meer dan een dikke 30 man. En dus voelde ik mijn aanvankelijk bekocht. Me toen nog niet realiserend dat ik van eerste divisie dik promoveerde naar de eredivisie qua bescherming. In voetbaltermen niet eens eredivisie maar 'Primera Division' of zo uw wilt 'the Premier League'. Mij hoor je geen kwaad woord over de BSB roepen, toen niet, in 1981 in Nijmegen niet, en wat ik nu over ze lees nog steeds niet. Als ooit het begrip 'elite' gerechtvaardigd is dan wel voor die eenheid.

Met dit statement wil ik niks afdingen op de kwaliteiten van de reguliere marechaussee, maar onderscheid moet en mag er zijn en is er dus ook.

RADIO STAD: Hoofdrolspeler!? Informatief, Neutraal of Partijdig?

In een conflict tussen burgers en overheid kunnen media een invloedrijke rol spelen.

Ze kunnen informatie verschaffen, zowel aan het bestuur als aan de burgers. Ze kunnen als doorgeefluik dienen als de beide partijen niet of vruchteloos bij elkaar aan tafel zitten.

Ze kunnen manipulatief het bestuur en/of de burgers bewerken.

Politici hechten enorm aan hun imago in de media. Ze laten zich graag, soms te graag, interviewen. En ook zij kunnen het publiek manipuleren en/of mobiliseren.

De kranten lopen in beginsel al twaalf uur tot een dag achter.

En soms heeft een krant het geluk dat ze avondkrant zijn en nog net een grootschalige actie mee kunnen nemen, zoals nu.

En sommige kranten hebben de pech dat ze ochtendkrant zijn en even helemaal achter de feiten aanhollen, zoals nu op maandagochtend 3 maart. Alles wat ze toen te melden hadden over het gepasseerde weekend was achterhaald en letterlijk niet (meer) waar of niets meer waard. Want toen de krant op maandagochtend met alle sensatieverhalen op de deurmat viel was de ontruimingsactie al voorbij. En de zondagse Telegraafeditie bestond nog niet. Het medium radio en/of televisie hebben de technische mogelijkheid om direct het nieuws, desnoods geheel onbewerkt, rechtstreeks in de huiskamer te brengen.

RADIO STAD, de lokale Amsterdamse radio, deed wat men van dit medium mag verwachten.

Ze waren voortdurend ter plaatse, en deden 'de klok rond' verslag.

Een deel van de agressie van mensen die tegen het kraken zijn keerde zich tegen de door Radio STAD verzorgde verslaglegging met betrekking tot de gebeurtenissen in het weekend van 29 februari tot 3 maart. Deze verslaglegging dreigde deze omroep zelfs op te breken. Er werd achteraf zelfs gespeculeerd op het intrekken van de zendmachtiging, al zou dit een aanslag betekenen op de in art.7 van de grondwet verankerde persvrijheid.

Vast staat, en dat voor de regelmatige luisteraar, dat Radio STAD altijd al, en dat sinds 1976 gekozen heeft voor die groep Amsterdammers die weinig of nooit via de al bestaande media aan het woord kwam.

Maar een groter deel van de bevolking stond sympathiek tegenover de krakers en dus tegenover de verslaglegging door deze radio-omroep.

En gezien de letterlijke weergave van de radioverslagen, in het boekje: "DE VONDELSTRAAT", gedurende die vier cruciale dagen, had Radio STAD zowat alle fractievoorzitters en menig individueel raadslid ruimschoots aan het woord gelaten, om hun visie te geven. In feite tegen hun gewoonte in kwam het establishment ruimschoots aan bod bij de uitoefening van hun verslaglegging. Dat ze niet steeds lovend waren over het bestuur en ook ruimschoots een platform boden aan de kraakbeweging is een ander verhaal. Het verslag zowel op de radio als ook zoals weergegeven in het boekje lijkt een redelijk evenwichtige vertaling van het begrip "hoor en wederhoor".

Juni 1980 verscheen dit boekje, geschreven door de vier journalisten, Joop Blom, Stan van Houcke, Thijs Lieffering en Heikelien Verrijn Stuart, van Radio STAD, waarvan de laatste twee bijna onafgebroken op 'plaats delict' zijn geweest.

ACHTERGROND VAN HET CONFLICT

Het basisprobleem waar het conflict om draaide was enerzijds de gigantische woningnood, en dat al gedurende 35 jaar. De stad Amsterdam had volgens zeggen 54.000 geregistreeerde woningzoekenden – in de goedkopere klassen –, om over de niet geregistreeerde woningzoekenden maar te zwijgen (ongeveer 40.000 volgens schattingen), met in de afgelopen vijf jaar slechts een nieuwbouw van 300 woningen. Anderzijds alleen al in het centrum 1.100 leegstaande luxe appartementen die twee tot zes ton (gulden uiteraard) moesten opbrengen en honderdduizenden vierkante meters kantooruimte. Daarenboven was men verbolgen dat er voor het kleinste Metronet ter wereld wel 1,3 miljard gulden beschikbaar was en dat de Nieuwe Kerk voor 50 miljoen was opgeknapt voor de kroningsplechtigheid die eind april zou plaatsvinden, hoewel restauratie en inhuldiging formeel los van elkaar stonden. En er was ergernis over de kosten van de inhuldiging die op vele miljoenen waren begroot.

Gerrit Komrij beschreef al die prestigeobjecten, waaronder de Stopera, als volgt: *“De moderne architectuur heeft gebrek aan variatie. Ze heeft gebrek aan humor. Ze heeft meer oog voor functionaliteit dan voor menselijkheid. Ze is een blinde, een ongeleide machine. . . De moderne architectuur is een plakkaat van wansmaak”*

Al jaren en vooral de laatste maanden, vanaf december 1979 waren de leegstand enerzijds en de woningnood anderzijds ‘hot issues’, zowel in de lokale als in de landelijke politiek. Op 19 december 1979 zelfs culminerend in een bezetting van de raadzaal tijdens een gemeenteraadsvergadering in Amsterdam. Het draaide om veel gekraakte speculatiepanden maar die van de Groote Keyzer en andere ‘Ogem’-panden op de Herengracht trokken de meeste aandacht. Pamfletten met de tekst :“WIJ GAAN ER NIET UIT” werden zelfs op de ambtswoning van de burgemeester geplakt.

Vanuit die gegevens is begrijpelijk dat het ‘gesunde volksempfinden’, in ieder geval ‘de man op de straat’ nogal snel begrip opbracht voor het kraken van leegstaande woningen en dit niet zag als huisvredebreek, en dat ondanks de in 1973 door van Agt ingediende antie-kraakwetgeving die in 1976 werd goedgekeurd.

In 1967 voorspelde minister Schut dat de woningnood in 1970 zou zijn opgeheven. En minister Gruijters verklaarde in 1972 de woningnood als een gepasseerd station.

Op 5 mei 1970 werden tijdens de nationale krakersdag diverse leegstaande woningen gekraakt. Resultaat: 15 gewonden en 137 arrestaties. De politie liet – toen- niet met zich sullen.

En minister Gruijters had genoeg aan de omschrijving ‘tuig’ als hij het over krakers had. En hij kreeg geen problemen bij het gebruik van een dergelijke kwalificatie.

Kortom allemaal een prima voedingsbodem om het wederom gekraakte pand 72 in de Vondelstraat te laten uitgroeien tot een volksdrama.

Het werd een drama voor iedereen in Amsterdam. De lokale politiek, B & W voorop, de politie, de bewoners en de ondernemers in de buurt, maar ook de media, Radio STAD voorop, kregen van velen de zwarte Piet toegespeeld. Iedereen gaf iedereen de schuld van wat er uit de hand was gelopen. Maar ik ben in alle documentatie die ik heb bestudeerd weinig handen in eigen boezems tegengekomen.

Fractievoorzitter (PvdA) Pelle Mug verklaarde later:

“Omdat mensen in de politiek hun gezicht niet wilden verliezen, bang waren dat ze politiek om moesten gaan, bleef een minieme meerderheid in de fractie tegen vordering. Onder druk van het college”.

Tijdens het raadsdebat sneuvelden negen van de dertien ingediende moties. Moties van de oppositie, die B & W opdroegen binnen het kader van de gemeentelijke mogelijkheden alles te doen om een slagvaardig huisvestingsbeleid te ontwikkelen, sneuvelden door partijpolitieke overwegingen. De sociaaldemocraten speelden daarbij een weinig verheffende rol. Desondanks schoof burgemeester Polak (toch van de zelfde partij als Mug en verantwoordelijk wethouder Schaefer) alle schuld van het failliete huisvestingsbeleid in de hoofdstad volledig door naar Den Haag. Want de Wet op de Stadsvernieuwing was er nog steeds niet, de Leegstandswet was er niet en de herziening van de Onteigeningswet ook al niet. Het eigendomsrecht is in Nederland nog steeds heilig. Van slagvaardig handelen kon dus gewoon geen sprake zijn, en de schuld lag elders. En ‘elders’ lag in dit geval zoals gebruikelijk in dergelijke gevallen in Den Haag.

Vrijdag 22 februari werd een kraakpand in de Spaenredamstraat gesloopt met de inboedel van de bewoners (krakers) er nog in en dat tegen alle regels en afspraken in. De bewoners haalden hun spullen onder het puin vandaan en verdwenen.

Hedy d'Ancona, Eerste Kamerlid voor de PvdA, vond Verlinden (Beheer BV) een "actieve deelnemer aan de windhandel in panden". Ze had in zoverre gelijk dat panden vaak werden doorverkocht, soms zelfs meerdere keren op een dag, en soms met tonnen winst.

Op 23 februari probeerden vier agenten met een koevoet het pand aan de Vondelstaat binnen te dringen. De poging mislukte omdat de deur te zwaar gebarricadeerd was.

Zondag 24 februari werden de panden in de Vondelstraat plotseling ontruimd en de achttien krakers op straat gezet. Met zeventig man politie voerde de ME felle charges uit tegen woningzoekenden, die protesteerden tegen de ontruiming.

Resultaat: Twee gewonden en twee arrestaties.

De politievoorlichter sprak over 'brooddronken' omstanders.

Bij deze ontruiming ging het nodige fout voor wat betrof de procedures:

Polak was niet op de hoogte, toch de eerstverantwoordelijke als het om de openbare orde gaat. Commissaris Jacobs die de ontruiming leidde vroeg aan de beheerder van het pand en die zijn assistentie had ingeroepen, niet om een huurcontract of woonvergunning.

De beheerder schrok van de hoeveelheid ME en was bang voor vervolgende en wilde de operatie afblazen. Hierop kreeg hij van Jacobs te horen:

"Meneer u hebt A gezegd en nu moet u ook B zeggen. We hebben dit alles voor u opgeroepen en u doet het ons toch niet aan dat we weer moeten inpakken".

Deze politieofficier was ook niet vooraf in de panden geweest om zich te vergewissen over het feitelijke gebruik voor het gekraakt werd, leegstand dus!, ook pleegde hij geen enkel overleg met de eigenaar.

Desondanks gaf de officier van justitie toestemming voor de ontruiming.

Ook nu weer de nodige commotie in de gemeenteraad met veel vragen om opheldering, vooral over de omvang van de actie.

Dinsdag 27 februari zetten twaalf agenten van het bureau Warmoesstraat vijf krakers van een pand aan de Korte Prinsengracht op straat. Het pand was vijf jaar geleden voor 57.000 gulden gekocht, verbouwd en stond sinds 1979 te koop voor 350.000 gulden, bijna zes keer 'over de kop' dus.

In oktober '79 is het gekraakt en de politie beschuldigt de bewoners nu na vijf maanden van huisvredebreuk.

Woensdag 28 februari ontdekte wethouder Wolffensperger dat Herhuisvesting bezig was het ontruimde pand "72" te huren voor bewoners uit brandgevaarlijke panden, althans dat zei hij op de persconferentie op de daaropvolgende zondag. Zijn verhaal is dat hij Polak en de journalistiek hieromtrent heeft ingelicht. Dit verhaal verschijnt niet in de krant en aan welke journalisten het is verteld blijft onduidelijk.

Maar het pand zou ook aan Schaefer zijn aangeboden voor jongerenhuisvesting. En de eigenaar (Verlinden Beheer BV) zou het willen gebruiken voor opvang en slaapgelegenheid voor verslaafden aan alcohol en drugs. Maar extra vreemd is het dat niemand deze informatie aan de grote klok hangt, al was het maar om druk van de ketel te halen.

Polak informeert de raad, maar er wordt amper tot niet op gereageerd.

Vrijdag 29 februari verzamelden zich honderden krakers bij gekraakte panden aan de PC Hooftstraat en JW Brouwersstraat. De situatie was gespannen en overall werd ME gesignaleerd. Buiten medeweten van de burgemeester en de officier van justitie en tegen de wil van Verlinden houdt de politie 200 ME-ers achter de hand om Vondelstraat 72 te ontruimen. Om de ME weg te lokken uit de omgeving Vondelstraat organiseerden de krakers snel een demonstratieve optocht naar de ambtswoning van Polak aan de Heerengracht, de krakers slaagden in hun opzet. De politie liet zich misleiden.

Aan het huis van Polak hing al snel een spandoek met als tekst:

“Onze Woningnood Is De Speculant Zijn Brood”,

en er worden pamfletten opgeplakt met de tekst:

“De Groote Keyzer Is Overall”.

Het pand van Polak wordt bewerkt met spuitbussen en er wordt gescandeerd:

“ONTRUIM POLAK”. en “NANDA VRIJ”

Om te voorkomen dat de politie tijdig terug zou zijn in de Vondelstraat werd er besloten direct het pand “72” te kraken. De voordeur werd gebarricadeerd en al het materiaal dat benodigd was gaat vanuit een vrachtwagen via het balkon op de eerste verdieping naar binnen. Tien minuten later arriveerde de eerste blauwe wagen met ME, maar te laat. Er stond een cordon krakers voor het pand. Zes ME-wagens kwamen aangescheurd, iedereen zocht een veilig heenkomen. De krakers gingen met balken die voor de barricades waren bedoeld de ME-wagens te lijf. De ME-wagens reden in de verwarring bijna tegen elkaar aan.

Ongeorganiseerd voerden de ME-ers charges uit en er werd hard geslagen, zonder onderscheid des persoon. Journalisten die hun perskaart om de nek hebben hangen kregen net zo goed klappen als de krakers of nieuwsgierige toeschouwers.

*Persverklaring van de gezamenlijke Kraakgroepen in Amsterdam
Vrijdagavond 29 februari 1980*

Ingekort

Vandaag hebben de gezamenlijke kraakgroepen van Amsterdam het pand van Verlinden Beheer opnieuw gekraakt. Afgelopen zondag (24/2) was dit pand s' morgens om vier uur door 70 man ME op gewelddadige en onwettige wijze ontruimd, ondanks het feit dat er overleg met de politie gaande was. Deze politieactie was onwettig omdat de ontruimde bewoners het pand noch bewoond, noch in gebruik hadden aangetroffen. De actie van vanmiddag is niet alleen een protest tegen deze schandalige ontruiming, maar een protest tegen het hele beleid van de gemeente, justitie en politie.

En dan volgt een opsomming van hoe het panden is vergaan in de Saffierstraat, Tolstraat, Sarpatistraat, Korte Prinsengracht, het Shell-gebouw in Noord, bureau IJ-tunnel, kraakcafé de Vergulde Koevoet, de Grootte Keyzer en de vechtpartij op de Westermarkt.

Daarna volgt een opsomming van de criminalisering van de krakers.

Wij vorderen de vrijlating van Nanda L., zij wordt als een misdadiger vastgehouden omdat ze weigert een verklaring af te leggen. (Nanda was aangehouden met een spuitbus, niemand heeft haar zien spuiten) 56.000 erkende woningzoekenden, 40.000 niet erkende woningzoekenden, huurstakers in de Roomtuintjes, Kattenburg, woonbootbewoners en de in onmenselijke omstandigheden wonende buitenlanders, bejaarden en jongeren.

.....
.....

Dit pikken wij niet langer! Wij tolereren het niet meer dat de gemeente in samenwerking met justitie de rechten van woningzoekenden met voeten treedt. Tegenover het geweld van de gemeente stellen wij:

*dit pand voor bewoning,
Wij gaan niet uit de Grootte Keyzer,
Wij zullen ons tot het uiterste verzetten tegen iedere ontruiming.*

Einde persverklaring krakers

DAGBOEK van een bewoonster: MAARTJE VAN PUTTEN

Deel 1

Vrijdag tot en met zaterdag

Maartje van Putten woonde ten tijde van de Vondelstraatrellen regulier in de Roemer Visscherstraat, had niets met de krakersrellen van doen maar hield wel een nauwkeurig dagboek bij wat zij in die dagen meemaakte. Het kostte haar een klap met een politieknuppel op het hoofd en de ruiten van de kinderkamer sneuvelden.

Citaten uit haar dagboek

Vrijdag

Gejoel en politiesirenes op straat doen ons opveren. Als we buiten komen vliegen de rookbommen door de lucht. "Vuurwerk" roept een kind. Een massa mensen op de vlucht voor de politie rent de straat in. We staan net voor de voordeur van de overburen en duwen de kinderen snel naar binnen. Aan het eind van de straat wordt gevochten. Een overmoedige bewoner stapt zijn deur uit. Op de vraag van een agent van de ME: "Wat moet u daar?" Antwoordt hij dat hij even sigaretten moet halen. Na een klap op zijn hoofd schiet hij weer snel naar binnen.

.....

Twee jongens bellen aan en vragen om citroenen. "Dat helpt tegen traangas", leggen zij uit.

.....

Even over de Vondelbrug staan vier werkketen van publieke werken. Joelend rent een groepje krakers er op af. Binnen vijf minuten liggen de karren over de weg gekanteld en binnen een uur liggen er tegelwallen van een meter hoog en het 'bouwen' gaat maar door. Als het donker wordt is het beeld grimmiger. Achter de barricaden laaien vuurtjes op waar de krakers zich warmen. We slapen waakzaam. Niemand weet wanneer de politie terugkomt. De hele nacht klinkt het stapelen en stukslaan van de tegels. Nog net op tijd hebben de meeste bewoners hun auto's in veiligheid gebracht.

(noot schrijver). Maar tientallen auto's bleven achter, een deel ervan heb ik kapot moeten rijden, ik kon (helaas) niet anders. Later hoorde ik dat de auto van PvdA fractievoorzitter Pelle Mug, tevens uitbater van een gelegenheid voor

horizontaal mannenvertier, tot de slachtoffers behoorde. En hij schijnt overwogen te hebben om mij daar in persoon voor aansprakelijk te stellen. Maar jammer voor hem en alle anderen, de verzekering dekte deze schade niet. Een fors aantal auto's was ook – en dat uiteraard zonder toestemming van de eigenaren - 'verwerkt' in de barricades. En ook hier bood de verzekering geen soulaas.)

Zaterdag

De eerste gedachte bij het wakker worden is dat de politie niet is teruggekomen. Het is doodstil op straat, trams en auto's rijden niet meer. Achter de barricaden zitten hooguit tweehonderd man. Binnen enkele uren zijn het er duizend. Nog steeds weten we niet of de politie plotseling tot de aanval kan overgaan. Hoe zit het met boodschappen doen? Kunnen de kinderen naar buiten? We bellen de politie. Op de vraag of de aanval zo plotseling kan komen dat bewoners en kinderen risico lopen krijgen we geen antwoord. "Zoveel mogelijk thuisblijven is het devies" Op de vraag hoe de politie het zich voorstelt hoe dat met de boodschappen moet krijgen we als antwoord: "Dacht u dat wij het leuk vonden dat er 25 politiemensen van alles gebroken hebben".

.....

.....

*In de buurt gaat het gerucht dat de krakers benzinebommen maken. Glasschade of brand behoren daarom niet tot de onmogelijkheden. Het huis verlaten met achterlating van drie katten zou een hachelijke onderneming kunnen zijn. De vrijheid van **Vondelvrijstaat** zoals de krakers de buurt hebben omgedoopt blijkt voor de bewoners een andere betekenis te hebben.*

In het zonnetje overdag is de buurt een gezellige attractie. Duizenden Amsterdammers opgeroepen door Radio STAD vergapen zich aan het filmische schouwspel. De hele middag vliegt een politievliegtuig over de buurt. Naarmate het aantal toeschouwers toeneemt, neemt de kans dat de politie nu zal ingrijpen af. De spanning groeit echter. Een auto van een straatbewoner die met vakantie is wordt in elkaar gedanst en belandt op de barricaden. Wanneer enkele buurtbewoners daar een opmerking over maken worden ze bedreigd.

Uit de gesprekken op straat blijkt dat de meeste bewoners het kraken van het pand geen slechte zaak te vinden. Zes jaar lang hebben we er nooit een licht zien branden. Nu de sfeer zo dreigend wordt slaat de stemming om. Tot drie uur s' nachts doet niemand een oog dicht. Uit versterkers klinkt oorverdovende muziek van de krakersband die op de Vondelbrug optreedt.

Evenals de krakers verwachten we die nacht geen aanval. We denken na over mogelijke vluchtroutes. Een probleem blijven de katten. . . .

Zondag

Al sinds vrijdag klinken de sirenes in mijn oren. Om kwart voor zes, we hebben dan precies twee uur en drie kwartier geslapen, horen we echte sirenes. De krakers op de barricaden schreeuwen naar elkaar. De aanval. We vliegen naar de ramen en zien tot onze verbazing dat de barricade voor onze deur in een razend snel tempo wordt afgebroken. Brandweerwagens rijden over de resten van de barricade. Het sterkt ons in de veronderstelling dat onze straat een zwakke schakel in de verdediging van de krakers is.

Zal onze straat misschien ook de aanvalsroute worden?

Om de hoek brandt een kantoorpand. De paniek slaat toe.

.

De vrouw die de brandweer heeft geroepen krijgt te horen van een brandweerman:

“Mevrouw past u maar op, die jongens hebben ook handgranaten”. We kunnen het niet geloven, er zijn zoveel spookverhalen rondgegaan.

Een arts uit de buurt, die vrijdagavond dienst had op de eerste hulp, heeft alle agenten behandeld. Geen enkele agent had iets gebroken. Zaterdagochtend spreken wel alle kranten van zware fracturen.

Aan het eind van de middag lijken de onderhandelingen met de gemeente toch op gang te komen. De krakers zullen beginnen met het opruimen van de barricaden op de Overtoom.

Wie een overzicht heeft van de strategische ligging van de barricaden begrijpt dat het opruimen van wat rommel op de Overtoom voor de verdedigingspositie van de krakers niks uitmaakt. Een schijnvoorstel. De nieuwsberichten geven ons echter de indruk dat burgemeester Polak het schijnvoorstel zal aangrijpen om de onderhandelingen verder voort te zetten. Minder gespannen dan zaterdagavond probeert iedereen te gaan slapen.

Einde dagboek deel 1

VERKENNINGEN & BESPREKINGEN

De volgende ochtend – na de schrikkelagverjaardag dus, zaterdagochtend, ging ik naar kamp Crailoo. Daar trof ik al een aantal onderofficieren van de genie, waarvan ik er een flink stel niet kende. Alleen sergeant I Nico Geleijns was van mijn eigen 13 Pantsergeniecompagnie en verder kwamen ze van diverse andere parate eenheden en van de machinistenschool. De enige overeenkomst die ze hadden was het feit dat ze een tankrijbewijs hadden. En een aantal kwam er, mede in het licht van hun leeftijd (tegen de 55) openlijk voor uit dat ze niet op dit “uitje” zaten te wachten. Uit het geruchtencircuit in kamp Crailoo hadden ze namelijk al heel globaal opgevangen wat er ongeveer stond te gebeuren. Ze konden zich ook niet zo inleven in een eventueel noodzakelijk optreden in een grote stad met dergelijke middelen. Wellicht zagen zij toen al haarscherp hoe kwetsbaar die grote tanks midden in de stad zijn. Zowel voor molotovcocktails als voor “amsterdammertjes “ tussen de tracks (wielen). En zij hadden vermoedelijk kinderen in de leeftijd van de jongelui waartegen opgetreden zou moeten gaan worden, misschien hadden ze wel kinderen in het gebied waar het om draaide, al dan niet student zijnde.

Ik was redelijk onrustig om niet te zeggen verontrust dat er kennelijk al meteen bij de alarmering een oekaze uit Den Haag was gekomen met als grondregel: Geen dienstplichtigen en liever ook geen kortverband vrijwilligers in de vorm van de technisch specialisten. En dat waren nu juist de jonge gasten die dergelijke machines normaal gesproken bemanden bij de parate troepen. Nu kreeg ik voor 90% oudere om niet te zeggen hele oude instructeurs op mijn dak. Over dit fenomeen ben ik later via via, ook m.b.t. persoonlijke bewapening, met minister Hans Wiegel (Binnenlandse Zaken) vruchteloos in debat gegaan. Maar die had een simpele en waarschijnlijk doeltreffende filosofie. Als er doden of gewonden zouden vallen onder de militairen dan waren beroepsmilitairen als slachtoffer beter uit te leggen en te verdedigen in het parlement dan wanneer het om dienstplichtigen of kort verbanders zou gaan. Een oekaze die ik nooit heb begrepen, ik bedoel natuurlijk niet wilde begrijpen. Het succesvol en weliswaar risicovol en gedurfd optreden met ‘ervaren’ jongelui werd desnoods liever opgeofferd dan het moeten beantwoorden van moeilijke vragen in het parlement en/of de gemeenteraad. Er is toch geen verschil in verdriet in het huis van een dienstplichtige of van een beroeps als er iets fout gaat?

Overigens was ik wel weer verbaasd dat men binnen tien uur in staat bleek om van eenheden die geen enkele consignatie hadden dat weekend personeel en vier genietanks in kamp Crailoo te verzamelen.

Een aantal dat later, op mijn verzoek, verhoogd werd naar zeven, want ik geloof nu eenmaal in 'overkill' zeker in een dergelijke situatie. Liever vijf tanks teveel dan twee te weinig op het cruciale moment.

Ik had natuurlijk geen reële argumenten om die oude(re) onderofficieren maar naar huis of kazerne te sturen. Ze waren niet afgekeurd en dus inzetbaar, graag of niet. Anders hadden ze maar een ander beroep moeten kiezen. Maar wel lijkt het me niet van logica ontbloot als iemand wordt aangewezen om een dergelijke operatie te leiden hij toch enige inspraak krijgt met wie hij dat doet. We hebben het hier niet over de dagelijkse gang van zaken. (In Nijmegen heb ik het anders kunnen regelen. Weliswaar nog steeds geen dienstplichtigen –die had ik toen als C-SOKG ook niet meer onder mijn commando- maar wel allemaal beroepsonderofficieren die ik kende en waar ik op vertrouwde)

In kamp Crailoo trof ik ook kapitein Gerard Beelen van de Koninklijke Marechaussee en de kapitein Jan Timmermans, de commandant van de BSB, mijn potentiële maatjes voor de komende dagen. (Beelen was nu, 28 jaar later, de stellige overtuiging toegedaan dat hij pas op zondag instroomde. Ik hou het op zaterdag. Niet dat ik een beter geheugen heb maar wel betere gedocumenteerd ben. Ik was er ook heilig van overtuigd dat ik met Beelen en Timmermans op verkenning ben geweest in Amsterdam, terwijl juist gefrustreerd schijnt te zijn geweest dat alleen ik Amsterdam in mocht) Wij werden geacht ons meteen op het hoofdkantoor van politie in Amsterdam te melden. Daar kregen we te horen waar het feitelijk allemaal om draaide. Er was een redelijk groot pand gekraakt op de hoek Vondelstraat en de Eerste Constantijn Huygensstraat en beide straten en omgeving waren bezaaid met in totaal 13 barricades, een vrijstaat van ongeveer een halve vierkante kilometer creërend. En daar gebeurde van alles wat God en de wetgever hadden verboden. De avond tevoren waren er drie pelotons Amsterdamse politie-ME ingezet, zo'n 90 man in totaal, en daarvan was meer dan een kwart het ziekenhuis in gegooid na het "stenen happen". De politie en de politieke autoriteiten waren duidelijk diep onder de indruk van het pak slaag dat de politie had gekregen, burgemeester Polak voorop.

Die vond nu al dat zijn afscheidsmaanden waren verziekt.

In het voorjaar zou hij met pensioen gaan, en met hem de hoofdcommissaris van politie. Die wilden hun handen niet meer branden voorafgaand aan het in ontvangst nemen van een hoge koninklijk onderscheiding, of het bij bevordering krijgen van een nog hogere onderscheiding.

Tussendoor was ik even op en neer naar kamp Crailoo.

Ik wilde de nodige aanpassingen en aanvullingen op basis van de eerste verkenningen.

Het gerucht ging dat er in diverse gekraakte panden molotovcocktails klaar stonden.

Een tank is namelijk via het rooster boven het motorcompartiment enorm kwetsbaar voor molotovcocktails. En het is al helemaal makkelijk als die vanuit een gebouw gegooid kunnen worden. Nu zit er wel een brandblusinstallatie in het motorcompartiment maar om daar nu blindelings op te vertrouwen is ook een vorm van Russisch roulette, vooral als er veel molotovcocktails voorhanden zijn.

Ik wilde dus schuin aflopende metalen afdaken boven de roosters, zodat eventueel brandende olie achterwaarts van de tank af kon lopen. Later bleek die constructie als bonuseffect te hebben dat het motorgeluid recht vooruit geblazen werd hetgeen als extra angstaanjagend werd ervaren.

Ook wilde ik rubber matten of dichte netten naast de tanktracks.

“Amsterdammertjes”, of welke denkbare paal dan ook, zijn natuurlijk funest voor tanktracks, dan loopt een tank vast of hij loopt van zijn tracks af en dan is het ook gedaan. Maar die matten of netten kreeg ik niet.

Die horizontale zijdelingse bescherming van de tanks zou geleverd worden door de marechaussee. En dat moest afdoende zijn.

Wel werden er gaten geboord in het chassis van de tanks zodat ik extra antennes op het dak kon laten plaatsen, zodat er extra radio's ingebouwd konden worden. Want dat was een bottleneck in de commandovoering van en met politie-eenheden. Met veel te veel personen op dezelfde frequentie. Op een gegeven moment hadden we een radionet met maar liefst 47 toestellen op één frequentie. En dan hebben we het over maar één aanvalsas, later werden dat er twee, omdat we ook een nevenaantal gelijktijdig hadden gepland en later ook hebben ingezet om een vluchtroute te maken voor de krakers.

En die nevenaantal vanuit de andere kant moest ook de bedoelingen van de hoofdmacht camoufleren. En als de hoofdmacht toch vast zou lopen hadden we nog een optie om toch het gebied binnen te dringen. Want als de twee voorste tanks zouden vastlopen dan was het, gezien de beperkte ruimte, voor het volgende echelon moeilijk passeren op de meeste plaatsen.

De extra radiotoestellen gebruikten we voor de interne geniecommunicatie. En ik verbood mijn tankcommandanten om op dat grote net ook maar iets te roepen, alleen maar inluisteren, om de door mij verwachte verbindingchaos enigszins te beperken en gegarandeerd te zijn van eigen communicatie.

Bierbrouwer Freddy Heineken heeft onder andere daarom, na zijn vrijlating van de gijzeling door Holleeder c.s., niet voor niets het politiekorps van Amsterdam een flinke donatie gedaan om wat meer professionele verbindingapparatuur aan te schaffen. Want met een 27 MC-bakkie bij wijze van spreken zat je in die tijd gewoon 'eerste rang' mee te luisteren naar wat de politie allemaal te melden had. Ik meen te weten dat daar later zelfs kritische vragen over gesteld zijn in het parlement. Men vond het geen pas geven dat Heineken de politie financieel ondersteunde.

We roepen wel dat het ene wapen superieur is aan het andere wapen of dienstvak, de eeuwige strijd tussen infanterie en cavalerie. Maar er is maar één koning op het slagveld en dat is communicatie. In de Tweede Wereldoorlog heeft dat de Russen hier en daar aardig opgebroken dat men op het niveau van compagnie en lager alleen maar radio-ontvangstapparatuur had en geen radiozendapparatuur. De benadering was: men moet bevelen kunnen verstaan en dan blindelings opvolgen, maar iets melden van laag naar hoog was er in veel gevallen niet bij.

Met 40 tot 50 personen op één radionet gaan zitten vraagt om een Poolse landdag, tenminste als je wilt communiceren. Met 40 man kan men wel zingen maar niet communiceren, en dus blijft over dat je dan alleen bevelen kunt beluisteren.

Via operatieplan 10 kreeg ik van het 48 Pantserinfanteriebataljon uit 's-Hertogenbosch ook de beschikking over enkele YP408 –achtwielige licht gepantserde - gewondentransport. Allemaal mooi en aardig, maar de straten lagen ook bezaaid met kraaienpoten en andere rommel. Ik wilde dus geen ziekenauto's op wielen/banden hebben, althans niet in de eerste aanvalsgolf. Dus die YP408 'gewondenbakken' gingen – na heel wat snibbig onderhandelen-retour 's-Hertogenbosch en ik vroeg en kreeg M113 gewondentransport op rups. Een voertuig waar ik meer vertrouwen in had dat hij mijn Leopards zou kunnen volgen over het slagveld dat onvermijdelijk zou ontstaan. Want in de eerste aanvalsgolf zouden we dwars door en over de barricades gaan rijden, om ze in een later stadium definitief aan de kant te dozeren.

Voor deze wens (lees eis) van gewondentransport kreeg ik in Oirschot niet de handen op elkaar.

Operatieplan 10 was operatieplan 10 en daar was grondig over nagedacht, dus moest ik daar niet allerlei wijzigingen op verzinnen.

Uiteindelijk kreeg ik toch mijn zin en kwam er een M113, geschikt voor gewonden transport en zeer terreinvaardig, van 11 Tankbataljon. Snelheid en bedrijfszekerheid in optreden ondersteund door de gekozen overkill was mijn motto. En in dit gebied waren rupsbanden 'veiliger' dan luchtbanden.

Omdat ik er vergif op kon innemen dat er bij een grootschalige actie, zoals inmiddels voorzien, er royaal met traangas gegooid en geschoten zou worden en ik het ongewenst vond om in de tank met gasmasker op te werken, had ik uit de oorlogsvoorraad de NBC-filters voor de tanks laten ophalen. Dit eigenmachtig gebruiken van organieke oorlogsvoorraad werd mij later ook niet in dank afgenomen door logistieke lieden die kennelijk wat ver van de dagelijkse werkelijkheid leefden. Ik heb betrokken logisticus, hij had bovendien één ster meer, en dat was lastig voor mij, verwezen naar de brigadecommandant voor

een Salomonsoordeel. Nooit meer wat van gehoord.
 Het probleem van het eigenmachtig boren van gaten in het chassis van de tanks was ook meteen opgelost. En de afdaken tegen brandende druipende olie werden na de actie keurig gedemonteerd en opgeslagen, voor het geval dat....
 Niemand kon toen al weten dat ze nog geen jaar later weer gebruikt konden worden in Nijmegen. En echt gebruikt want toen is er daadwerkelijk royaal gegooid met molotovcocktails. In Amsterdam hebben ze dat toch kennelijk niet aangedurfd. Of de actie is zo snel verlopen dat men er niet meer aan toe kwam om ze te gebruiken.

Een dergelijke kruideniersmentaliteit, als het gaat om modificaties aan het materieel, was mij ook na de vliegtuigbergingsoperatie in Sicilië overkomen. Vanwege de warmte had ik de groene helmen, de organieke militaire helmen die wij droegen in plaats van de bekende gele veiligheidshelmen, wit laten schilderen. Dat had drie voordelen. Minder warm, we konden elkaar beter waarnemen tussen al die verwrongen stalen spanten met allerlei misleidende slagschaduw, en alle namen op de achterkant van helmen bevorderde ook de communicatie. De logistieke man van het pontonnierbataljon in Keizersveer, waar ik toen als pelotonscommandant diende, wilde die 36 helmen zelfs door mij persoonlijk laten vergoeden. "RM" oftewel "Rekening Man" zoals dat in het vakjargon heet. Dat feest, "RM" dus, ging niet door, daar greep een begrijpende bataljonscommandant gelukkig in. Maar die logistieke man daar had ik het verder wel bij verkorven. Ik zou dat "RM" ook nooit geaccepteerd hebben.

De Koninklijke Marechaussee is al jaren gewend de politie te steunen met allerlei hand- en spandiensten. Als ze elkaar al niet hoeven te steunen en/of versterken dan vullen ze elkaar ook nog eens aan met taken die de ander mag laten liggen of waar men minder sterk in is. Dat bleek al in de dertiger jaren bij de crisisrellen in Amsterdam waar men graag grote sterke gehoorzame boerenzonen, uit Groningen en Friesland en dienend bij de marechaussee, inzette. Liefst te paard, dan had je er maar een paar nodig om een wijk of straat schoon te poetsen. En ik heb ze ook gesproken na de rellen bij het huwelijk van prinses Beatrix en toen nog Claus von Amsberg. Om over de kroningsrellen maar te zwijgen. Als er met de lange lat 'gemat' moest worden dan zijn dergelijke ordetroepen een stevig fundament om de orde te handhaven of te herstellen.

Later hoorde ik van een inspecteur van politie:

“Ik kan er vandaag wel hard op slaan, maar morgen moet ik die mensen weer gewoon kunnen helpen. Als er geslagen moet worden gaat dat makkelijker met marechaussee of desnoods met politie van elders. Bovendien hou ik mijn huis graag heel”. Zijn verhaal was goed maar het praatje niet sterk.

Contrair met die benadering was de opinie van een commissaris van de Amsterdamse politie die de klewangs uit de kelder wilde halen.

Een dergelijke redenering hoorde ik jaren later van een rechercheur die in Vught woonde en al jaren met plezier in Oss werkte en er niet over piekerde om te verhuizen.

“Ik wil in het weekend bij de voetbalclub of in de kroeg niet de lui tegenkomen die ik daarvoor heb aangehouden. Ik hou dat graag helemaal gescheiden”.

Maar een grootschalige inzet bij een vraagstuk van openbare orde door de politie en defensie-eenheden en formeel onder leiding van de politie maar de facto uitgedacht door Gerard Beelen, Jan Timmermans en mijn persoon, en dus met ruim 1000 man en een zevental tanks en nog een handvol kleinere rupsvoertuigen was een totaal nieuw fenomeen voor de politie. Maar ook voor alle partijen die elkaars procedures, mogelijkheden en onmogelijkheden onvoldoende kennen. Voor de politie was vooral de grootschaligheid erg wennen. Die dachten en redeneerden tot dan toe zelden boven pelotonsniveau, een mannetje of 35. Maar binnen twee jaar waren ze vertrouwd met het bataljon en meer, factor 20 of royaal meer dus. In tijden van ellende leer je snel.

Maar door de grootschaligheid kwam ook de geweldsinstructie onder extra druk. In mijn optiek omschrijf je die in alle rust en dan heb je houvast hoe het verder voortaan moet. En bij de evaluatie achteraf kun je altijd bijsturen voor een volgende keer. Zo niet hier en nu. Bij iedere vergadering, en ik denk ook op ieder bevelsniveau, werd de geweldsinstructie ter discussie gesteld. Wat was men bang om fouten te maken, ongelukken te krijgen en verantwoording af te moeten leggen. Als zoon van een politiecommissaris heb ik tijdens mijn HBS-tijd ook overwogen om naar de politieacademie te gaan. Als ik stage had mogen lopen tijdens een dergelijk politieoptreden tegen krakers dan was ik ongetwijfeld onmiddellijk bekeerd voor deze roeping. Het politiepersoneel zelf heb ik wel zeer gewaardeerd, vooral die van het uitvoerend niveau, maar hun instructies en procedures heb ik verafschuwd. Ik had continu het gevoel dat ze de handen op de rug gebonden hadden.

En een jaar later in Nijmegen begon dat proces weer van voren af aan. Alsof het ronde wiel iedere keer weer opnieuw moest worden uitgevonden. Terwijl er een

hele groep Amsterdammers (politieofficieren uiteraard en helaas ook veel geïnfiltreerde Amsterdamse krakers) toch was aangetrokken vanwege hun ervaring opgedaan tijdens vooral de Vondelstraatrellen. Want na de Vondelstraatrellen werd het niet echt rustig in Amsterdam. Om alleen maar het kraakpand aan de Prins Hendrikkade en de kroningsrellen in de herinnering terug te roepen. "Vondelstraatrellen" was het gaan heten terwijl het militaire/politioptreden voor het overgrote deel plaats vond in de Eerste Constantijn Huygensstraat.

Ach het beestje moet per slot van rekening een naam hebben. En "Vondelstraatrel" 'bekt' sneller en vlotter dan "Eerste Constantijn Huygenstraatrellen".

Voor de gemeentepolitie van Amsterdam was de mentale en adequate vertaalslag het moeilijkste, en niet alleen vanwege de omvang. Die vonden dat ze vrijdagavond al een enorm grote actie hadden gehad. Wat gezien het aantal gewonden ook wel klopte. En zij waren de formele eindeverantwoordelijke terwijl ze het opstellen van de plannen nu grotendeels overlieten aan mij en kapitein Beelen.

Wij maakten de gebruikelijke militaire BVT (beoordeling van de toestand) en ontwikkelden op basis daarvan ons (mondeling!) plan met wat eenvoudige schetsjes en schema's, computers hadden we niet ter beschikking. Aan het geheel uitschrijven heeft men ons niet kunnen laten toekomen, want maandagochtend zou de actie komen. De politieofficieren zaten er bij en steunden daar waar mogelijk met informatie, en trokken al dan niet met succes aan de handrem waar ze dat nodig vonden.

Drie pelotons ME, een kleine honderd man op vrijdag ingezet. En nu kwam het voorstel om met ongeveer 1000 man plus zeer zwaar materieel Amsterdam schoon te vegen. Het drong niet tot de top van het politiekorps door dat wellicht door een te geringe inzet aan personeel er onevenredig veel gewonden waren gevallen op vrijdagavond 29 februari. Het begrip "overkill" werd door het politiemangement niet gehanteerd of waarschijnlijk verkeerd geïnterpreteerd qua effect. Maar met 1000 man 'stenen happen' is gevoelsmatig ook een stuk minder onveilig –althans voor de individuele politieambtenaar- dan er met een tiende van dat aantal op af te moeten. En natuurlijk is dat een vorm van schijnveiligheid. Want een steen die willekeurig door de lucht vliegt, en 95% van alle stenen doen dat, heeft net zoveel kans, zo niet tien keer zoveel kans, om ME-er X te treffen als hij vergezeld wordt door 100 of door 1000 mensen. Hoewel? De kans is weer groter dat die steen door willekeurig welk rieten schild wordt opgevangen. Maar de kans dat die steen toch iemand treft is toch ook weer beduidend groter.

Minstens zo belangrijk zo niet het allerbelangrijkste vanuit onze optiek was: Hoe lang duurt de operatie? Hoe lang krijgt men de kans om stenen of ergere

dingen te gooien? Want 1000 man loopt/slaat zichzelf weer (iets of veel) sneller door de weerstand heen.

Maar ze lopen elkaar ook weer wat sneller voor de voeten in de kleine ruimte.

Kortom het maakt voor al die ME-ers wellicht niks of niet zoveel uit. Het gaat om de indruk die gemaakt wordt op de krakers, en die moet overdonderend zijn.

En vrijdag was het omgekeerde gebeurd. Vluchtende politiemensen stonden er op vele foto's en die haalden zonder moeite de krant. En de pers leek op de hand van de krakers, in ieder geval niet contra de krakers.

Want ook de media moeten gezien hebben dat er geplunderd werd. Maar ik heb daar niets van teruggevonden in welk verslag dan ook. Ik blijf er bij dat de overkill in zware middelen en mensen er voor gezorgd hebben dat men op maandagmorgen amper tot niet aan gooien van wat dan ook is toegekomen. En dat was pure winst. Maar een wettig bewijs voor mijn uitgangspunten heb ik uiteraard ook niet. En de operatie nog eens dunnetjes over doen met 100 man zou de populariteitsprijs ook niet verdienen.

Waar beginnen?

Een goed begin is het halve werk

Sommige militairen die zich met het besluitvormingsproces bemoeiden leefden kennelijk nog in het Centuriontijdperk. En de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat er in het Nederlandse leger nog een beperkt aantal Centurions, dus ook Centurion-genietanks rondreden. En er zou zelfs wat voor te zeggen zijn geweest om die te gebruiken, want een Centurion is aanmerkelijk zwaarder dan een Leopard (scheelt ongeveer 15 ton). En wellicht en alleen al op basis daarvan wellicht beter geschikt om barricades te slechten. En als 13 Pagnie over Centurions had beschikt dan had ik het daar ook mee gedaan. Ook hier geldt: eerlijk is eerlijk.

Maar verder kleeft er een groot nadeel aan Centurions, namelijk zijn beperkte actieradius. (een kleine 100 over de weg, terwijl de Leopard een paar honderd aan kan zonder brandstof te laden)

En de Centurion-adepten wilden dus met de tanks op opleggers vanuit Kamp Crailoo bij Bussum vertrekken om dan bij het oude Ajax-stadion "De Meer" de tanks te lossen, antennes te plaatsen en dan naar de startlijnen te rijden.

Beelen en ik, en wij waren toch de uiteindelijke plannenmakers, wilden van die opzet niet weten. Wij zagen het al voor ons. Lossen bij het Ajax-stadion van zeven tanks. Dat zou binnen enkele minuten bekend zijn bij de krakers. En die zouden dan een kwartiertje later bij ons kunnen zijn. Konden we daar al starten met een verdedigingskordon. En dan de hele stoet maar weer in beweging zien te krijgen met misschien een paar honderd man op de grond voor de tanks. Of nog erger... op de tanks.

Wij wilden absoluut in één ruk vanuit kamp Crailoo, zonder te stoppen en zonder filevorming, doorrijden tot aan de startlijn en in principe in één vloeiende beweging en in principe zelfs zonder te stoppen de aanval inzetten. Gewone organieke politie of marechaussee colonnebegeleiding. Zelfs niks stoplichten onderweg. Ging er ook geen tijd verloren voor alarmering van de "vijand". Dan waren we ook het minst kwetsbaar.

Het lossen bij het Ajax-stadion wisten we redelijk makkelijk te omzeilen, onze argumenten waren te goed.

Maar Burgemeester Polak, en dus de politie, stond er op dat we in ieder geval bij de startlijn halt zouden houden. De filosofie die daar achter stak was dat als de krakers een blik konden werpen op die militaire overmacht met al die tanks ze wellicht meteen de benen zouden nemen.

Op zich geen slecht verhaal, maar onaantrekkelijk voor ons. Stilstaan bij de startlijn had de bekende risico's van pogingen tot sabotage aan de tanks. En dan zou het in ieder geval knokken worden. Want de marechaussee, en de BSB in het bijzonder, hadden de heilige opdracht het ongewapende geniepersoneel te beschermen. Want geniepersoneel, en zeker die oudere onderofficieren, waren natuurlijk 'sitting ducks' als ze een brandende of anderszins in het ongerede geraakte tank zouden moeten verlaten. We kregen niet eens een wapenstok om van ons af te slaan. En aan dat rieten schild heb je natuurlijk niks als je uit een tank klimt.

Op zondagmiddag ontdekte ik nog een probleem bij een verkenning ter plaatse. Krakkers waren op de barricades dusdanige stellages aan het oprichten dat als wij een barricade om zouden rijden de kans groot werd dat we verbinding maakten met de bovenleidingen van de trams, hetgeen elektrocutie tot gevolg kon hebben. De tanks staan weliswaar op rubber blokken, maar als je een barricade kapot rijdt valt er allerlei rommel tegen de tank aan dat meegesleept wordt en wel contact kan maken met aarde. En dan heb je aan je isolerende rubber blokken in de tanktracks ook niks.

Bij de laatste briefing op het politiebureau kaartte ik dit probleem aan. Met het voorstel van mijn kant, beter gezegd de dwingende eis, dat de hele wijk van het stroomnet gehaald moest worden.

En om er zeker van te zijn dat die moeilijk te bevechten toezegging ook echt uitgevoerd zou worden bood ik de politiefunctaris, die dat zou gaan regelen, een eerste klas zitplaats aan in mijn tank, met als argument dat hij dan gegarandeerd later een mooi en spannend verhaal voor zijn kleinkinderen zou hebben. De werkelijke reden was natuurlijk dat geen enkele politieman trek in een elektrocutie heeft. Hij ging niet mee in de tank maar ik kreeg zwart op wit de garantie dat de stroom per direct zou worden uitgeschakeld en dat ik dat op mijn terugweg naar kamp Crailoo zelf kon gaan controleren. Dat laatste heb ik maar niet gedaan.

NB Op welk exact moment die discussie zich heeft afgespeeld weet ik niet meer. Wel blijkt uit het politielogboek dat men al rekening hield met dat risico, en het al van plan was om te doen of zelfs al gedaan had. Maar wel zonder dat wij dat bij de crisisstaf al wisten. (blz. 26 melding 56)

Bij die laatste briefing op zondagmiddag laat was plotseling niet alleen de lokale 'driehoek' (burgemeester, hoofdofficier van justitie en de hoofdcommissaris van politie) aanwezig, maar ook de procureur-generaal en de commissaris van de Koningin Roel de Wit. Alsof ze het overleg met de gewone driehoek kennelijk niet helemaal vertrouwden? Zij wilden kennelijk kunnen bijsturen en wel direct.

Ik kon duidelijk merken dat de burgemeester een niet al te hoge hoed op had van mij en de anderen die tussen het krakersgebied en het bureau heen en weer pendelden. Maar hij kon toch weten dat wij een reden hadden om er niet op z'n zondags uit te zien. Misschien stond hem ons cowboyachtige machogedrag niet zo aan.

Op een gegeven moment keek Polak mij heel doordringend aan en vroeg:

“Meneer van Erp hoe lang gaat dat duren met die tanks?”

“Zeven minuten of zeven maal zeven jaar”, was mijn antwoord.

“Wat bedoelt u met zeven jaar?” was zijn wedervraag.

“Zeven minuten of minder als alles gaat zoals gepland, en daar reken ik op, en in het andere geval als we vastlopen dus een eeuwigheid, zeven maal zeven staat voor eeuwig”.

Ik kon ook niet weten dat hij als jood wellicht niet zo vertrouwd was met die Bijbelse beeldspraak. Of hij was het wel maar vond het moment ongepast voor wat humor. En wilde hij me op die subtiele manier duidelijk maken dat hij een dergelijke beeldspraak op dit ernstige moment niet zo op prijs stelde.

Heerma bekende mij later dat hij die opmerking wel had opgevangen, en ook verbaasd had opgekeken van die beeldspraak in dat gezelschap op dat moment.

Maar het was wel logisch dat zijn antennes het wel hadden geregistreerd want hij was Bijbelvast en uitermate goed bekend met de Heilige Schrift.

Maar hij had er later geen beeld meer bij wie dat geweest was van die ‘zeven maal zeven jaar’. En daar had ik weer alle begrip voor want wij kenden elkaar toen nog niet. Terugkijkend zag hij er wel de relativerende humor van in. En ook de realiteit. Want het was natuurlijk een rare en onlogische vraag geweest. Er had nog nooit iemand in Nederland met tanks barricades opgeruimd. Er bestond dus geen enkele ervaring op dit gebied. Ik wist het antwoord uiteraard ook niet. Mijn antwoord was bluf, maar toch gebaseerd op vooral vertrouwen in het materieel.

In Heerma's denken was ruim plaats voor de Bijbel, maar hij sleepte die er nooit bij tijdens een politiek besluitvormingsproces zoals de SGP helaas vaak doet.

“Ik hou die zaken strikt gescheiden in het dagelijks leven. Mijn vrouw regelt de kerk en ik de politiek”, was zijn statement.

En in die benadering kon en kan ik mij prima vinden. Ik heb die scheiding der machten me ook eigen gemaakt. Met dank aan Enneüs Heerma voor deze wijze levensles. Later hoop ik dit verhaal aan zijn kleindochter te kunnen vertellen, en dan mag haar jongere broer meeluisteren.

Die zijn pake (fries voor opa) helaas alleen van verhalen kent.

Ander mooi verhaal over het begrip pake/opa. Toen Ceri-Anne en Ruben, de kleinkinderen van de Heerma's in ons leven kwamen zaten de ouders (Alies, dochter van de Heerma's, en Casper, mijn zoon) met het dilemma hoe mijn Yvonne te benoemen. Er waren al twee echte oma's en Yvonne was geen biologische oma en alleen de voornaam vonden ze te popi-jopie. Het voorstel werd dus Omi ipv Oma. Prima wat ons betreft: Opa en Omi. Maar kinderlogica haalt alle gewone logica in. Dus heten we nu Omi en Opi, niks Opa Tom. En dat houden we er dus in want de kleinkinderen hanteren consequent de titulatuur Oma Anke, Oma Lies en Omi Yvonne en Opi Tom.

Eén van mijn laatste vragen aan burgemeester Polak was:

“En wat doen we als we eenmaal rijden bij en tussen de barricades en er gaan ineens krakers op straat zitten voor mijn dozerblad? Of er zitten toch plotseling krakers op de tanks? Want als dat laatste gebeurt, kunnen ze er af vallen met alle mogelijke gevolgen van dien”

Ik zag Polak heel duister kijken vanonder die witte kuif uit. Met deze vraag was hij niet blij. Maar met de mogelijke gevolgen zou hij een nog groter probleem hebben.

Maar voor hij kon beginnen aan een antwoord greep de Commissaris der Koningin Roel de Wit in.

“Als tanks eenmaal rijden worden ze door niets of niemand gestopt. En krakers die op tanks klimmen worden eraf geslagen door de ME”

“Realiseert u zich goed wat dat voor gevolgen kan hebben?” was mijn vervolgvraag maar nu richting de CdK.

Ik wist na alle vergaderingen over geweldsinstructies niet goed wat ik hoorde.

“Ja, dat realiseer ik mij donders goed en het is terecht dat u die vraag stelt”.

“Zou u dit dan zwart op wit willen zetten, dan weet ik waar ik me aan te houden hebt”

“Ja hoor, wie van u wil even opschrijven wat ik nu dicteer?”

Eén van de jongere politie-inspecteurs stak zijn vinger op en uit de losse pols dicteerde de commissaris een nieuwe aanvulling, of zo u wilt afwijking op de geweldsinstructie.

Het dictee ging onder het fotokopieerapparaat en er werden royaal wat exemplaren rond gedeeld. Polak nam zijn exemplaar aarzelend aan maar had geen commentaar, althans gaf het niet. Helaas heb ik dat document niet meer, en ook niet meer kunnen achterhalen. Achteraf historisch en juridisch niet echt belangrijk, want er zijn geen ongelukken gebeurd.

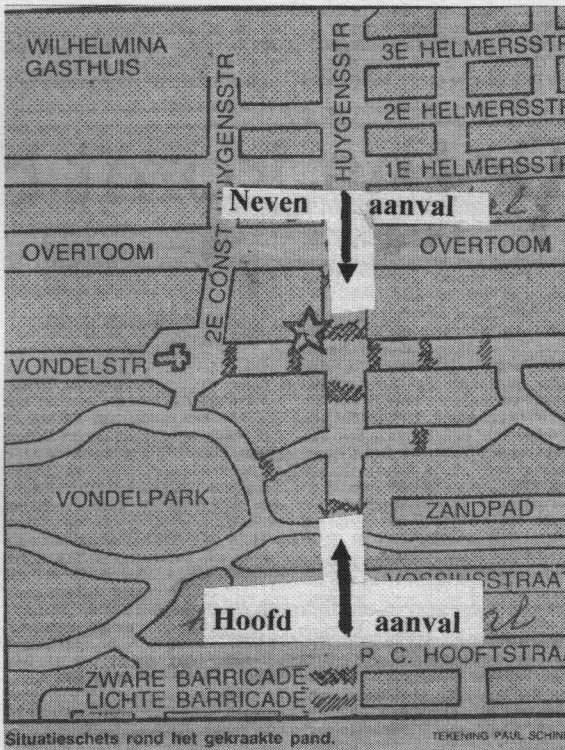
Tussen kwart voor zes en tien voor zes maandagochtend vroeg zouden we op de beide startlijnen arriveren en dan met draaiende motoren wachten tot klokslag zes uur, om de krakers tien minuten de kans te geven om zich te bedenken of ze zich tegen die overmacht zouden keren. Een aantal fractievoorzitters uit de Amsterdamse gemeenteraad zouden s' nachts nog gaan praten met de krakers. Klokslag zes uur zou burgemeester Polak persoonlijk door de radio, via het immense politienet het sein voor de aanval geven. Maar dat "GO" heb ik nooit gehoord.

Bij het sterretje is pand "72"

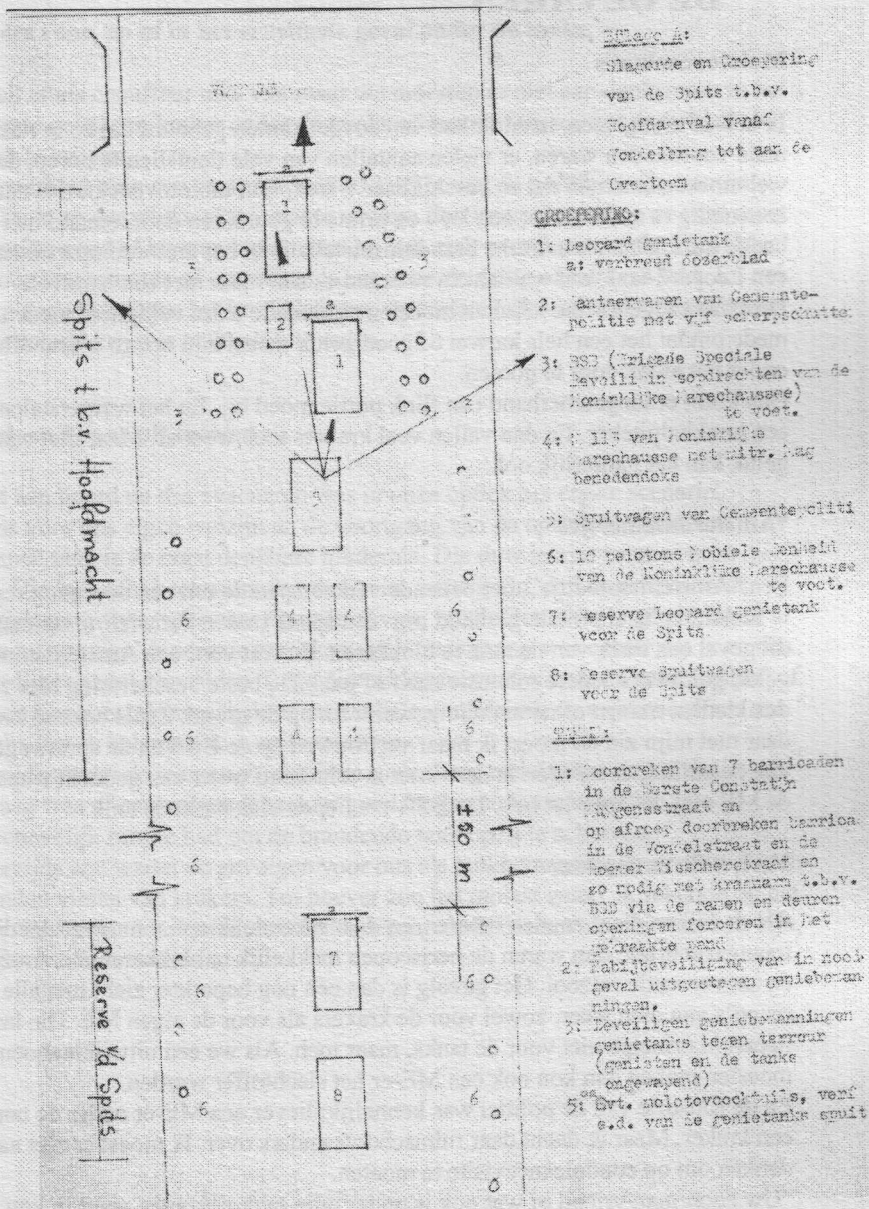
Nevenaantal geleid door sergeant-majoor Giese, beschermd door eskadron Marechaussee. Opdracht: vluchtweg maken op Overtoom

Hoofdaanval geleid door mij, beschermd door BSB. Opdracht:

6 barricades van 'beneden' naar boven breken tot aan de voordeur van pand 72

Slechte kwaliteit, maar met dat soort schetsjes deden we de briefing

Blz. 4:

Slagorde en Groepering
van de Spits t.b.v.
Hoofdaanval vanaf
Wondelung tot aan de
Overtoom

GROEPING:

- 1: Leopard genietank
a: verbreed dozerblad
- 2: Antaerwepers van Gemeente-
politie met vijf scherpdekkers
- 3: BSP (Brigade Speciale
Beveiliging) in 'opdrachten van de
Koninklijke Marechaussee'
te voet.
- 4: MLB van Koninklijke
Marechaussee met mitr. bag.
benedendeks
- 5: Spruitwagens van Gemeente-
politie
- 6: 10 pelotons Politie Eenheid
van de Koninklijke Marechaussee
te voet.
- 7: Reserve Leopard genietank
voor de Spits.
- 8: Reserve Spruitwagens
voor de Spits

W. 111:

- 1: Doorzaken van 7 barricaden
in de Berete Constatijn
Krijgsstraat en
op afloop doorbreken barrica-
in de Wondelstraat en de
Roemer Fischertstraat en
zo nodig met kransarm t.b.v.
BSP via de ranen en deuren
openingen foreoeren in het
gelamakte pand
- 2: Nabijbeveiliging van in noot-
geval uitgezeten geniebema-
ningen.
- 3: Beveiligen geniebemanningen
genietanks tegen tankour
(genieten en de tanks
ongewapend)
- 5: Evt. pelotovoorkaats, vijf
e.d. van de genietanks spuit

DE GEVAREN

Molotovcocktails

Ik heb ze niet gezien, maar ik had van zoveel kanten gehoord dat ze in ruime mate voorhanden waren, er vielen aantallen van vele tientallen te horen, dat ik wel moest aannemen dat ze beschikbaar waren. Een molotovcocktail is namelijk eenvoudig te maken door een leek en prima te gebruiken door iemand met een beetje durf. De automatische brandblusinstallatie in het motorcompartiment van een Leopard-tank kan wellicht twee brandjes aan maar niet een handvol. De extra aangebrachte afdaken moesten voldoende extra veiligheid bieden, mede omdat het een hels karwei of goed geluk moest zijn om zo'n brandfles onder het afdak door te gooien.

Dan komt er langzamerhand een flink portie moed bij. En het werperstalent van een honkbalpitcher. En dan vallen veel krakers toch weer af. Maar met wat geluk kan het natuurlijk ook.

“Amsterdammertjes”

Een “Amsterdammertje”, het bekende verkeerspaaltje om een doorgang regulier te blokkeren is uitermate geschikt om ‘een spaak tussen het wiel’ te steken, of in dit geval een track van de tank te blokkeren. En wat voor een Amsterdammertje” geldt, geldt voor iedere robuuste staaf of paal. De beste bescherming hier zouden dus kleden, matten of netten zijn geweest tot op de grond. Zoals bekend kreeg ik daar niet mijn zin en moest ik maar vertrouwen op de BSB en de spuitwagen van de politie, en midden in de winter is echt koud water een geducht wapen, en de ME met de lange lat ook. De BSB-ers liepen vlak naast de tank.

Verf, kalk en modder

Als de luiken dicht zouden moeten, en daar rekende ik op i.v.m. overvloedig traangasgebruik, dan waren de periscopen makkelijk te blokkeren met verf, kalk en aanverwante rotzooi. Het gevolg is dan een nog beperkter zicht met alle risico's van dien weer, zowel voor de krakers als voor de eigen ME. Die laatsten liepen in principe niet voor de tanks, maar toch. Als we een uitwijkmanoeuvre moesten maken dan kon ook een ME-er het slachtoffer worden.

En de filosofie van de politici was kennelijk: liever een ME-er onder de tank dan een kraker. Maar ik dacht daar ruimschoots anders over. Ik moest er niet aan denken om op condoleancevisite te moeten.

“Uw zoon/man/vriend of wat ook is onder mijn tank gekomen want ik kon hem niet goed zien”, een heel zwak verhaal. En gelukkig nooit nodig geweest.

Krakers voor, op of in het ernstigste geval onder de tanks.

Je voelt er als chauffeur niks van maar we moesten er niet aan denken om in het ernstigste geval een kraker onder de tracks of tegen of tussen het dozerblad en de tank te krijgen.

Dat dozerblad hing een centimeter of 10 à 15 boven de grond, om de tramrails, putdeksels en dergelijke niet kapot te maken. Een kraker boven op de tank moet in principe goed af kunnen lopen want hij kan zich overal aan vasthouden. Maar bij plotseling remmen of optrekken is het maar de vraag of hem dat lukt. En ook hij kan een steen tegen het hoofd krijgen, en er dan voorwaarts afrollen. En wie dan de schuld krijgt is makkelijk te raden.

Brand, en dus er uit moeten.

Brand aan boord en dus evacueren was in onze optiek het ergste scenario, althans voor ons eigen welzijn en de voortgang van de operatie. Want een gestrande tank is de ergst denkbare hindernis. Die duw je niet zomaar even opzij. Die was echt heel wat zwaarder, ruim veertig ton, dan de omgegooide directieketen, waar weliswaar op mijn advies, honderden stoeptegels in lagen om ze tot 'stevige' hindernis te maken. Mijn redenering was echter dat ik ze dan makkelijker kapot kon rijden. Lege directieketen zouden kunnen gaan 'rollen' of gewoon horizontaal meeschuiven en dat belemmerde mij en mijn chauffeur ons uitzicht. Zat ik helemaal niet op te wachten.

Enerzijds omdat de manoeuvreerruimte toch al erg weinig was en het dus maar de vraag was of een volgende tank er goed langs zou kunnen komen, respectievelijk ruimte had om de brandende tank opzij te schuiven.

Anderzijds wat waren de gevolgen voor ons als tankbemanningen eventueel toch in handen vielen van krakers. Tot hoever zou het molest gaan? Ik rekende op het ergste. En op dat soort condoleancebezoeken, als ik daartoe nog in staat zou zijn, zat ik ook niet te wachten.

DE AVOND EN NACHT VOORAFGAANDE AAN: D-DAY

Toen ik vroeg in de avond terug kwam in kamp Crailoo constateerde ik dat sergeant-majoor Karl Giese alle opgedragen veranderingen aan de uitrusting voortvarend had aangepakt. Alles, behalve de matten of netten naast de tanks – maar dat wist ik al- was voor elkaar. Een hele nuttige zaterdag en zondag. NBC-filters gehaald en geplaatst, beschermingen boven de motorcompartimenten gemaakt en gemonteerd en extra radio's geïnstalleerd. En dat alles met behulp van monteurs van het Legerkorps Logistiek Commando.

Wat ik nog belangrijker vond, dat de onderofficieren van de genie kennelijk veel met elkaar gepraat hadden en inmiddels donders goed begrepen dat deze klus gedaan en geklaard moest worden, en dat zij daar noodzakelijk bij waren. Wie dit missiewerk in voortschrijdend inzicht gepleegd had wist ik niet, maar daar wilde ik later absoluut achter komen.

Ben ik echter nooit te weten gekomen. Maar ik heb zo mijn vermoedens. De te jong overleden Karl Giese moet daar debet aan geweest zijn.....

Maar het scheelde mij in ieder geval een hoop uitleg en dat was pure winst, zowel in energie als tijd, en het laatste was zeker zo belangrijk, want de reveille was die nacht om drie uur, dus korte nachtrust. En de gepasseerde nacht had ik ook amper een bed gezien.

De colonne stond weliswaar al helemaal in de twee slagordes op het kazerneterrein opgesteld en wel zoals we zouden optreden, de hoofdanval voorop en de nevenaantal sloot de rij.

Wel ging ik nog even apart in conclaaf met sergeant-majoor Giese, hij zou de nevenaantal leiden en op de Overtoom een vluchtgat in de eerste barricade schuiven en zich dan achterwaarts terugtrekken. Door hem aan te wijzen als commandant van de nevenaantal doorbrak ik weliswaar de formele anciënniteit, maar niemand die daar ook maar iets van zei. Hij werd kennelijk gezien als de natuurlijke leider van de onderofficieren. Als ik hem de ruimte had geboden dan had hij mijn rol zonder morren overgenomen.

En overleg met sergeant I Nico Geleins, mijn chauffeur, en sergeant I Hans Bots, commandant van de genietank naast mij met zijn chauffeur, die het van mij moest overnemen als ik zou vastlopen. Desnoods moest hij met zijn tank mijn tank opzij schuiven om er langs te kunnen.

Voor die eerste twee acties had ik gelukkig wel allemaal relatief jonge onderofficieren, die zich ook rustig en vastberaden gedroegen, hopelijk waren ze over een uurtje of acht nog net zo zelfverzekerd.

En die verwachtingen zijn uitgekomen. Dat Hans Bots inmiddels net als ik ook MS heeft kan niet aan de rellen hebben gelegen en is puur toeval. Maar...."Toeval is logisch" zegt Johan Cruijff. Alleen ik kan het niet plaatsen in dit verband.

Het tweede echelon wilde ik pas inzetten als het feitelijke verzet gebroken was en er dus in iedere barricade een gat zat dat groot genoeg was om andere rupsvoertuigen door te laten en het meer een kwestie was van de barricades helemaal slopen. Hopelijk hielden in ieder geval de banden van de twee spuitwagens van de politie het. Het was per slot van rekening midden winter en dan is zo'n spuitwagen een geducht wapen tegen loslopende krakers. Of wat nog belangrijker was, om krakers van de barricades af te spuiten voordat ik er tegen aan reed. Want een barricade kapot rijden met krakers er boven op had ook enorme risico's voor ernstige ongelukken, die gegarandeerd vragen in het parlement zouden opleveren, en zeker ook in de Amsterdamse gemeenteraad.

Dus het was na het opstaan alleen een kwestie van: wassen, scheren, aankleden, ontbijten en wegwezen.

Ik heb die nacht wel duizend keer in mijn dromen, of waren het nachtmerries?, die barricades geslecht. Meestal ging dat voortreffelijk, maar soms liep ik ook hopeloos vast, of zaten er wel tien krakers op mijn tank.

Bovendien had ik regelmatig het beeld uit Seedorf in mijn kop, dat een bulldozer van mijn compagnie, in het kader van 'werken voor derden' (goodwillwerk richting de bevolking), een plaatselijke mestvaalt wat kleiner moest maken en er duizenden ratten met gillend lawaai tegen de bulldozer opvlogen. Ik heb nog nooit een bulldozermachinist zo snel zijn voertuig zien verlaten, en hij was toch bokskampioen van Zuid-Holland. Voor geen kleintje vervaard, maar zoveel ratten, dat was hem echt te veel. Hij heeft later in beschermend NBC-pak zijn buldozer uit de mestvaalt gehaald.

In een droom is veel mogelijk en dan haal je makkelijk ratten en krakers door elkaar.

Vele malen spookte ook het beeld door mijn dromen dat Nico en ik samen zes kinderen hadden in een leeftijd dat er nog niks fout mag gaan met hun vaders, om over het effect voor hun moeders maar te zwijgen. En dan suste ik iedere keer maar weer mijn geweten met het argument dat er in principe niks fout kon gaan omdat we in mijn ogen aan alles hadden gedacht en voor alle eventualiteiten onze maatregelen hadden genomen.

En het feit dat wij zo nodig onder pantser zaten terwijl al die ME-ers op straat liepen, met alle gevaren van dien, was amper een troostrijke gedachte.

Onder pantser voelde ik mij machtig sterk en veilig, maar een brandende tank verlaten en dan mogelijk overgeleverd te zijn aan het gepeupel, want dat was het toch in onze ogen -terecht of ten onrechte, maar dat doet er dan niet toe-, gepeupel dat zich dan massaal op ons zou storten, ME of geen ME om ons heen al dan niet met het etiket BSB.

De hoogste marechausseeautoriteit had mij verzekerd dat ik blindelings op zijn mensen kon vertrouwen. Hij had makkelijk praten, hij zat niet met ons in de eerste tank.

Ik had dan wel clandestien mijn pistool bij me, apart laten ophalen in Oirschot, maar omdat ik het niet mocht meenemen kon ik het eigenlijk niet of nooit gebruiken. Maar ik suste wederom mijn geweten dat ik in uiterste noodzaak toch gerechtigd moest zijn om mijn eigen personeel te beschermen, want die waren echt ongewapend.

Wat er die volgende dag ook zou gebeuren. Ik had het die nacht allemaal al meegemaakt, behalve dat de barricades in brand zouden staan!

Ik heb me er jaren over verbaasd dat we een dergelijk feit over het hoofd hadden gezien. We hadden het moeten zien en inzien, er was voldoende troep voorhanden.

Maar zonder geluk vaart niemand wel, wij dus uiteindelijk wel. Daarvoor waren de barricades toch niet hoog en zwaar genoeg. Brandend waren ze uiteindelijk voor ons geen extra probleem. Maar extra spectaculair was het zeker. Mede en vooral daardoor halen die Tv-beelden nog steeds de overzichten op Tv.

Bijna ieder programma over de anarchie in de tachtiger jaren werd gelardeerd met mijn tanks en die brandende barricades. Hadden ze niet in de brand gestaan dan zou bijna iedereen na twintig jaar niet meer weten wat er toen gebeurde. Nu weet iedereen dat nog. Het programma "Andere Tijden", met mij in de hoofdrol, wijdde er jaren later zelfs een hele uitzending aan.

D-DAY

Maandag 3 maart 1980

Nb Voor de slagorde van de hoofdaanval zie blz. 73

Rond vijf uur (ik weet het niet meer precies, we hadden geen schriftelijke bevelen (!), alles was door de snelheid van handelen mondeling gegaan) reden we de poort uit van kamp Crailoo, een kazerne zonder tanks normaliter, en dat moet voor de nodige opschudding hebben gezorgd bij de omwonenden, want zeven Leopards (genietanks en bergingstanks) en een handvol kleinere rupsvoertuigen geven onrust, vooral in de nachtelijke uren. Daar kan geen milieuwetgeving over geluidshinder tegen op of wat aan doen ter voorkoming van overlast. Dat geluid klinkt in iedere slaapkamer door, hoe het huis ook is geïsoleerd.

We reden met een vlotte gang met een snelheid van een kilometer of 60 over de snelweg richting Amsterdam, in Amsterdam zouden we langzamer rijden om geen schade aan het wegdek te veroorzaken.

Het was hels koud en dan is staande in de tank met de romp half boven dek met die snelheid geen pretje, daar blijf je wakker van.

In Amsterdam aangekomen was er al veel volk op de been, en echt niet allemaal op weg naar hun werk. Die begrepen donders goed wie wij waren en wat wij kwamen doen. Kennelijk was er toch zoiets als een alarm geslagen, want alle personele bewegingen waren richting de Vondelstraat of men stond ons langs de weg apathisch na te kijken. Menigeen stond ook met een draagbare radio aan het oor, zou wel afgestemd zijn op RADIO STAD, want die was al dagen in de lucht met niets anders dan de krakersrellen. Had ik nu maar een draagbaar radiootje meegenomen dan had ik kunnen horen of men via de radio de aftocht aan het blazen was of juist ophitsende taal uitsloeg. Als dat laatste het geval was dan konden we niet snel genoeg ingrijpen. Dat verplicht stoppen op de startlijn zat me dwars. Maar tien minuten is tien minuten, en daar kon ik onmogelijk eigenmachtig van afwijken.

Al was het maar omdat ik onder direct bevel stond van overste Rademakers, de bataljonscommandant van de Koninklijke Marechaussee, die alle ME te voet, de BSB en de genie onder bevel had.

De enigen in de colonne die eigenmachtig opereerden binnen de slagorde waren de scherpschutters van de politie. Die konden ook moeilijk ruggespraak met wie dan ook plegen want dan waren ze altijd te laat met ingrijpen.

In Nijmegen kwam ik er pas achter dat gegeven de omstandigheden die mensen beter thuis hadden kunnen blijven want die grepen gewoon niet in. In Nijmegen had ik ze nodig, daar kreeg ik daadwerkelijk molotovcocktails op mijn tank en nog een andere tank. Toen hadden ze moeten schieten maar toen deden ze het niet. Zelfs geen waarschuwingschoten.

In het tweede deel van dit boek ga ik daar uitvoerig op in.

Maar misschien is hun preventieve aanwezigheid al voldoende.

Want er gaat natuurlijk een behoorlijke dreiging uit van dergelijke mensen. En als dat zo is dan hou ik verder mijn mond.

Vriendelijk was het publiek ons in ieder geval niet gezind. Dat bleek ook wel uit wat zij ons toeriepen. Het eerste voordeel van de anti-molotovcocktail afdaken. Door het motorgebrul was het amper te horen wat zij riepen, maar vriendelijk bedoeld was het in ieder geval niet.

De politie had de ongestoorde begeleiding van onze colonnes prima geregeld, nergens opstoppen of wat dan ook dat hinderlijk was. En exact op tijd stonden we aan de startlijn. Mijn tanks stonden nog niet stil of de BSB had ons al omsingeld, hoe die zo snel waren uitgestegen was me een raadsel. Die moesten wel rijdend zijn uitgestegen, wat ik knap vond gezien hun uitrusting inclusief kogelwerend vest. Dat was alvast een geruststellende gedachte. Kapitein Jan Timmermans, Commandant BSB, stond naast mijn tank, behalve zijn drie sterren niet te onderscheiden van de rest van zijn manschappen, die sterren waren ook het enige waardoor ik wist wie het was. Want de BSB had toen al van die integraalhelmen met een doorzichtig en dik plastic neerklapbaar scherm voor het gezicht. Hij knikte me bemoedigend toe. Het kan ook een instemmende knik geweest zijn, nooit meer naar gevraagd, ik hoop instemmend anders zou ik vooraf wellicht toch een wat weifelende of twijfelachtige indruk bij hem hebben achtergelaten. Latere wederzijdse ervaringen geven aan dat het laatste geweest moet zijn, anders hadden ze me niet voor "Nijmegen" uitgenodigd. Of ik ben weifelend gestart en heb me tijdens de actie gevancheerd. Maar niet meer bij stil staan.

Waar ik ook van schrok, overal brandde licht. Had de politie niet gedaan wat ik gevraagd had? Ik had toch duidelijk verteld welk risico er school in gesaboteerde bovenleidingen van de trams. Of zou het een gescheiden systeem zijn? Dat men wel de spanning van de bovenleiding van de tram af had kunnen halen zonder de burgers stroomloos te zetten?

Ik kon het nu aan niemand meer vragen. Ik moest er maar op vertrouwen dat gedaan was wat noodzakelijk was en beloofd. De mensen op straat liepen eigenlijk nog meer risico dan wij in de tanks op rubber pats. Verder maar niet meer aan gedacht.

Bij het aanrijden over de laatste honderden meters had ik al in de gaten dat er heel wat branden in de omgeving waren uitgebroken. Toen ik op het laatste rechte stuk kwam richting de eerste barricade zag ik, en dat tot mijn grote schrik en afgrijzen, dat het gros van de barricades in brand stond. Hier hadden we niet op gerekend. Wat een calculatiefout in het kwadraat! Wat nu? Gewoon erin rijden en maar kijken wat er zou gebeuren? Of wachten tot de ergste brand voorbij was? Vragen of de motorspuit er op gericht kon worden? Maar zijn straal en voorraad water zou gegarandeerd onvoldoende zijn om alle branden te blussen. Ik realiseerde me dat ik niet wist of er gewone brandweerauto's standby stonden. En als dat al het geval was kon je nu gezien al het volk dat langs de kant stond en mijn colonnes die onmogelijk goed inzetten. Goede raad was duur. En ik had precies tien minuten voor het bedenken van een oplossing want dat waren precies de tien minuten die we toch zouden moeten wachten op de startlijn om de krakers de tijd te geven de pijp aan Maarten te geven en om op het startsein van Polak te wachten.

Wat mij in een flits wel opviel dat veel mensen, vooral vrouwen, langs de kant stonden te huilen. Van woede? Van ontzetting over wat er allemaal gebeurd was en nu ging gebeuren? Ik weet het niet, het zal wel weer de combinatie zijn geweest. Ik kon het ze ook moeilijk gaan vragen.

Vruchteloos probeerde ik de bataljonscommandanten van de politie en de marechaussee aan de lijn te krijgen, maar waar ik van het begin af aan bang voor was geweest gebeurde. Iedere pelotonscommandant zat op het net om zijn mannen in positie te manoeuvreren. Een complete Poolse landdag. En volledig onnodig want de pelotonscommandanten konden al hun groepen gewoon met de stem beroepen.

Er bleef mij niks anders over dan te wachten, mijn tijd uitzitten. Met mijn ogen en oren op steeltjes om me heen kijkend en luisterend of er geen krakers te dicht bij mijn twee voorste tanks te zien waren.

De politiehelikopter vloog nu ook vlak boven ons en strooide duizenden pamfletten uit met de waarschuwendende tekst dat er geschoten zou worden als er met molotovcocktails gegooid zou worden naar ME, politie- of militaire voertuigen of tanks.

Over mijn eigen genieradionet gaf ik door aan de tankbemanningen dat er met gesloten luiken op brandende barricades ingereeden moest worden. Voor de zekerheid gasmaskers binnen handbereik. Wantrouwen tegen de oorlogsvoorraad NBC-filters?

Om 100% zekerheid te hebben dat sergeant I Nico Geleins en ik over de radio geen enkel misverstand zouden kunnen krijgen, want we zaten per slot van rekening tegelijkertijd op drie radionetten, te weten het voor onze begrippen immens grote politiecommandonet met 47 klanten, ons eigen genienet met alle tanks, inclusief de twee bergingstanks, ook 7 klanten dus, en tot slot het eigen boordnet, tussen chauffeur (Nico) en de tankcommandant (ik).

Ik riep Nico op met de gebruikelijke roepnaam.

“Nico, om misverstanden te voorkomen, in de tank zijn voornamen roepnamen”

“Roger Tom” was het enige korte en gefluisterde antwoord.

Was Nico zo’n ijskouwe of was hij van de emoties bijna zijn stem kwijt?

De zeer ongebruikelijke switch om van de organieke roepnamen in de vorm van letters en cijfers over te stappen naar voornamen als roepnamen gaf niet alleen duidelijkheid maar bleek later ook een aardig hart onder de riem van Nico geweest te zijn zo van:

“Wij samen gaan deze klus even klaren”.

Later gaf hij ook eerlijk toe dat ook hij gewoon bang was geweest, net als ik. Maar de opdracht om gewoon voornamen te gebruiken had hem een enorme oppepper gegeven.

Want als alles ging zoals gepland haalden wij 6 van de 7 kastanjes uit het vuur, de 7-de kastanje was de barricade aan de overkant op de Overtoom om het vluchtgat te maken voor de krakers. Er moest in ieder geval duidelijkheid zijn voor de krakers dat er een vluchtroute werd gemaakt.

En wij moesten natuurlijk ook weer niet te snel voorwaarts gaan anders was de kans op paniek natuurlijk ook groter en dan waren we zeker ver van huis qua gevolgen.

Eerst moest er vrije doorgang komen voor al het personeel te voet en alle belangrijke voertuigen (spuitwagens, gewondentransport en scherpschutters, waarbij de spuitwagens en het pantservoertuigje van de scherpschutters het meest kwetsbaar waren vanwege de wieltractie).

Daarna konden de andere genietanks gezamenlijk en in alle rust de straat echt ‘schoon’ dozeren en alles aan de kant schuiven wat per se aan de kant moest. Iedere tank wist precies welke zijstraten voor zijn rekening waren. En de barricades moesten zo bewerkt worden dat de restanten niet meer geschikt zouden zijn om er weer barricades van te maken als wij na gedane arbeid de aftocht bliezen. Alles compleet platwalsen dus.

In het gebruik van voornamen school in theorie wel een historisch risico. In de vijftiger jaren vloog een aantal Nederlandse straalvliegtuigen in formatie en een piloot meldde over de radio: “Kees je kist staat in de fik”

Toen trok de verkeerde Kees aan zijn schietstoel om een veilig heenkomen te zoeken, kostte wel twee toestellen.

De 100% historische juistheid van dit verhaal kan ik niet bewijzen, maar het was een redelijk hardnekkig verhaal binnen de luchtmacht en ook te mooi om te verzwijgen.

Point of no return.

Het was zes uur, de tien minuten wachttijd waren voorbij. Maar nog steeds geen “GO” over de radio van Polak. Wat nu? We konden hier toch moeilijk tot Sint Juttemis blijven wachten? Hoe langer we wachtten hoe groter de kans dat de krakers zouden proberen in te grijpen.

Door de barricades in brand te steken hadden ze zich in die zin in het nadeel gebracht, dat als ze al wilden vechten, ze dat niet meer vanaf de barricades konden doen maar alleen tussen de barricades en dat ze dan op gelijke hoogte stonden met de ME . Terwijl ze dan bovendien een brandende barricade in de rug hadden. Als ik nu maar makkelijk door en desnoods over de barricades kon komen dan waren de brandende barricades alleen maar spectaculair om te zien en verder alleen maar in het nadeel van de karkers.

Ik keek met een blik van verstandhouding naar de commandant BSB. Ook hij begreep donders goed dat langer wachten en geen zin had en in ons nadeel kon gaan uitwerken. Wachten op het uitbranden van de barricades kon wel een uur duren.

“Gaan?” riep hij.

We gingen. Ik was gewoon bang. Om twee redenen. Wat zou het effect zijn van de brandende barricade op mijn tank? En gaan zonder “GO” kon dat?

“Nico met forse snelheid midden op die directiekeet af”

“Roger”

Nico trok met forse snelheid op om wat snelheid te maken want we stonden niet meer dan 15 meter van de barricade af. Snelheid maal gewicht is energie dat weet een klein kind, dus het kon niet hard genoeg gaan en dat ging het.

Als een warm mes door de boter reden we in een paar seconden dwars door de barricade.

Tot mijn opluchting kwam de tank niet omhoog, hij reed dus echt dwars door de barricade, alles op zijn weg voor het dozerblad verpletterend of meenemend.

Voordeel van dit gedrag van de tank was dat de anderen makkelijker konden volgen, het nadeel was dat ik wellicht tussen de barricades een paar maal links of rechts uit de flank zou moeten maken, om de rommel te lozen. Het laatste is gebeurd.

Ik zag door mijn periscoop de vlammen hoog oplaaien, van al het brandende hout dat alle kanten opvloog, maar de bouwkeet werd compleet verpulverd.

De voorste BSB-ers moesten even een paar meter terug om niet getroffen te worden door brandend barricademateriaal, dat alle kanten opvloog. Maar binnen een paar seconden stonden ze weer op hun organieke plek.

Sergeant I Hans Bots, de commandant van de tank schuin achter mij, stond nog geen tien seconden later alweer naast mij opgelijnd tussen de eerste en tweede barricade.

In de verte zag ik het vuur ook hoog oplaaien, dat betekende dat sergeant-majoor Karl Giese daar op de Overtoom ook in de barricade was gedoken en, naar ik aannam, ook met succes.

Wat ik nog niet wist dat in de tien minuten wachttijd er toch krakers door het beveiligingskordon van twee pelotons marechaussee op de Overtoom waren gebroken en daar op de tank waren geklommen. Gelukkig slaagde men er in om die 2 of 3 krakers er toch weer snel af te meppen met de lange lat.

Want wat te doen als dat niet gelukt was?

Een rijdende tank mocht, nee moest doorrijden volgens de geweldsinstructie van de Commissaris der Koningin, maar een stilstaande tank die wilde gaan rijden is juridisch toch even net wat anders. Dat zou wellicht, en volgens mij zeer waarschijnlijk, in ons nadeel uitgelegd kunnen gaan worden als er ongelukken waren gebeurd.

En sergeant-majoor Giese zou zich door een handjevol krakers niet hebben laten tegenhouden. Die was met of zonder krakers op zijn tank de barricade ingereden, daar kon je vergif op innemen. Hadden ze maar niet op zijn tank moeten klimmen. Hij zou zijn opdracht niet zomaar laten blokkeren door wat krakers.

Hoe lang ik over die zes barricades heb gedaan weet ik niet. Ik had voor van alles aandacht behalve voor tijd. Voor mijn gevoel was het niet meer dan vijf minuten. Toen ik het later op de TV terug zag denk ik dat het zelfs nog heel wat sneller is gegaan. De rijtijd tussen de barricades was verwaarloosbaar. Zoals gepland ging het dus in één vloeiende beweging.

De krakers en hun supporters stonden als aan de grond genageld. Tot hun eigen geluk en veiligheid kan gezegd worden dat ze te apathisch waren om iets te doen, laat staan molotovcocktails te gooien, of iets tussen de tracks te duwen. Het positieve effect hiervan was weer dat de ME amper of niet de lange lat hoefde te gebruiken.

De verslaggevers van Radio STAD spraken er in hun radioverslag ook onomwonden hun verbazing over uit dat de ME, in tegenstelling tot vrijdagavond, zo beheerst optrad.

Gevolg hiervan was weer dat er in die eerste paar minuten amper of geen gewonden zijn gevallen onder de burgers (krakers en toeschouwers), hoogstens een enkeling die te haastig het hazenpad koos, toen we eenmaal begonnen te rijden, en in de haast ongelukkig ten val kwam.

En door rondspringend, al dan niet brandend, materiaal van de barricades schijnen ook wat licht-gewonden te zijn gevallen. Een toeschouwer of kraker, of een toeschouwende kraker, schijnt zelfs een oog kwijt geraakt te zijn. In mijn perceptie valt dat onder de categorie 'behoorlijk zwaar gewond'.

Later op de dag is er op verschillende plaatsen in de stad nog wel flink gemept tussen agenten en oproerkraaiers, maar vergeleken bij vrijdagavond mocht het eigenlijk geen naam hebben.

Al had de Telegraaf op dinsdag het hoofdzakelijk over de gevechten die in de loop van de dag tussen ME en relschoppers hadden plaatsgevonden.

Toen er een vrije doorgang was over de hele Eerste Constantijn Huygensstraat kon er een begin gemaakt worden met het vrijmaken van de zijstraten nadat ook daar eerst doorgangen werden gecreëerd en aansluitend werden alle restanten van de barricades platgewalst en opzij geschoven. Diverse bouwketen waren de aannemers en de gemeente armer. En het aantal auto's dat door de krakers of door ons schroothoopprijs waren gemaakt is niet op de vingers van één hand te tellen.

Toen we eenmaal door de barricades heen waren en er geen gevaar meer was van brand door de barricades en/of molotovcocktails en er amper traangas was gebruikt konden de luiken weer open om wat nauwkeuriger te werken. Niemand had kennelijk meer de moed om nog wat tegen de militaire overmacht te ondernemen, krakers noch meelopers.

Alleen veel verbaal geweld kregen we naar ons hoofd geslingerd en ik een forse moer, vermoedelijk afgeschoten door een katapult, tegen mijn bovenarm. Gevolg een flinke blauwe plek, naar later bleek. Als ik die in mijn gezicht had gekregen dan zou de schade aanzienlijk geweest kunnen zijn. Nu werd de klap grotendeels afgeremd door trainingspak, gevechtspak en tankoverall.

Genie-eenheden en BSB werden in de loop van de ochtend door de politie terug begeleid naar kamp Crailoo. Tijdens deze rit kregen we heel wat Hitlergroeten te verduren.

De rest van de marechaussee bleef nog uren in Amsterdam ter assistentie van de Amsterdamse politie.

Met deze cartoon zal Polak niet blij zijn geweest. Hij zat veilig maar angstig in het commandocentrum en de heren speculanten zaten thuis voor de buis. Maar in een cartoon is een dergelijke voorstelling van zaken uiteraard geoorloofd.

DE KRAKERS-OORLOG

D-DAY: In de publiciteit

De schrijvende pers vist achter het net

TV en radio live aanwezig en in de lucht

De meeste schrijvende persorganen hadden kennelijk nog niet verwacht dat de overheid al in de nacht van zondag op maandag in alle vroegte zou ingrijpen. In hun perceptie werd er nog steeds onderhandeld tussen overheid en krakers. Alleen de avondkranten hadden wel voldoende reactietijd. Maar daar konden wij uiteraard dus geen rekening mee houden. Dat zou de wereld op zijn kop zijn geweest.

Het Algemeen Dagblad opende op de voorpagina:

(Voor alle kranten was het krakersfenomeen trouwens uitvoerig voorpaginanieuws, zij het volledig achterhaald qua actualiteit)

AMSTERDAM KOELT AF

Barricade op Overtoom door krakers ontmanteld

Amsterdam- De spanning die Amsterdam dit weekeinde in zijn greep hield na de massale botsing vrijdagavond tussen politie en krakers, leek gisteravond te wijken toen krakers begonnen met het opruimen van de barricades die zij hadden gelegd aan de Overtoom.

Het materiaal waaruit het obstakel had bestaan werd opgeslagen in een zijstraat.

.....

De krakers hadden drie voorwaarden gesteld aan het weghalen van de versperring:

= De mobiele eenheid moet zich zichtbaar terugtrekken;

= Nanda L., een 22-jarige kraakster die vorige week als actievoerster was aangehouden moet vrij;

= Nooit meer mag een kraakpand zonder rechtelijk bevel worden ontruimd.

Terwijl de Overtoom gisteravond werd vrijgegeven voor het verkeer, werd bekend dat Nanda L. uit de Bijlmerbajes zal worden vrijgelaten na de confrontatie met de getuige die een belastende verklaring tegen haar heeft afgelegd.

Dat vrijlaten gebeurt waarschijnlijk vandaag. . . . zij heeft overigens het recht de confrontatie (met die getuige) te weigeren.

De verwachting was gisterenavond dat met de vrijlating van Nanda L. ook de versperringen in de andere straten in de buurt zullen worden opgeruimd.

.

De jonge vrouw werd vastgehouden omdat zij een leuze op een muur tegenover het opleidingsgebouw van de Mobiele Eenheid had gekalkt.

Kortom de ochtendbladen visten op maandag, direct na de aanval met de Leopards, qua nieuws achter het net. Verkeerde speculaties op basis van wat er zondag wel en niet was gebeurd. De kranten stonden vol met fotoreportages over dagjesmensen op bezoek bij de krakers. Alleen één brandweerauto was toegelaten op zondag, binnen het gebied zonder wetten en regels, om een brand te blussen.

Maar de Defensiekrant, van notabene 6 maart –dus 3 dagen later- heeft pas op pagina 7 een klein drie-koloms verhaaltje met één foto. Die krant was dus al bijna gereed voor het weekend en niet echt ingesteld op de actualiteit. Op pagina 1 wordt in een klein kadertje aangegeven dat de krant een dag later verschijnt omdat er demonstratieve acties van het FNV waren op dinsdag 4 maart. (Een dag na ingrijpen in Amsterdam dus, en dus een extra dag om te schrijven).

Citaat Defensiekrant

Dozers tegen barricaden

Leopard-bergingsstanks van de Koninklijke Landmacht hebben afgelopen maandag in Amsterdam bijstand verleend bij de ontruiming van de door krakers gebarricadeerde Vondelstraat.

Het verzoek tot bijstand is door burgemeester Polak van Amsterdam langs de officiële kanalen gedaan aan de minister van Binnenlandse Zaken. In antwoord op het verzoek kwamen maandagochtend zeven bergingsstanks met dozer in actie, evenals een YPR-765 gewondentransport. Van de Koninklijke marechaussee werden achttien pelotons te voet, twee pelotons met pantserwagens en de brigade speciale beveiligingsopdrachten ingezet.

Alle acties stonden onder leiding van burgemeester Polak als hoofd politie.

Zo summier was het nieuws in notabene de Defensiekrant. Want wat de Defensiekrant te melden had is hier integraal geciteerd. En dat terwijl er door de FNV-acties kennelijk een dag respijt was en dan ook nog eens storende fouten. Het waren geen zeven bergingstanks maar vijf Leopard Genietanks (o.a. een breder en hoger dozerblad dan een bergingstank) en slechts twee bergingstanks, primair voor het geval er bergingscapaciteit nodig was. De genietanks deden het 'vuile werk'. En de gewondentransporter was een M113 en geen YPR-765. Een rectificatie heb ik nooit gezien.

En in strijd –met later beleid, toegegeven- werd de deelname van de BSB vermeld.

Woensdag 5 maart riep de Tweede Kamer de regering al ter verantwoording en dat bij monde van PSP-fractievoorzitter van der Spek

De PvdA bevraagt bij monde van het Kamerlid Simons staatssecretaris Brokx (volkshuisvesting) en minister de Ruiters (justitie) over het uitblijven van een verandering van de woonruimtetwet.

Vrijdag 7 maart komen B & W van Amsterdam met een notitie om op woensdag 12 maart een raadsdebat te houden

(gedeeltelijke citaten uit een krant, ik weet alleen helaas niet meer te reconstrueren uit welke krant)

Groote Keyzer

Voor het gemeentebestuur, de verantwoordelijke wethouders Schaefer en Wolffensperger en burgemeester Polak is het debat van groot belang voor het beleid van de nabije toekomst waar nog meer ontruiming een rol zullen gaan spelen. De gebouwen van de Groote Keyzer op de Keizersgracht zijn immers in afwachting van ontruiming nog steeds gebarricadeerd.

.....

De PPR, PSP en CPN zijn tot nog toe het meest duidelijk in hun afkeurende reactie op het optreden van de Mobiele eenheid maandag. De VVD, D66 en CDA staan achter het beleid van de burgemeester. Zoals gemeld keurde het dagelijks bestuur van de PvdA het optreden af. De PvdA-fractie respecteert het beslissingsrecht van de burgemeester maar zou zelf liever anders gekozen hebben (Schaefer was natuurlijk wel een PvdA-wethouder en ook Polak was van de PvdA)

.....

Verder komt er een onderzoek naar de schade aan ondergrondse kabels van GEB, TV en waterleiding, riolering en fundamenteën.

Gesproken wordt over tonnen schade. Veel materieel is vernield, asfalt en straattegels kapotgeslagen, verkeersborden en hekken zijn gebruikt voor de barricaden.

Ook de particuliere aannemers die hun werkketen en een complete dragline vernield zagen.

Daarbij komt dan nog de schade aan particuliere gebouwen, kantoren en auto's. Vraag is of de gebeurtenissen onder de "molestclausule" in de polissen valt. Als het om "oproer" gaat van een min of meer georganiseerd geweld tegen het openbaar gezag zou er geen uitkering volgen.

D + 1 publicitair

Dinsdag 4 maart 1980

De kranten hadden dus in feite (behalve de avondkrant) maandag publicitair de slag gemist.

Die konden op dinsdag (the day after) hun schade inhalen, of juist negeren dat ze de dag ervoor de boot gemist hadden, wat sommigen dan ook grif deden. (de Telegraaf voorop)

Alle kranten openden op de voorpagina's met grote foto's en met hoofdartikelen die over "Amsterdam" gingen.

Een week later haalde ik met mijn tank zelfs de cover van de Elsevier (blz 8).

Naast een artikel over de vrijlating van Nanda Lauriks (de actievoerster die vastzat vanwege vermeend vermisbruik) en die was uitgegroeid tot het symbool van het krakerverzet ging de Telegraaf vooral in op de rellen die in het verdere verloop van de dag elders in de stad waren uitgebroken. Over de feitelijke actie in het omstreken gebied had ze amper iets te melden. Maar de foto op de voorpagina liet aan symbolische duidelijkheid niets te wensen over. Tanks in ruste na gedane arbeid en toekijkende ME.

De Telegraaf:

NA SLECHTEN VAN BARRICADES

Massale demonstratie tegen actie van politie

Amsterdam, dinsdag. Met een massale demonstratie hebben gisteravond in Amsterdam de gezamenlijke kadergroepen en sympathisanten hun ongenoegen kenbaar gemaakt over het woningbeleid in de hoofdstad en de actie van de Mobiele Eenheid, die gistermorgen in alle vroegte de metershoge barricades in de Vondelparkbuurt slechtte.

De bijna 1100 man sterke macht van de Mobiele Eenheid liet daarbij de krakers in het bezette pand ongemoeid, in overeenstemming met de opdracht van burgemeester Polak. Deze had s' ochtends om zes uur het startsein voor de actie gegeven.

(zoals eerder verteld hebben we dat startsein nooit ontvangen. Maar wij zijn er ook nooit op aangesproken dat we in actie zijn gekomen. Als de operatie slecht was verlopen zou dat wel anders geweest zijn, vrees ik.)

De burgemeester, die naderhand het optreden van de politie ('politie'?, 'marechaussee' hadden ze moeten horen van Polak !) wegens haar grote zelfbeheersing prees en de later op de dag ontstane rellen niet toeschreef aan protesterende krakers maar aan op sensatie beluste relschoppers, heeft tal van reacties gekregen op zijn handelwijze. Zo vonden zijn critici dat er nog voldoende ruimte was om zonder politie-ingrijpen de barricades weg te krijgen, terwijl anderen juist weer meenden, dat Polak al tot het uiterste gegaan was in zijn toenaderingspogingen tot de krakers.

Paraat

In ieder geval kon gisterenavond met man en macht gewerkt worden aan het herstel van de vernielingen in de Vondelparkbuurt om zodoende het openbare leven weer normaal op gang te brengen.

.....

De manschappen van de Mobiele Eenheid, die in Amsterdam op de been gebracht zijn, zullen in ieder geval nog enige tijd paraat blijven. Aan de demonstratieve mars – gisterenavond van de Dam naar het Museumplein – werd door ongeveer 5000 demonstranten deelgenomen. Een confrontatie met de politie bleef uit.

Een wel heel summier verslag voor de voorpagina nadat ze op maandag 'de boot hadden gemist'. Ze deden in feite alsof ze helemaal de boot niet hadden gemist. Want om nou net te doen of de massale demonstratie van de Dam naar het Museumplein en de rellen in de binnenstad het nieuws van het breken van de blokkades hoorde te overschaduwen is denk ik een relevante vraag.

Dr. Ferry Hoogendijk van het weekblad Elsevier benadert op 8 maart het krakersprobleem behoorlijk genuanceerd. Hij heeft natuurlijk al wel een paar dagen bedenktijd. Hij toont begrip voor de motieven van de krakers maar niet voor hun methodes. Wat Hoogendijk kennelijk niet door heeft is het feit dat niet de politie maar de Koninklijke Marechaussee en de genie de kastanjes uit het vuur hebben gehaald. En ook nu weer wordt qua schuldvraag de bal heen en weer gekaatst tussen "Den Haag" en het gemeentebestuur elders in het land, wegens het ontbreken van een goede anti-krakwet.

NABESCHOUWING

Het mag verwonderlijk heten, en in mijn ogen niet getuigen van een professionele instelling, dat na een dergelijke unieke operatie er geen evaluatie is gehouden met alle deelnemers. En dan bedoel ik het openbaar bestuur, o.a. de 'driehoek' (burgemeester, hoofdofficier van justitie, hoofdcommissaris van politie), het college van B & W, politie, Koninklijke Marechaussee en genie. Wellicht heeft de politie intern een dergelijke evaluatie wel gehouden, het is maar te hopen. Ik heb er toen niets van gehoord of gezien.

Want dit was wel een operatie, zowel qua omvang als diversiteit aan ingezette middelen, en dat voor alle partijen van overheidszijde, waar veel "lessons learned" waren te behalen.

Maar iets van een eindverslag heb ik nooit gezien.

Hoe zat het nu bijvoorbeeld met de elektrische spanning op de bovenleiding van de trams? Wel of niet afgezet?

Nooit meer wat van gehoord.

Waren er nu wel of geen molotovcocktails beschikbaar?

Waarom is het gebouw Vondelstraat 72 niet (meteen) ontruimd? De overheid had nu op 3 maart 1980 royaal slagkracht voorhanden.

Heeft Polak nu wel of niet gelogen over de aanwezigheid van en eventueel gebruik van molotovcocktails?

Toch niet gelogen? Of heeft men (de politiek) het en dus hem maar laten zitten? En dat onder het motto: Hij is toch binnen een paar maanden met pensioen vertrokken.

Hoe is het anno nu gesteld met de communicatie? Ik weet dat er een "C2000" systeem is aangeschaft. En de naam zegt het al, dat had in 2000 operationeel moeten zijn, maar ik weet ook dat het anno 2005 nog steeds niet operationeel was. En bij een grote rampoefening in 2006 schortte het nog steeds aan goede communicatie. En een dergelijke operatie staat of valt nu eenmaal met communicatie in het operatiegebied. Een dergelijke operatie kan dan wel qua de grote lijnen via vaste patronen verlopen. Altijd zal men vanuit de leiding moeten kunnen bijsturen of zelfs rigoureuus ingrijpen.

Ik heb zelf wel een verslag gemaakt, maar dat is alleen intern, binnen de Koninklijke Landmacht, verspreid. Dat wil zeggen het is alleen verstuurd naar mijn operationele commandanten, naar de Koninklijke Marechausseedelnemers en de mij steunende genie-eenheden.

Er stond kennelijk teveel kritiek in voor een royalere verspreiding. Nu heb ik er vrijelijk uit geciteerd. Na ruim vijfentwintig (25) jaar zal de soep wel niet meer zo heet gegeten worden als hij nu, een kwart eeuw later, wordt opgediend. Een storend groot aantal deelnemers aan het besluitvormingsproces kan het zelfs al niet meer als ze dat al zouden willen, want o.a. Polak, Heerma en Schaefer zijn inmiddels overleden. Wel heb ik mevrouw Anke Heerma toestemming kunnen vragen en ook gekregen om uit zijn terugblik te citeren.

Ik heb o.a. in mijn verslag aanbevolen om een standaard operatieplan, met checklijsten, voor terreurbestrijding te maken. Dat moet prima te doen zijn. Naar geloven kan er dan bij de aanloop naar een operatie toe in geschrappt en aangevuld worden. Want het feit dat wij over het hoofd gezien hebben dat de barricades in brand gestoken zouden worden is een beginnersfout die niet meer gemaakt hoeft en mag worden.

Het zou wenselijk zijn geweest om een aantal benodigdheden aan te schaffen zoals: dozerbladen voor kleine rupsvoertuigen (is gebeurd, door de Koninklijke Marechaussee), plastic koepels voor boven de mangaten, zodat we niet afhankelijk waren van de periscopen (verf, kalk e.d.), daar is voor zover mij bekend nooit wat van gekomen. Dergelijke middelen direct voorhanden hebben verhoogt enorm de directe slagvaardigheid.

Nadat wij ons karwei hadden verricht konden we vertrekken uit Amsterdam. Met 'opgestoken arm' werden wij 'uitgezwaaid'.

Behalve een bedankbrief van de garnizoenscommandant, kolonel D. Meijer kon er van niemand een schriftelijk bedankje af.

Met de bataljonscommandant overste Hans Rademakers en de kapiteins Beelen en Timmermans hebben we nog wel bij de overste thuis nagekaart, waarbij mij de tegeltjes met handtekening van de Koninklijke Marechaussee en de BSB werden aangeboden, die nu op mijn studeerkamer hangen tussen die vele andere aandenken van samenwerking. Maar ze hangen wel op een ereplaats.

Ik denk dan ook met groot genoegen terug aan de samenwerking met de leidinggevenden van de marechaussee en alle officieren en onderofficieren van de BSB waarmee ik toen en in de jaren daarna heb mogen samenwerken. Toen ik van 1987 tot 1990 bij het BVVK zat (Bureau Voorbereiding Vernieling Kunstwerken) heb ik de BSB kunnen steunen met de aanmaak van springramen om deuren en ramen te openen met zo min mogelijk schade voor mensen die zich daar achter zouden kunnen bevinden. Een springraam is een holle, ingedeukte, springlading in de vorm van de te openen deur of raam. Door de 'holle' vormgeving van de springstof en het feit dat de explosieve krachten loodrecht uit het springstofoppervlak treden ontstaat een samenwerkende samenbundeling aan krachten met een sterk verhoogd snij-effect.

Door mijn vader werd ik, een paar weken na de actie, uitgenodigd om in de (mannen-)soos van zijn luxe serviceappartement verslag te doen van de operatie. Ik heb graag gevolg gegeven aan die uitnodiging, wetend dat hij zo trots was als een haan met zeven staarten op zijn oudste zoon.

Een waardering dat ik ook wel tot iets in staat was, want hij was nooit zo snel met complimentjes of bewondering. Complimenten die ik pas voor de eerste keer mocht ervaren toen ik hem, samen met mijn schoonvader, in 1970 had uitgenodigd om een brugslagoefening over de Maas bij te wonen. In 65 minuten een pontonplaatbrug van 140 meter, dat ging hun beider vooroorlogse perceptie van militaire mogelijkheden ver te boven. Mijn vader was eigenlijk nog de kapitein der infanterie van voor de oorlog, hij werd nl. in 1937 naar de Antillen uitgezonden, en was dus het niveau van een paar honderd soldaten en een hand vol paarden nooit ontstegen. De rest van zijn werkzame leven heeft hij bij de politie gediend als (hoofd-)commissaris en terug in Nederland was hij in 1954, na 17 jaar politiedienst in de tropen, bij 'de troep' in Nederland niet meer echt inzetbaar en werd hij dus commandant van het militair revalidatiecentrum Aardenburg in Doorn.

En mijn schoonvader vond, als oud scheepsmachinist, alles schitterend wat het leger aan tractie had.

Maar die 'lezing' voor die mannensoos, hoewel het hogelijk gewaardeerd werd door dit bejaarde gezelschap, had ik eigenlijk niet hoeven te geven. Mijn vader bleek alles al in geuren en kleuren verteld te hebben. Maar het feit dat het verhaal nu kwam uit de mond van een deelnemer gaf voor hen wel toegevoegde waarde. Nu konden zij het weer verder vertellen met als ondersteuning....."Ik heb gesproken met enz. enz", en in het dagelijks leven schijnt dat vaak indruk te maken. Als je al niet ergens zelf geweest bent dan sta je sterk als je uit de directe hand kunt citeren, zo werkt dat nu eenmaal. Diversen meenden mij ook herkend te hebben op de TV en wel aan mijn toen niet zo geringe snor. Ik heb hun bewering niet in twijfel getrokken, waarom zou ik ook.

Wel waren ze unaniem verbijsterd en verbolgen over het verhaal van de Hitlergroet, en dat deed mij weer goed en één van de heren reageerde: "Meneer van Erp u verdient een Oranje Nassau in plaats van de Hitlergroet, waar gaan we in dit land naar toe?"

De andere heren knikten instemmend en namen nog een slok

Dagboek Maartje van Putten (vervolg)

3 maart 1980

Maandag

Ik word wakker van het geschreeuw van krakers. Het lijkt of ze roepen FNV, weg ermee.

Ik vraag me af wat ze daar nu mee te maken hebben. Bij het openen van de balkondeuren wordt het geschreeuw duidelijker: "ME, weg ermee", wordt er geroepen.

Dan valt het naderende geronk op, de ruiten beginnen te trillen. Ik ren naar de voorkant en zie uit het raam aan het eind van straat de ME klaar staan. Een helikopter komt pal boven de huizen vliegen. Het lawaai is overdonderend, overal gaan de lichten aan. We schieten onze kleren aan en maken de kinderen wakker. De oudste krijgt de opdracht het bad te laten vollopen voor eventueel bluswater.....Vanuit de helikopter klinkt opeens een ijzeren stem:

"In de huizen blijven, gevaar voor levens.....er kan geschoten worden"

Duizenden pamfletten dwarrelen uit de helikopter over barricaden, tuinen en daken. Een moedige bewoner waagt zich in pyjama buiten om zoveel mogelijk pamfletten binnen te halen.

Over de brug verschijnen de eerste tanks. Nog steeds roept de politie dat iedereen vrij is om weg te gaan. Een grote groep verlaat daarop de barricaden en vlucht het Vondelpark in.

"De jongens die de grootste rotzooi gemaakt hebben, de buurt geplunderd en de bewoners bedreigd zijn natuurlijk het eerst vertrokken, de lafbekken", merkt iemand op.

Vermoedelijk blijven alleen de echte krakers over. Op de Vondelbrug rijden dan de eerste tanks door de brandende barricade. In 1 vloeiende beweging heeft de politie de hele buurt in enkele minuten in handen. Straatbewoners in pyjama rennen naar de hoek van de straat waar we gedekt door de Mobiele Eenheid de acties voor het kraakpand kunnen volgen.

Door de druk van de helikopter en het dreunen van de tanks knapt er een ruit in de kinderkamer. We staan net buiten, het bedje onder het raam ligt vol met glas. Om negen uur mogen we de buurt wel uit maar niet meer in. De politie adviseert de kinderen maar thuis te houden. Om half tien meldt de radio dat er in de straat waar hun school staat gevochten wordt.

De situatie is volledig omgedraaid. Eerst woonden we in vogelvrij niemandsland: Vondelvrijstaat.

Nu zitten we binnen de afzettingen van de politie: Politievrijstaat. In de rest van de stad wordt gevochten. Voor de deur spelen de kinderen in de immense zandbak. Nog nooit hebben ze zo heerlijk kunnen spelen op straat. Als een enorme legertank de straat indraait kijkt onze vijfjarige dochter niet eens meer op. Aan oorlog wen je snel.

Einde verhaal Maartje van Putten

PS Ze kan nooit hebben kunnen vermoeden dat die tankcommandant ruim vijftientig jaar later met ontroering haar dagboek heeft zitten lezen en zo vrijmoedig is geweest om haar in dit boekwerkje uitvoerig te citeren.
(gepubliceerd in een lokale krant, welke dat heb ik niet kunnen achterhalen)

Handleiding voor krakers

Van de brigade-generaal buiten dienst Gerard Beelen kreeg ik de "Handleiding voor Krakers". Dit boekwerk geeft een aardig beeld hoe de gebruikers van deze Handleiding tegen de maatschappij en haar regels aan keek. Ik heb er graag uit geciteerd. Het betreft hier de 5-de druk uit 1979. Via een rood logo staat duidelijk de basis stelling:

De stad is van ons

Commentaar op het woord vooraf.

Het aantal woningzoekenden wordt steeds groter,- nu al meer dan 50.000 officieel urgenten in Amsterdam, het aantal te verdelen woningen steeds kleiner. Het gevolg is, dat de wachttijden zijn opgelopen tot v i e r jaar. Geen wonder dat de Gemeentelijke Dienst Herhuisvesting (G.D.H.) steeds meer een fopspeen lijkt te worden om de woningzoekenden zoet te houden. Maar de G.D.H. is niet de oorzaak van de woningnood, dat zijn de politici - - - ook laten ze de speculanten nog steeds vrij hun gang gaan.

- - - -

Door deze uitzichtloze toestaand is er in de kraakbeweging veel discussie of de code om geen distributiewoningen te kraken, nog wel gehandhaafd kan blijven. Globaal drie opvattingen:

1. Alle woningzoekenden zijn even urgent, dus iedereen heeft ook het recht, een G.D.H. woning te kraken.
2. Het kraken van GDH-woningen is politieke Aktie, die aantoon dat het GDH met haar distributie alleen een fopspeen is: om de woningnood te verdoezelen en, woningzoekenden jarenlang aan het lijntje te houden.
3. Het kraken van GDH-woningen heeft ook nadelen.
 - a) Er is een groot aantal woningzoekenden, die door hun omstandigheden niet in staat zijn om te kraken, Niet elk gezin, elke buitenlandse arbeider, invalide, bejaarde, kan wil of durft te kraken, deze dreigen buiten de boot te vallen. Van een rechtvaardige "distributie" kan dus nooit sprake zijn.
 - b) Je krijgt door het kraken van een GDH-woning in veel buurten conflicten tussen de woningzoekende die wel en niet kraakt.
 - c) De voorstanders van een anti-kraakwet krijgen door het zonder onderscheid kraken van GDH-woningen een argument in handen om de ene woningzoekende tegen de ander uit te spelen.

Tot zover klinkt het allemaal niet zo onredelijk en onlogisch

Blz 1

Doorgaans hadden krakers een kraakcode:

- 1) Geen gerenoveerde woningen kraken,
- 2) Geen 'te mooie' woningen met hoge huren kraken,
- 3) Geen distributiewoningen of woningen die onder de GDH vallen,
- 4) Geen woningen kraken die te koop staan,
- 5) Geen woningen kraken die korter dan 3 maanden leeg staan.

Dat klinkt ook allemaal erg 'redelijk' tot je de aanvullende toelichting leest.

Gezien de ervaringen van de laatste jaren is het beste gewoon lak te hebben aan bovengenoemde kraakcodes. Het blijkt dat 'renovatie' een vet gesubsieerde huisbazenvoordeeltje is. Kraak zo'n woning zodra die klaar is. 'Te mooie' woningen, daar heb jij ook recht op. Zijn de huren te hoog, dan doet dat er niet toe. Tenslotte heb jij de keus of je wel of geen huur betaalt.

Woningen die te koop staan moeten ook gewoon gekraakt worden. Te koop is te kraak. Wonen is toch niet weggelegd voor alleen mensen met een hoop geld. Leegstand is geen rechtvaardiging, jij hebt woningnood. Hoe lang een woning leeg staat doet er dus niet toe.

Jij bent niet verantwoordelijk voor de woonnood in het algemeen. Jij hebt de woonnood niet veroorzaakt en in stand gehouden. Je kunt er niks aan verbeteren, je hebt de macht, geld en middelen niet.

Na het kraken:

Ook al heeft de politie geen enkel recht om bij je binnen te komen, toch zal ze vaak d.m.v. intimidatie proberen je van de woning af te halen. - - - trek dan de deur dicht en doe hem op slot. De politie zal de deur niet forceren al dreigt men dit wel te doen. En doen ze het wel dan zijn er goede bewijzen voor een aanklacht (zie advocatenkollektief, laatste bladzijde)

Wordt je toch het huis uitgezet, kraak dan opnieuw zodra de politie weg is en ga daar mee door tot ze niet meer terugkomen.

Blz 5

Art 442a , 442b, 551 en 551a uit het Wetboek van strafrecht de antikraakwet behandelende zijn letterlijk in de Handleiding opgenomen

De Handleiding gaat ook uitgebreid in op het gevaar van knokploegen die door huiseigenaren worden ingezet. En men stelt vast dat deze knokploegen meestal juridisch vrijuit gaan.

Ook regelt men het fenomeen "sneeuwballijst". En die is bedoeld om snel veel mensen op te trommelen als men zich bedreigd voelt door een knokploeg.

Blz 8 en 9

En dan de constatering dat het gevaar voor knokploegen moet relativeren:

Laat je niet afschrikken, ga door met kraken en bereid je goed voor. Er wordt meer gekraakt dan er knokploegen zijn!

Blz 10

En dan volgt er een complete lijst met namen, adressen en telefoonnummers van huiseigenaren die zich bedienen van knokploegen.

Blz 11

Een aantal aanbevelingen om geen last te krijgen met de rechtbank.

Geen naambord op de deur, geen post op dit adres ontvangen, geen naam bij burens bekend maken, je niet laten inschrijven in het bevolkingsregister, telefoonrekening op naam van een ander die elders woont laten zetten, weiger dagvaardiging in ontvangst te nemen, zeg dat je niet de bewoner bent. De voordelen zijn nu dat je niet voor de proceskosten opdraait, en dat je een goede kans maakt een proces te ontlopen.

Enkele praktische tips als een ontruiming dreigt:

Barricadeer de deur en ramen. Technische hulp en advies is te krijgen via het spreekuur en ervaren krakers.

Licht de pers in.

Mobiliseer zoveel mogelijk mensen.

Schrijf een verklaring waarom je je verzet tegen ontruiming (stencil deze verklaring)

Blz 14 en 15

Zo staat er een uitgebreide beschrijving en tekening in hoe een voordeurslot te forceren.

Maak geen schade, want het is nu je eigen woning, Kraak het liefst in de avond tijdens een populair Tv-programma, niet s' nachts want dan denkt men eerder aan het dievengilde. Ga het liefst achterlangs, valt niet zo op .Maak een haak van ijzerdraad en ga via de brievenbus

Blz 17

Direct na het forceren van de deur:

Cylinderslot staat er maar bedoelt wordt het Cilinderslot vervangen,oude slot bewaren,

Sporen van braak herstellen,

Direct meubileren met tafel, opgemaakt bed, stoelen, kleeed, vitrage en gordijnen,

Als de politie komt dan deur op slot houden en doen of je niet thuis bent. De politie heeft geen enkel recht om binnen te komen want het huis is in gemeubileerde staat, en dus is het huisvredebreuk, art 138 WvS

Blz42

Wat te doen bij de komst van een knokploeg? .

Direct na de kraak de deur verstevigen. Maak verplaatsbare barricades, voor informatie en advies raadpleeg andere kraakgroepen.

Zorg voor zoveel mogelijk meubels, zo mogelijk alles vastgeschroefd zodat het ontruimen lang duurt. Zodra een knokploeg gesignaleerd wordt meteen de politie bellen (tel 22 22 22) en zoveel mogelijk andere krakers alarmeren en verzamelen dan druipt de knokploeg wellicht af.

De handleiding eindigt met een hele lijst met 46 kraakadressen verspreid over het hele land. En een stuk of 25 contactadressen in Amsterdam.

Onkruid, laat ook van zich horen in die jaren

Citaten: (letterlijk geciteerd, inclusief taalfouten)

OPNIEUW BESTRIJDT ONKRUIT DE RELBESTRIJDERS

Vanochtend heeft Onkruid de conferentie van de Stichting Maatschappij en Krijgsmacht verstoord.. De conferentie ging over het thema “militaire bijstand in vreedestijd”.

Onkruiders gooiden 2 rookbommen en een enorme stinkbom in de zaal zodat de deelnemers aan de conferentie (vooral topmilitairen en toppolitiemensen, en hoge beleidsmedewerkers van defensie-, justitie- en binnenlandse zaken) de zaal moesten verlaten.

Al ongeveer een jaar doet Onkruid onderzoek en voert actie tegen de inzet van militairen tegen de eigen bevolking. Denk bijvoorbeeld aan de actie bij het PMC in Amsterdam in mei jl. en de publicatie van de bij deze Aktie buitgemaakte geheime documenten in de PMC-papers.

Politici, bureaucraten, militairen, wetenschappers en het politiekader bereiden zich op allerlei manieren voor op het met geweld breken van het steeds toenemende verzet van veel mensen. De conferentie die we vandaag hebben verstoord was een van de vele radertjes in de hele machinerie die deze voorbereiding op het breken van verzet feitelijk is. Kost wat kost moet een compleet failliet maatschappelijk systeem gehandhaafd blijven.

Vorige week nog verstoorden we een ander congres dat ook deel uitmaakt van deze voorbereidingen die getroffen worden: Een lezing van de Rhodes op de Security '81 over het breken van massaal verzet (als voorbeeld april '80) voor een gehoor van top-managers en hoge pieten van het internationalerest helaas onleesbaar

Ook toen gooiden we rook – en stinkbommen de zaal in.

Onderdrukking van het verzet lost de problemen waar het om gaat nooit op . En die problemen nemen iedere dag toe.

“We willen leven – Grote Broer moet dood”

Onkruid !

Ingezet geniepersoneel en –materieel En overig ondersteunend personeel en materieel

geniepersoneel: 1 officier
10 onderofficieren
1 korporaal

geniematerieel: 5 Leopard genietanks
afkomstig van: 13 Pantsergeniecompagnie te Oirschot
42 Pantsergeniecompagnie te Havelte
Genieopleidingscentrum te Vught

OVERIG:

cavalerie 2 onderofficieren
4 korporaals

materieel 2 Leopard bergingstanks
afkomstig van: 11 Tankbataljon te Oirschot en
Rij- en tractieschool te Veldhoven

Deel 2:

Krakersrellen Nijmegen 1981:**“De Eenhoorn”****“De Piersonstraat”****“Plan Zeigelhof”****Index**

Onderwerp:	bladzijde
Index	105
Inleiding	106
Allemaal bekende “koppen”	108
Historische feiten	111
Gebeurtenissen van 15 tot 22 februari 1981	113
Wettelijke onderbouwing inzet politie/leger	117
Dienstplichtige “weigeraar”	119
Zichtbare betrokkenheid en vertrouwen	122
Krakers vier keer ontzet door politie	125
Wat is proportioneel geweld en wat niet?	128
Hoeveelheid personeel en materieel	134
“Noodzakelijk, nuttig en gewenst”	
Een ME-commandant	138
De ontruiming: Een ware veldslag!	139
Een gebroken wapenstok	145
Verantwoording en Bezinning	146
Zo kan het ook : LOESJE	152
PANORAMA	153
Warnsfeld	154
Verschil/Overeenkomsten in optreden	
Amsterdam en Nijmegen	155
Ontstaan van dit boekwerk	159

Inleiding

Na de Vondelstraatrellen in maart 1980 en de afgewezen steunverlening aan de Prins Hendrikkade om te assisteren met een Leopard brugleggende tank heeft geen haar op mijn hoofd er nog over gedacht ooit nog eens gevraagd te worden, met middelen waar het woord 'tank' in voorkwam, ooit nog in Nederland op te moeten treden. Een jaar later was het al zover!

Een tien jaar durende politieke discussie over het al dan niet bouwen van een parkeergarage onder Plein 1944 in het winkelcentrum van Nijmegen was de oorzaak. Omdat daar teveel protesten tegen kwamen is men 'Hollands gaan polderen' om met een voor iedereen aanvaardbaar alternatief te komen en dat werd vijf jaar later het Plan Zeigelhof, slechts enkele tientallen meters verderop. Maar in het plan Zeigelhof lag ook de Piersonstraat en aan de Piersonstraat stonden negen van die typische bejaardenwoningen. En die bewoners hadden daar vaak al tientallen jaren gewoond en wilden voor geen prijs weg. Zoiets vindt altijd wel begrip en dus werd het conflict, want dat was het inmiddels, uitgevochten tot de Hoge Raad en eindigde in februari 1981 in een: "*uit de hand gelopen rel rond een parkeergarage*" zoals het dagblad 'de Gelderlander' het eufemistisch afficheerde.

Want die rel werd niets meer maar vooral ook niets minder dan een complete veldslag met aan de ene zijde ruim 2000 overheidsdienaren – bijna twee keer zoveel als in Amsterdam!- in de vorm van politie, Koninklijke Marechaussee en tot mijn verbazing en latere ontzetting van de gemeenteraad wederom een handvol Leopard genietanks. En dat laatste werd weer uitgelokt door een te lang dralen met het ingrijpen tegen de krakers die in alle 'rust' hun barricades konden opwerpen. En een heel woongebied door het opwerpen van barricades en het kraken van woningen kon onttrekken aan het gezag van de overheid. Bovendien culmineerde de tegenstand in 500 permanent aanwezige krakers, die uit alle delen van Nederland bleken te komen. Dat laatste was te merken aan alle dialecten die je er op straat hoorde. En op het hoogtepunt ook een eigen sympathisantenleger annex krakershorde van zo'n 2000 man, voornamelijk studenten – want de kraakbeweging kwam hoofdzakelijk vanuit de studentenwereld door de woningnood, m.n. voor studentenhuisvesting, en dat lokte allerhande ludieke acties culminerend tot ernstige overtredingen en zelfs misdrijven uit.

En vanuit de diverse culturen kreeg dit drama ook diverse benamingen. De studenten/krakers hadden het over “*De Eenhoorn*”, omdat het ook om een pakhuis ging dat plat moest in de plannen. Een pakhuis dat uitermate geschikt was als centraal verdedigingspunt voor de krakers, met een grotendeels plat dak waarop veel werpmateriaal was te verzamelen. En robuust en goed te barricaderen. “*Plan Zeigelhof*” omdat het pleintje zo heette dat het middelpunt zou vormen waar de parkeergarage voor 200 auto’s zou komen en tot slot ging het over de “*Piersonstraat*”, want aan die straat lagen de negen te slopen bejaardenwoningen.

En het meest trieste van alles is het feit dat de parkeergarage er nooit gekomen is. Alle actie en commotie de facto voor niks, of juist toch wel. Het is maar van welke kant je het probleem bekijkt. De krakers hebben de facto ‘gewonnen’. Met vooral verliezers aan de kant van de overheid. Maar ook de bewoners van de Piersonstraat want die hadden zich al laten wegsaneren of hadden snel de wijk genomen toen de krakers bezit begonnen te nemen van het gebied. Zeker is in ieder geval, zie het hoofdstukje ‘Historische feiten’ verderop, dat ook hier weer sprake is geweest van langdurig gedogen, pappen en nathouden door de overheid om het geheel overzichtelijk en beheersbaar te houden. En om politieke consensus in de gemeenteraad te bereiken en te behouden. Maar als je iedereen te vriend wil houden in de politiek hangt er uiteindelijk een molensteen om je nek.

Burgemeester Hermsen verklaarde later dat dit gedogen noodgedwongen was. Dit omdat hij volledig verrast was door het aantal grootschalige demonstraties in de nacht van vrijdag op zaterdag 16-17 februari. En wel in een dusdanige omvang dat het hem al zijn politiecapaciteit kostte die hij beschikbaar had. En als hij moest kiezen tussen rust in de stad met daarnaast in een klein gebied chaos dan koos hij voor rust en orde in de stad.

Hoofdinspecteur Siers drukte het cynisch en plastisch uit na de rellen eind februari: “Wij zijn mooi door al onze overuren heen en de Vierdaagse moet nog beginnen”.

Allemaal bekende ‘koppen’

Ik werd 16 februari gebeld door de officier van alarm van Staf 1 Div “7 Dec” of ik mij zo spoedig mogelijk, in het kader van steunverlening cfm. Operatieplan 10, maar wilde melden op het hoofdbureau van politie in Nijmegen.

“Waarom ik?” vroeg ik want intussen zat ik niet meer bij de parate 13 Pantsergeniecompagnie maar was ik commandant van de School Reserve Officiëren en Kader Genie (SOKG) te Vught. En dat was een opleidingseenheid die in principe nooit mee hoefde te doen met steunverlening.

Operatieplan 10 kon dus niet meer op mij van toepassing zijn.

“Ik heb geen idee waarom u. Maar ik ben gebeld door een majoor van de Koninklijke Marechaussee. Hij kent u van vorig jaar uit Amsterdam, toen hebt u ook meegedaan met tankdozers”.

“Dan kunnen ze nu toch weer een commandant pantsergenie bellen”

“Ik weet het ook niet, maar ze moesten per se u hebben. Als ik u was zou ik me maar even verstaan met de commandant van uw opleidingscentrum”.

Nou dat heb ik toen maar gedaan. Ik had als C-SOKG al genoeg gedonder gehad met eigenmachtige beslissingen het parachutespringen betreffende met leerlingen.

Tot mijn niet geringe verbazing had de kolonel amper of geen vragen. Hij vond het goed dat ik ging als ik maar niet het hele GOC (Genieopleidingscentrum) leegplukte met middelen want dan kwamen de opleidingen in het gedrang.

Ik vroeg mij in stilte af of de kolonel al door iemand gebeld was met de mededeling dat hij mij moest afstaan.

Ik ging direct, via thuis om oude kleren te halen (want die zou ik wel weer nodig hebben), naar Nijmegen. Bij het politiebureau geen parkeermogelijkheden. Dus ik mijn auto neergezet op een plek waar het verboden was. Binnen gekomen vertelde ik meteen waar ik stond, en of ze een andere plek voor mij hadden.

“Laat maar gewoon staan, als er een bon onder de ruitenwisser zit bij mij inleveren, dan regel ik het wel”.

Dat begon soepel.

Tot mijn verbazing kwam ik allemaal ‘bekende koppen’ tegen, waaronder een vijftal politieofficiëren uit Amsterdam, en alle commandanten van de Kmar (Koninklijke Marechaussee inclusief de BSB) waar ik een jaar geleden ook mee was opgetrokken in Amsterdam.

Kennelijk gold hier dus het adagium: “Ons kent ons”, en was het niet belangrijk waar je diende als men maar van je op aan kon.

Kennis en kennissen gingen hier hand in hand

Burgemeester Hermsen van Nijmegen was er ook en hij zat samen met hoofdcommissaris Hetterscheid de bespreking voor, en zo zou het in de komende dagen steeds gaan. Ik heb niks gemerkt van enige inmenging van provinciale of landelijke zijde. Zal er beslist op de achtergrond geweest zijn. En dat bleek ook wel later toen de burgemeester zich in de gemeenteraad moest verantwoorden.

Hoofdinspecteur Siers was al aangesteld als operationeel commandant van de politiemacht die zou worden gebruikt. En de omvang van de bijdrage van Koninklijke Marechaussee stond ook al in grote lijnen vast.

Wat ik dacht nodig te hebben? Alles kon en mocht, en er zou verzameld worden in Grave in de Generaal de Bonskazerne. Van de overste Rademaker van de Kmar, die het marechausseebataljon in Amsterdam gecommandeerd had, hoorde ik dat er nog geen geniemansschappen noch middelen waren opgeroepen. En nadrukkelijk liet hij mij merken dat ik geheel vrij was in het uitzoeken van personeel.

”Dat doen wij ook “, was zijn verklaring.

“Overste van de Bout zal dit keer de krijgsmachteenheden onder zijn commando nemen en ik zit er bij als adviseur”.

Rademaker wist van het vorige jaar dat ik niet zo opgetogen was met de personele samenstelling van mijn team. En dan had ik het primair over leeftijd en niet over rijvaardigheid.

“Dan wil ik alvast wel zo snel mogelijk sergeant-majoor Giese hier hebben”.

“Dat vermoedde ik al. En dat regel ik namens u dan krijgt u daar beslist geen lastige vragen over”. Ik viel van de ene verbazing in de andere. Hier en nu leek alles te kunnen en te mogen.

Het doel heiligde bijna de middelen.

Ik had nog geen idee wat ik nodig zou hebben aan personele en materiële middelen.

Ik had alleen een situatieschets gezien op de kaart. En begreep ook al snel dat er nu al minder maar grotere barricades waren.

“De krakers hebben kennelijk ook geleerd”, was het meesmuilende commentaar van een Amsterdamse politieofficier.

Ik kon het gebied in als ik oude kleren bij me had, ik mocht uiteraard niet uit de toon vallen, dan kon ik samen met kapitein Timmermans van de BSB en een lokale rechercheur een locatieverkenning uitvoeren en die rechercheur zou onopvallend de door mij gewenste foto's maken.

Timmermans was al in het gebied geweest, maar wilde per se weer samen met mij, want de manoeuvreerruimte met tanks was beperkt.

En hij zou weer verantwoordelijk zijn voor de bescherming van de tanks.
Wat me in ieder geval al snel helemaal duidelijk was, was het feit dat de politie
het dit keer ongeveer precies zo wilde uitvoeren als vorig jaar, alleen datum en
plaats verschilden eigenlijk. Daar kwam het in feite op neer.

Historische feiten

- Aug. 1969- sep.1970. Publieke Werken ontwikkelt een plan voor een ondergrondse parkeergarage onder Plein 1944. (capaciteit 300 auto's)
- Nov. 1972 Raad keert zich tegen plan.
- Nov. 1973 Alternatief plan van de ondernemers: Sloop Carmelkerk en daar parkeergarage.
- Dec. 1974 College kiest voor sloop Carmelkerk, gevolgd door protesten tegen sloop.
- Jan. 1975 Breuk tussen PvdA en CDA omdat CDA toch garage op Plein 1944 wil.
Breuk gelijmd. Onderzoek naar garage omgeving Piersonstraat (capaciteit 200 auto's, met de mogelijkheid van een extra verdieping.)
- Mei 1975 College en raad akkoord met optie Piersonstraat/Zeigelhof. Reden 1,5 miljoen goedkoper. Alleen SP en PPR zijn tegen.
- Nov. 1975 Bewoners dienen bezwaarschrift in tegen parkeergarage
- Jan/febr1975 Vaststelling Structuurplan stadscentrum en bestemmingsplan Zeigelhof (VVD, PPR en SP tegen)
- Febr. 1976 Raad verwerpt bezwaren bewoners.
- Nov. 1976 Provincie geeft geen toestemming versnelde bouw. Eerst Kroonprocedure afwachten.
- Mei 1975 Bestemming Zeigelhof definitief parkeergarage (PPR en SP alleen tegen, 27 voor en 4 tegen)
- Sep. 1977 Collegecrisis over parkeerbeleid, 4 wethouders treden af, burgemeester lijmt de breuk.
- Jan 1978 Plein 1944 definitief door College afgewezen, 4 miljoen duurder dan Zeigelhof
- 1979en 1980 Nogmaals een bezwarenronde, alles afgewezen.
- Mrt. 1980. Aankoop pakhuis complex de Eenhoorn
2,5 miljoen 'smartengeld' voor ondernemers die panden aan optie Zeigelhof moeten afstaan. De Raad besluit dit met grote tegenzin.
- Juli 1980 Kroon verwerpt bezwaren van bewoners en belanghebbenden .
- Aug 1980 Voorstel tot koop woningen Piersonstraat. Deel bewoners is al vertrokken. Hun plaats wordt ingenomen door krakers.

- Nov. 1980 College vraagt miljoenenkrediet voor bouw garage, 22 voor 17 tegen. Krakers laten in december weten niet te zullen wijken: *"Het wordt oorlog"*
- Jan. 1981 Linkse partijen roepen op geen politiedwang te gebruiken.. Raad wil discussie over Plein 1944 heropenen. PvdA, PSP en PPR willen raadsbesluit betreffende parkeergarage herroepen .
- 16 febr. 1981 Krakers beginnen barricades te bouwen. Piersonstraat wordt een complete vesting. Eisen krakers: *"Geen garage (ook niet elders), ME moet de stad uit, huizen mogen niet gesloopt worden en vrijgekomen geld t.b.v. jongerenhuisvesting.* Diverse niet gesanctioneerde optochten gedurende de hele nacht door de stad, waaraan honderden mensen deelnamen.
- 17 febr. 1981 De barricades van de krakers worden bestookt door jongelui. Het feit dat er een gebied met enkele honderden meters doorsnee als een 'no go zone' was ingericht viel toch ook bij veel burgers erg slecht.
- 18 febr. 1981 Politie beschermt krakers tegen opgeschoten jongeren. Tot vier keer toe worden de krakers ontzet. Krakersradio "RATAPLAN" gaat 24 uur per dag de lucht in.
- 19 febr. 1981 Bij het graven van een anti-tankgracht springt de gasleiding.
- 20 febr. 1981 CDA en VVD willen pas met krakers praten als barricades weg gaan. Winkeliers blokkeren etalages. Rechter bepaalt dat krakers weg moeten.
- 21 febr. 1981 Deurwaarder geeft krakers tot acht uur de tijd om te verdwijnen. Politie voert felle charges uit. Daarna pas rust in de stad.

Bron: Dossier Zeigelhof van de Gelderlander

Gebeurtenissen van 15 tot 22 februari 1981

Samenvattingen in cursief van het 'verantwoordingsverslag' van burgemeester Hermsen in de gemeenteraad dd 26 maart, blz. 10 en verder.

In de nacht van 15 op 16 februari trekken groepen krakers door de stad met het oogmerk om de omgeving Zeigelhof af te grendelen met barricades en in de stad ruiten in te gooien van banken en winkels. Spoedoverleg tussen burgemeester en hoofdcommissaris wijst uit dat men te weinig mankracht beschikbaar heeft om beide doelstellingen van de krakers te voorkomen. Ondanks het feit dat het formele beleid tot dat moment was dat barricadebouw niet getolereerd zou worden, omdat dan de bewegingsvrijheid van de burgers in het gedrang zou komen, kiest men er nu voor om barricadebouw vooralsnog te tolereren om erger in de binnenstad te kunnen voorkomen en dat vanwege de beperkte beschikbare mankracht.

Diezelfde nacht vindt er van 02.00 tot 04.00 uur ook een fakkeloptocht plaats, die ook weer begeleid moest worden, dwars door de stad en eindigend op het Keizer Traianusplein. Tijdens deze optocht worden alle panden volgeplakt met pamfletten.

De bouw van de barricades start om 03.00 uur en een buurtbewoner die weigert zijn auto te laten gebruiken in de barricades wordt met op een pistool gelijkend voorwerp bedreigd en gesommeerd het gebied te verlaten. In totaal eindigen vier auto's van particulieren in de barricades.

Uit waarnemingen blijkt dat de krakers dan al beschikken over molotovcocktails.

De daaropvolgende dagen worden de barricades continu versterkt en zijn aan het eind (23 februari) enkele meters hoog en voorzien van een antitankgracht voor de barricades.

Vooraf in de Bloemerstraat ontstond in die dagen een onrustige situatie tussen krakers en andere jongelui, soms meer dan honderd man tegelijkertijd, die het optreden van de krakers niet accepteerden.

De politie moet tot vier keer toe optreden om de krakers te beschermen! De eerste keer al op 16 februari.

Er klimt zelfs zoveel volk op de daken, om te kijken, te provoceren en om stenen te gooien –en het betreft hier zowel krakers als hun tegenstrevers-, dat de politie vreest dat de daken zouden kunnen bezwijken.

Op 16 februari hielden wij, genie, BSB en Amsterdamse politie onder leiding van Nijmeegse rechercheurs, in cognito onze eerste verkenningen binnen het gekraakte gebied. Omdat de politie het beleid hanteerde, om geen provocaties uit te lokken, dat de krakers vrij in en uit konden lopen binnen het gekraakte gebied, hadden wij ook gemakkelijk toegang (samen met de andere ramptoeristen). Bij die allereerste verkenning, er zouden er nog een paar volgen, kwamen wij al tot de conclusie dat de Nijmeegse politie niet over de middelen beschikte om de barricades te forceren, wat aanvankelijk de bedoeling was. Als gevolg van ons gezamenlijk advies is op 18 februari al besloten dat de Koninklijke Marechaussee, de genie, de BSB en een daartoe opgeleid Amsterdams peloton de ontruiming op en binnen de barricades zouden doen. Een en ander kreeg toen al direct de goedkeuring van de Minister van Binnenlandse Zaken (Wiegel).

De overwegingen hierbij waren dat de Nijmeegse 'driehoek' er van overtuigd was geraakt dat zij niet over de 'know how, vaardigheid en materieel beschikten om zwaar versterkte panden en zware en hoge barricades, die waarschijnlijk met zeer veel geweld verdedigd zouden worden, te ontruimen'.

De commissie politie en openbare orde van de gemeenteraad ging op 16 februari, de adviezen over het breken van de barricades gehoord hebbende, al akkoord dat genie en Koninklijke Marechaussee de barricades zouden nemen en dat ze dat pas zouden doen op een moment dat gelijk viel met de ontruiming van de panden. Hierbij accepterende dat er tijdelijk een machtsvacuüm zou ontstaan binnen het gebied van de barricades en accepterende dat het beleid om geen barricades te accepteren tijdelijk werd opgeschort. De logica van deze beslissing was gelegen in het feit dat personeel en materieel voor deze actie voor het grootste deel nog naar Grave gehaald moest worden.

Vervolg verslag burgemeester Hermsen

Een deel van de winkeliers omgeving Plein 1944 en de Bloemerstraat begint de winkels dicht te spijkeren, bang voor vernielingen en/of plunderingen.

17 februari vallen in de omgeving Bloemerstraat de eerste gewonden, zowel onder de krakers als onder hun tegenstrevers, beiden bewapend met knuppels. De ME (gemeentepolitie) voerde diverse zogeheten zachte charges uit om de partijen gescheiden te houden. Ook hierbij zouden gewonden zijn gevallen, maar gegevens daarover ontbreken.

Op de 17-de formeerden de krakers voor het eerst een menselijk schild voor de barricades en hielden dit vol tot de 23-ste.

Zij weigerden om zich achter de barricades terug te trekken en eisten bescherming van de politie die zij nog kregen ook, en dat tot vier keer toe dus.

Het verkeer rond het gekraakte gebied raakte steeds verder ontregeld. Gedurende de 18-de tot en met de 20-ste februari bleef de situatie grimmig en bereikte de politie het bericht dat een 50-tal Amsterdamse krakers, uitgerust met katapulten met stalen kogels en minstens één geweer en met brandflessen, het gebied binnen de barricades zijn binnengedrongen.

Vanaf 21 februari is openbaar vervoer in de omgeving van het gekraakte gebied onmogelijk geworden.

Radio Rataplan riep continu op tot hulp voor de krakers.

Uit luchtfoto's bleek dat er op de daken inmiddels heel veel materiaal is verzameld om mee te kunnen gooien. Balkons werden versterkt om te dienen als borstwering, hetzelfde gebeurde met dakkapellen.

De krakers begonnen de barricades te voorzien van een ijslaag. Hierop werd besloten de waterleiding in het gebied af te sluiten.

Dit gebeurde echter pas op zondag 22 februari. Inmiddels waren er al wel ijsbanen gecreëerd van 50 tot 100 meter lengte, vooral in de Karrengas en de Piersonstraat en waren de barricades stevige ijsklompen geworden.

In beschermende ME-kleding en onder bescherming van de ME heeft personeel van de nutsbedrijven toen de waterleiding afgesloten zodat een 60-tal woningen in en rond het gebied 'droog' kwamen te staan.

Het afsluiten van het water was niet alleen nodig voor het makkelijker opereren met de tanks, die zouden in het ultieme geval met grof geweld wel door de barricades komen, maar was ook nodig voor de veiligheid van het personeel dat te voet, weliswaar met anti-glijzers onder hun laarzen, de tanks moesten kunnen beschermen maar ook moesten kunnen bijbenen. Linke soep want ik wilde met een hogere snelheid dan in Amsterdam op de barricades inrijden, 'massa maal snelheid' is nu eenmaal de kracht van die tanks. En er waren weliswaar minder barricades dan in Amsterdam maar ze waren wel hoger en zwaarder uitgevoerd en dan nog met een soort antitankgracht er voor.

De brandweer trof aanvullende maatregelen zodat zij binnen het gebied zouden kunnen blijven optreden.

Direct na het afsluiten van de waterleiding op zondag riep Radio Rataplan op om te demonstreren in de stad in groepen van 100 man "en rottigheid uit te vreten". Deze oproep bracht ongeveer 1500 man op de been. Vooral op en rond Plein 1944 moest de ME, gemeentepolitie versterkt met een peloton marechaussee de hele avond en nacht hardhandig optreden.

Onder andere de winkelruiten van Peek en Cloppenburg en de HEMA werden ingegooid en twee marechaussees raakten bij de schermutselingen gewond door rondvliegende stenen.

Op de daken van de Eenhoorn en de panden in de Karrengas 68, 70 en 72 (Rataplan) bevonden zich tientallen autobanden, duizenden stenen en minstens 40 Tv-toestellen.

Diverse barricades werden extra versterkt met prikkeldraad. Het aantal krakers binnen het gekraakte gebied bestond vanaf 16 februari altijd uit een paar honderd man.

Na de ontruiming op 23 februari werd de burgemeester verweten dat hij in de voorafgaande week niet nog extra pogingen heeft ondernomen om de ontruiming te voorkomen.

De burgemeester heeft zich tegen dit verwijt verweerd door te stellen dat de commissie politie en openbare orde op 16 februari instemde met de gekozen wijze van ontruiming en het rechtelijke vonnis van 20 februari dat ontruiming gewettigd en onontkoombaar was. Ook het seniorenconvent, een meerderheid in de raad vertegenwoordigend, bleef van mening dat het rechtelijke vonnis en dus het raadsbesluit uitgevoerd moest worden. Het aanbod van de Raad van Kerken om te bemiddelen kwam in het weekend en de facto te laat, want de krakers was te verstaan gegeven dat zij tot in het weekend, 21 en 22 februari, alsnog de gelegenheid kregen het gebied vreedzaam te verlaten. En dat overleg ging via het contact met de advocaten van de krakers. Een vreedzame aftocht werd geweigerd.

Wettelijke onderbouwing inzet politie/leger

In Nijmegen was op 23 februari – de dag van de ontruiming- de organisatie als volgt:

- een beleidscentrum waarin permanent aanwezig waren de burgemeester, de hoofdofficier van justitie en de hoofdcommissaris van politie, en hun naaste adviseurs en verder,

- een algemeen commandocentrum onder leiding van een commissaris van politie, enerzijds adviseur van het beleidscentrum en anderzijds belast met de algehele operationele leiding,

- een operationeel commandocentrum dat in hoofdzaak tot taak had de aanwijzingen van het beleidscentrum en het algemeen commandocentrum te vertalen in bevelen voor de ‘troepen te velde’ en het hoger echelon te informeren over het verloop van de operatie.

Art 219 van de gemeentewet geeft de burgemeester de bevoegdheid in gevallen van verstoring van de openbare orde dan wel de ernstige vrees dat een dergelijke situatie kan gaan ontstaan alle bevelen te geven die ter handhaving van die openbare orde of veiligheid nodig zijn.

De burgemeester treedt dan op als hoofd van de politie.

Via art. 35 van de politiewet neemt hij/zij ook alle externe politie, rijkspolitie en politie van andere gemeentelijke korpsen, onder zijn/haar bevelen.

En via art. 49 van de politiewet is hij/zij bevoegd het bevel te voeren over alle in steun gegeven marechaussee en overige krijgsmachtonderdelen.

Middels de gemeentewet was hij bevoegd om de waterleiding in de Piersonstraat en de Karrengas af te sluiten toen dat nodig bleek omdat anders de barricades wellicht zouden verworden tot nagenoeg onneembare hindernissen, temeer omdat ook het wegdek er voor spiegelglad was door de ijsvloer en er ook antitankgrachten waren gegraven.

Middels diezelfde bevoegdheid kon burgemeester Polak in Amsterdam in 1980 een deel van het elektriciteitsnet afsluiten.

Subsidiariteit en Proportionaliteit

Voor de geweldstoepassing door de politie is richtinggevend de geweldsinstructie die is uitgegeven door de burgemeester en afgeleid en identiek is aan de in 1996 uitgegeven "bijstandsinstructie" van de Minister van Binnenlandse Zaken.

Essentieel in de geweldsinstructie is het beginsel dat als het mindere geweld tot het gewenste doel leidt, dat dan het meerdere geweld niet gebruikt mag worden (subsidiariteit) en daarnaast en tegelijkertijd het beginsel dat het toe te passen geweld evenredig is aan het ondervonden geweld (proportionaliteit). Beide beginselen zijn qua afweging vaak een duivels dilemma, want soms moet er in 'a split second' beslist worden hoe en met wat te handelen.

Vanuit het beginsel van de proportionaliteit viel te verdedigen dat een politieofficier de opdracht gaf om bij de Eenhoorn ook met stenen te gaan gooien toen zij werkelijk met honderden stenen vanaf de daken werden bekogeld.

En het dilemma is ook duivels omdat de politie andere gewelddmiddelen gebruikt (waterkanon, traangas, afgerichte politiehonden en desnoods het persoonlijk wapen –en daar kwamen nu dan ook tankdozers bij-) allemaal middelen waarover de krakers –gelukkig- niet beschikten. Die moesten het doen met honkbalknuppels, katapulten, Tv-toestellen, straatstenen, molotovcocktails en naar men zei een enkel vuurwapen. Hoe vergelijk je die diverse wapensystemen vanuit de optieken subsidiariteit en m.n. proportionaliteit met elkaar?

En dat snelle beslissen dan vaak/meestal zonder ruggespraak te kunnen plegen en in de bekende 'split second', en uiteraard met verantwoording respectievelijk 'afrekening' achteraf.

Dienstplichtige “weigeraar”

Ook in Nijmegen was door de overheid wederom, net als in Amsterdam dus, de keuze gemaakt om alleen dienstplichtigen –indien van de geneeskundige troepen- op vrijwillige basis te laten meedoen. Ook nu was de redenering dat het publiek/de krakers zich niet tegen personeel met een groot rood kruis zou richten. Inmiddels weten we helaas uit ervaring dat ook ambulancebroeders het mikpunt van agressie kunnen worden.

En zo kwam men o.a. uit bij de dienstplichtig korporaal chauffeur gewondenverzorger Ben Brands, gelegerd op de luchtmachtbasis Woensdrecht. Ben Brands had echter een profiel dat niet goed paste binnen het noodzakelijke patroon. Hij was van origine militair vrachtwagenchauffeur (YA 4440) en ook bevoegd om een Landrover gewondenjeep te berijden. Maar benodigd was een M113 (pantserrijs) gewondervoertuig. Bij Operatieplan 10 (steunverlening vanuit de krijgsmacht) viel men primair terug op parate eenheden en Ben Brands was chauffeur vredesambulance. Hij was daar gestationeerd (Woensdrecht) waar te weinig dichtheid was aan gewone ambulances bij het lokale ziekenhuis in Bergen op Zoom. En middels deze vredessteunverlening was er toch altijd en tijdig een ambulance op de plek des onheils.

De meest heftige ervaring voor Ben Brands was een auto-ongeluk vlak over de Belgische grens met vier Amerikaanse militairen waarvan drie op slag dood en één zwaar gewond. Vreemd heeft Brands het altijd gevonden dat hij deze zwaar gewonde Amerikaan vanuit het ziekenhuis naar een Amerikaanse helikopter moest brengen zodat hij naar een Amerikaans ziekenhuis in Duitsland kon worden afgevoerd. Hij meende te weten dat tot dit transport uit kostenoverweging was besloten. Het is allemaal goed afgelopen, maar voor hem was het een foutieve beslissing vanuit medisch oogpunt.

Vanuit deze toch wel enerverende plaatsing als dienstplichtige, met tussendoor een luizenleventje, werd hij plots geconfronteerd met het verzoek om zich in Grave te melden. Hij mocht er vanaf zien en hem werd verteld dat hij alleen ‘in het achterland’ van de operatie zou worden ingezet en alleen ten behoeve van gewonde militairen.

Ben Brands bedankte voor de eer met als enige argument dat hij vond dat het leger niet ingezet mocht worden tegen de eigen bevolking. En dat argument werd ‘gekocht’. Hij was overigens niks te beroerd om risico’s te lopen. Hij had zich ook beschikbaar gesteld voor uitzending naar Libanon.

Wilde alleen niet nadienen, 14 maanden dienstplicht vond hij al een meer dan royale onderbreking van zijn burgercarrière. Nu 27 jaar later kijkt hij met gemengde gevoelens terug op die krakersperiode. Vooral het toepassen van geweld door krakers wees en wijst hij af. Hij had en heeft nog steeds begrip voor de krakersfilosofie uit die tijd. Maar niet voor de toe te passen methodieken in die tijd met bivakmuts en geweld. Wij hebben nu anno 2008 samen zitten filosoferen waarom de legerleiding bij hem uitkwam. We zijn er samen niet uitgekomen. Wel werd hij omdat hij landelijk bestuurslid van de VVDM (Vakbond Voor Dienstplichtige Militairen) was regelmatig getest middels vervelende opdrachten, m.n. bij NBC-oefeningen, op zijn stressbestendigheid en zijn loyaliteit. Het leek af en toe echter meer op VVDM pesten dan de persoon Brands testen .

Een andere mogelijke en positievere benadering zou kunnen zijn dat men op de hoogte was van zijn vakbekwaamheid (hij was gediplomeerd verpleegkundige) en dat gecombineerd met zijn ervaring (hij heeft heel wat keren moeten uitrukken bij forse verkeersongelukken, vooral ongelukken met fietsers en wielrenners). En in dat geval was hij in Nijmegen zeker op zijn plaats geweest. Want in Nijmegen vielen er veel gewonden, zowel onder militairen, politie, krakers en argeloze al dan niet sympathiserende burgers.

Nu is hij wethouder van de gemeente Vught en realiseert hij zich terdege dat het bestuur moet kunnen terugvallen op de krijgsmacht. Al is de kans uiteraard klein dat hij in zo'n kleine gemeente met dit fenomeen daadwerkelijk geconfronteerd zal worden. (Maar dat is toch gebeurd. In een oudejaarsnacht is het leger te hulp geroepen en te hulp geschoten bij de beveiliging van de EBI omdat er sparake zou zijn van een uitbraak m.b.v. een helikopter). Als gemeenteraadslid kwam ik met hem te spreken over het ontstaan van dit boek en hij bekende direct toen geweigerd te hebben. Hij dacht aanvankelijk geweigerd te hebben over inzet in Amsterdam maar gezien zijn lichtingsploeg, 80-1, moet het Nijmegen zijn geweest. Dat 'Amsterdam' in zijn geheugen was beklifd in plaats van 'Nijmegen' denkt hij nu toe te moeten schrijven aan het feit dat de rellen in Amsterdam jaar op jaar, meestal via Tv, in het nieuws kwamen terwijl Nijmegen in het collectieve geheugen is weggezaakt. Eigenlijk vreemd want Nijmegen was grootschaliger en heftiger dan Amsterdam. Maar de 'wereldstad' Amsterdam trekt nu eenmaal makkelijker de aandacht dan de 'provinciestad' Nijmegen.

Maar "Nijmegen" was wel veel heftiger dan "Amsterdam":

Factor 2 qua inzet militairen/politie (ruim 2000 man in 1981 tegenover 1100 in 1980) en 10 geworpen molotovcocktails in Nijmegen tegenover niet één in Amsterdam. Om over het aantal gewonden maar te zwijgen.

In Amsterdam op D-Day een te verwaarlozen aantal en in Nijmegen vele tientallen.

Voor mij geldt eigenlijk hetzelfde qua aanknopingspunten met derden. Amsterdam of “Vondelstraatrellen” hoef ik nooit uit te leggen of toe te lichten. Maar als ‘Nijmegen’ ter sprake komt dan kijkt men mij vragend aan. De kreet “Vondelstraatrellen” zegt genoeg. Maar bij de woorden ‘Piersonstraat’, ‘Karrengas’, ‘Eenhoorn’, ‘Rataplan’, valt er zelden een kwartje. Het gebrek aan exacte lange termijn geheugen of het nu een inzet in Amsterdam of Nijmegen betrof zij Brands dus van harte vergeven.

Een brede grijns trok over Brands zijn gezicht toen ik hem vertelde dat de hem bekende oud-prins Carnaval van Vught (Dommelbaorzedurp) Lex Floris in Amsterdam als sympathisant van de krakers ook tegenover mijn tanks heeft gestaan.

Wij hebben er ook allebei alle begrip voor dat hij toen bedankte voor de eer. Niemand die hem er nu op aan zal spreken dat hij toen de dans ontsprong toen hem die kans werd geboden. Zijn mogelijke rol was van een totaal andere orde dan die van Duyvendak, Cramers of Verdonk. Ik heb hen alle drie proberen te interviewen. Maar nu bedankten zij voor de eer. Sterker, ik kreeg geen enkele reactie op gezocht contact mijnerzijds. En dat neem ik hen wel kwalijk.

Zichtbare betrokkenheid annex vertrouwen

Bij mijn eerste verkenning in het operatiegebied ontdekte ik dat de krakers een aantal barricades continu met water aan het besproeien waren evenals het gebied voor de barricades. En omdat het vroom was ik bang voor de mogelijkheid dat de barricades te stevig zouden kunnen gaan worden en dat er slipgevaar voor de barricades bestond.

Het tweede gevaar konden we redelijk verontzijdigen door de rubber blokken tussen de stalen tracks weg te halen waardoor deze meer grip op de weg zouden krijgen. Het nadeel van deze optie was dat we vermoedelijk de weg vanaf Grave tot aan het doel zwaar zouden beschadigen, een wel erg dure oplossing.

Bij de eerstvolgende bespreking stelde ik dit probleem aan de orde en vroeg of de waterleiding in het gebied afgesloten kon worden. Nagenoeg zonder er verder over na te denken gaf de burgemeester opdracht tot afsluiten. Iemand bracht nog te berde dat dat problemen met de toilettenafvoer zou geven.

“Dan gaan ze maar ergens anders naar de WC was zijn commentaar, en wie het geïsoleerde gebied verlaat kan er ook maar beter niet meer in toegelaten worden. Slaan we twee vliegen in één klap”, was zijn repliek. Maar feit was ook dat die afsluiting pas op zondag 22 februari werd uitgevoerd. Storend laat dus, maar gelukkig zonder vervelende gevolgen. Maar dat wisten we ook niet van te voren.

Burgemeester Hermsen had duidelijk begrip voor het gevaar van ijs, gladheid en barricades in combinatie met tankgrachten gezien zijn opmerking:

“Maar ik hoop dat met al die ijsmassa’s die tanks van u wel sterk genoeg zijn, want naar ik begrepen heb zijn de barricades nu veel zwaarder en hoger dan in de Vondelstraat en in Amsterdam waren ze ook niet bevroren, en was er ook geen sprake van antitankgrachten”

“Burgemeester daar is maar één oplossing voor. Ik kan hier wel praten als Brugman, en goochelen met PK’s, snelheid en massa van de tanks. Komt u naar de Generaal de Bonskazerne en ik zal u overtuigen door te laten zien wat die tanks kunnen”

“Doe ik, ik ben vanmiddag twee uur bij u. En als ik niet kan vanwege alle hektiek hier of elders in de stad, dan stuur ik iemand namens mij”.

Goede raad was duur. Ik kon onmogelijk in een paar uur tijd een gelijksoortige barricade opwerpen en nog bedekken met een ijslaag.

Mijn eigen tank uit Oirschot met Nico Geleins, never change a winning team nietwaar, was inmiddels in Grave en ik riep Nico bij me om een redelijk alternatief te bedenken.

“Dan rijden toch gewoon op volle snelheid met het dozerblad vlak boven de grond en maken we een noodstop. Dan ligt er gegarandeerd een meter of twintig straatoppervlakte eruit. Als dat niet overtuigt weet ik het ook niet meer”, was zijn nuchtere voorstel.

Toegegeven het had niks met ijs noch met barricades te maken, maar geen demonstratie is ook zo wat. Belofte maakt schuld. En dit zou zeker ook indruk maken.

Zo gezegd zo gedaan. Precies om twee uur stond een vertegenwoordiger, waarschijnlijk van de technische dienst van de gemeente namens burgemeester Hermsen voor de poort met een politieofficier. De laatste nodigde ik uit om in de tank plaats te nemen, op de commandantenstoel, met een stevig kussen tussen zijn borst en de rand van de koepel.

We reden rustig naar een stille weg achter in de kazerne.

“Is dat kussen echt nodig? Ik hou me wel stevig vast”, vroeg de politieofficier, die kennelijk vond dat hij er wat erg suf uitzag met dat kussen.

“Ik zou dat kussen gewoon laten zitten en me goed vasthouden als ik u was”, was mijn welgemeende advies.

Ik gaf Nico een seintje en wij, de vertegenwoordiger namens de burgemeester en ik, gingen een meter of dertig opzij staan.

Ik had geen trek in rondvliegende straatklinkers tegen mijn hoofd, en al helemaal niet tegen het hoofd van mijn gast. Bovendien moest die het kunnen navertellen, anders was de burgemeester moeilijk te overtuigen uiteraard.

Nico trok fors op en ging bovenop zijn rem staan.

De tank stond in een oogwenk stil en dook met zijn dozerblad voorover tussen de klinkers en voor dat we het in de gaten hadden lag er meer dan twintig meter straat uit.

De man van de gemeente keek mij aan en zei:

”Meneer van Erp ik ben volledig overtuigd en ik zal dat ook zo melden bij het commandocentrum. Ik ben er ook heilig van overtuigd dat die negen woningen voor u een fluitje van een cent worden”.

Die laatste opmerking sloeg op het feit dat ik beloofd had om na de primaire actie alle voorgevels uit de woningen er uit te rijden zodat de gebouwen zouden instorten. En de woningen niet opnieuw gekraakt konden worden. Men vreesde dat het nog wel even zou kunnen duren voordat de aannemer met zijn materieel het terrein zou kunnen bereiken. Mij was dus verzocht om wat voorwerk te verrichten.

De politieofficier kwam zijn kussen keurig inleveren met de opmerking:
“Ik heb me echt goed vastgehouden maar dat kussen was geen overdreven luxe.
Als ik dat kussen niet had gehad dan had ik nu zeker een paar gekneusde ribben
gehad. Bedankt, en tot ziens bij de barricades”.

Krakers vier keer ontzet door politie

In de week voorafgaande aan de grote veldslag tussen politie/marechaussee en de krakers en hun sympathisanten moest de politie tot vier keer toe met redelijk groot machtsvertoon (70 agenten per keer) optreden om de krakers te beschermen tegen het ongenoegen van de bevolking, vooral jongeren.

Aanvankelijk had het optreden van de jongeren tegen de krakers een ludiek verloop. Duizenden eieren, die proletarisch waren gewinkeld bij een kruidenier in de buurt, kregen de krakers en de in hun front op straat zittende geweldloze idealisten over zicht heen. Maar echt effect sorteerden de eieren niet en al spoedig werden de eieren vervangen door vuurwerk en stenen. Vooral 'de geweldlozen' liepen hier nogal wat verwondingen mee op.

Daarop greep de politie in. De gewonden konden veelal geholpen worden in de EHBO-post van de krakers.

De jongeren pikten het niet dat de politie de krakers in bescherming nam en de woede richtte zich nu tegen de politie, ook nu met stenen en vuurwerk.

De winkeliers in de omgeving hadden inmiddels hun ruiten dichtgetimmerd met planken. Alleen bij café de Plak, het verzamelpunt van de krakers was men te laat met beveiligingsmaatregelen, daar lagen alle ruiten er al uit.

Uit dit soort acties bleek in ieder geval dat niet iedereen onverdeeld sympathiek stond tegenover de krakers. De geweldloze sympathisanten tegen de sloop konden rekenen op brede steun vanuit de bevolking. Maar de harde kern van krakers die zelf ook geen enkel geweld uit de weg gingen en qua kleding (bivakmutsen) en uitrusting (honkbalknuppels, katapulten) lokten eerder tegenacties uit dan dat ze steun kregen. Maar gezien hun aantal, permanent tussen de 300 en 500, voelden ze zich daar niet door geïntimideerd, eerder uitgedaagd.

De krakers gaven later overigens ruiterlijk toe dat ze veel te vroeg waren begonnen met het bouwen en bemannen van barricades. Want dagenlang, en dan vierentwintig uur per dag, een zestal barricades rond de Eenhoorn fysiek bemannen, bewaken en beveiligen, was ook hen niet in de koude kleren gaan zitten. Zowel letterlijk als figuurlijk werd dat een extra uitputtingsslag. En de ene keer gericht tegen jongeren en dan weer gericht tegen de politie.

Op de volgende 2 bladzijden allereerst een clandestiene luchtfoto van het potentiële slagveld en daarna een schetsje uit het operatiebevel hoe we het zouden doen .

NB Met een vergrootglas is op diverse daken werpmateriaal te zien

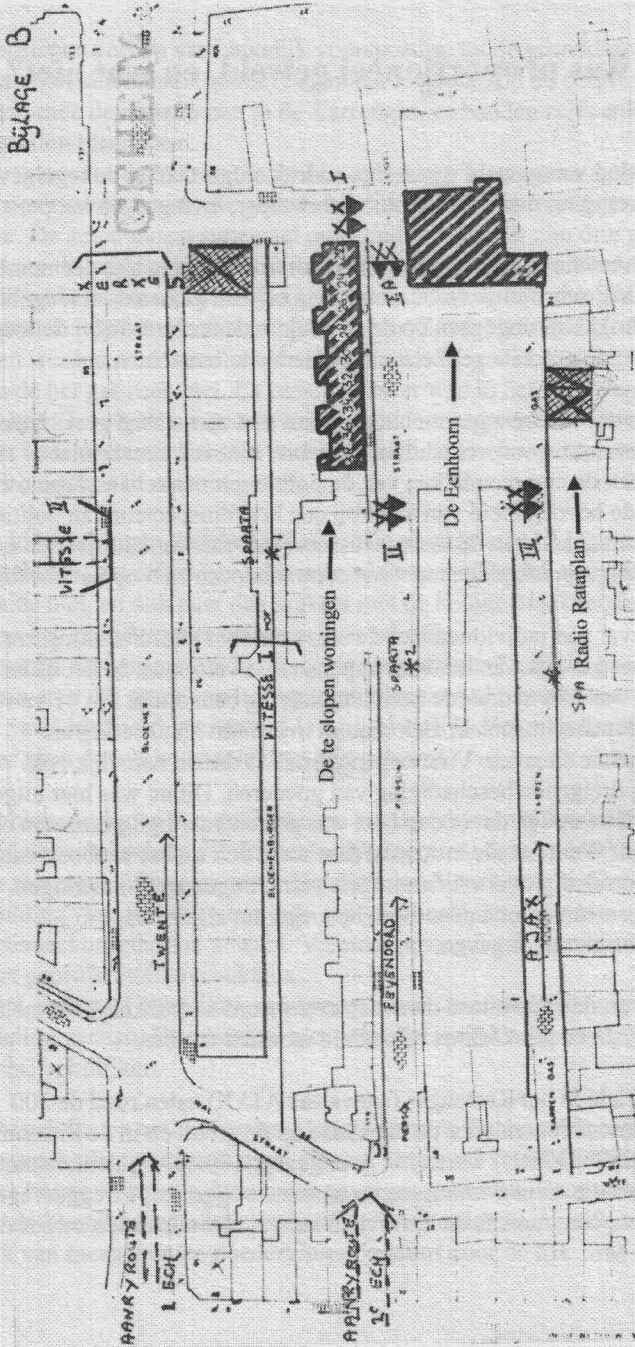
Radio Rataplan

De Eenhoorn

De door ons te slopen woningen

Aanvalsas AJAX (maj. Van Erp)

Aanvalsas Feijenoord (sgt. Butteling)

Beilage B

BL. GEMERLINGEN

Wat was proportioneel geweld, en wat niet?

Bij de toepassing van geweld wordt met nadruk stilgestaan in de regelgeving (de geweldsinstructie) bij middelen als de waterwerper, traangas, en het persoonlijk wapen.

De geweldsinstructie is voorafgaand aan de ontruiming aan alle deelnemende leden van de ME schriftelijk en/of mondeling bekend gemaakt en toegelicht. Hierbij is nadrukkelijk ingegaan op de inbreuk in de rechtsorde bij de toepassing en dat iedereen de grootste zelfbeheersing diende te betrachten.

Bij het afschieten van traangas mocht absoluut niet op mensen gericht worden. Het gebruik van waterwerpers en traangas stond niet vrij en was niet gedelegeerd aan de commandanten van de politie- en marechausseeplutons. Hiervoor lag de bevoegdheid van inzet bij een hoofdinspecteur van politie of eskadronscommandant van de marechaussee. Bedoelde functionarissen moesten wel (eerst?) ruggespraak plegen met het commandocentrum op het hoofdbureau van politie.

Behalve in geval van individueel noodweer, waardoor strafuitsluiting kon volgen, was het gebruik van het vuurwapens strikt verboden. In het kader van deze operatie was met nadruk de individualisering benadrukt. Art 41 van het wetboek van Strafrecht spreekt zich niet uit over individualisering en levensbedreigende situaties. Vuurwapengebruik is daarin namelijk ook toegestaan bij dreigende beschadiging van goederen. Dit nu was hier uitgesloten. Logisch vanuit de optiek dat er dan heel wat gerechtvaardigd geschoten had mogen worden. Want net als in Amsterdam werd ook nu het wetboek van strafrecht grootschalig overtreden middels vernielingen en plunderingen. Alleen de Algemeen commandant was bevoegd om algemeen vuurwapengebruik vrij te geven.

Ten aanzien van de geweldloze demonstranten werd nadrukkelijk vermeld dat zij in principe alleen gewelddoos behandeld moesten worden.

Voor de barricade in het Karregas (aanvalsas AJAX) zaten rond de 300 vreedzame demonstranten voor de barricade op de grond en in de Piersonstraat (aanvalsas FEIJENOORD) waren het er ongeveer 500. Al die demonstranten zouden door politie en marechaussee vreedzaam weggesleept/weggedragen moeten worden, een immens en tijdrovend karwei met alle risico's voor de tanks en wachtende ME.

Het wegslepen verliep aanvankelijk voorspoedig, tot de geweldige krakers vanaf de daken met allerhande rommel begonnen te gooien op de politie en de op de grond zittende demonstranten in de Karregas, ze hadden zelfs enkele tientallen Tv-toestellen klaar staan.

Toen was er voor de ME nog maar één oplossing: traangas en de lange lat, want vooral de demonstranten, die geen helm droegen liepen ernstig gevaar gewond te raken. De straat moest supersnel ontruimd worden. Er zijn drie gasgranaten ingezet om de vreedzame demonstranten aan te sporen tot snelheid.

Toen de krakers stenen bleven gooien vanaf de daken zijn er tegen hen ongeveer 100 granaten ingezet, geschoten op de daken. Zoveel was nodig, want veel granaten werden weer naar beneden geschopt of gegooid en door de wind verwaaide het gas zeer snel. En menige kraker was in het bezit van een gasmasker. Gevolg daarvan was weer (door de teruggegooide granaten) dat de overlast voor de demonstranten zodanig werd dat het voor velen braakneigingen en zelfs compleet braken tot gevolg had.

Bij het binnendringen van de Eenhoorn zijn er ongeveer 10 gasgranaten gebruikt in het gebouw, het effect was toen natuurlijk zeer effectief, want het gas verwaaide niet, en ook daar dus krakers met de nodige braakneigingen. Achteraf ging dus het gerucht dat er braakgas was gebruikt.

Tot dusverre kan gesproken worden van proportioneel geweld door de ME. De krakers waren die grens van het aanvaardbare toen al royaal gepasseerd. Een Tv-toestel van 'driehoog' is uiteraard levensgevaarlijk. Het mag een wonder heten dat daar geen dodelijke ongelukken zijn gebeurd.

Bij het binnendringen van de Eenhoorn werd er dusdanig fanatiek met stenen gegooid door de krakers dat de plaatselijke commandant opdracht gaf terug te gooien met stenen. Burgemeester Hermsen heeft daar later in de gemeenteraad ook melding van gemaakt als zijnde een voorbeeld van verantwoord proportioneel onorthodox geweld. Vreemd genoeg heeft hij niet veel vermeld over het gebruik molotovcocktails.

Over het eventueel gebruiken van springramen, door de BSB, is geen enkele mededeling gedaan. En omdat ze niet gebruikt zijn valt deze zwijgzaamheid (wellicht) te billijken.

Bij het oprijden en verblijf op het pleintje voor de Eenhoorn kreeg mijn tank zes molotovcocktails te verwerken en die van sergeant I Frank Butteling vier. Wonder boven wonder is dat zonder gevolgen gebleven. Daar waar nodig werkte de brandblusinstallatie in de motorcompartimenten perfect resp. het gebruik van meegenomen poederblusapparatuur door de ME.

Maar van de zijde van de scherpschutters viel geen enkel schot terwijl de waarschuwingen op de pamfletten erg duidelijk waren. (“....Als molotovcocktails, brandflessen of dergelijke gebruikt worden zal de politie mogen schieten.....”)

WAARSCHUWING

Hier volgt een waarschuwing van de Burgemeester van Nijmegen.

Alle ondernomen pogingen om langs de weg van overleg tot een ontruiming te komen van de kraakpanden Piersonstraat en Karrengas zijn mislukt.

Daarom zal de uitvoering van het in kortgeding gewezen vonnis t.w. de ontruiming van bovengenoemde panden, met behulp van de sterke arm worden gerealiseerd.

De politie zal thans een actie beginnen met als doel ontruiming van de panden en slechting van de barricades.

Alleen als verzet of lijdelijk verzet wordt geboden zal met geweld worden opgetreden.

Als molotov-cocktails, brandflessen of dergelijke, of vuurwapens worden gebruikt, zal de politie mogen schieten. Het is levensgevaarlijk zich op of bij de barricades te bevinden.

Verwijdert U van daken en de barricades.

NOGMAALS

- 1. GEBRUIK GEEN GEWELD**
- 2. GOOI NIET MET MOLOTOV-COCKTAILS, BRANDFLESSEN EN DERGELIJKE**
- 3. VERWIJDERT U.**

De Burgemeester

De chauffeur van Butteling ging even door het lint toen hij de zoveelste molotovcocktail op zijn tank kreeg. Hij begon op de krakers in te rijden. Ik zag het voor mijn ogen gebeuren. In onvervalst Brabants heb ik hem door de radio tot de orde kunnen roepen, me niet meer storend aan enige radiocode. Dit dreigde echt uit de hand te lopen. Ik heb daar later, wellicht fout (?), geen externe melding van gemaakt. We hebben dat als volwassen mannen onder vier ogen uitgepraat. Een overigens voortreffelijke onderofficier waarbij de jeugdige leeftijd het even won, of zo u wilt 'verloor' van de noodzakelijke zelfbeheersing. Ik vond twee molotovcocktails al twee teveel, en bij vier heb ik er begrip voor dat de adrenaline het even wint, maar dit ingrijpen, was natuurlijk niet proportioneel.

In deze laatste drie alinea's was er bij het gebruik van molotovcocktails en het inrijden op krakers duidelijk sprake van buitenproportioneel geweld. Later hoorde ik dat er daar op het pleintje geen enkele arrestatie is verricht, terwijl er toch arrestatieteams rondliepen. Dan heb ik innerlijke vrede dat die sergeant er met een gigantische schrobbering van mijn kant vanaf is gekomen. Die schrobbering had op zich een reden tot een beklag kunnen zijn gezien mijn woordgebruik, maar die sergeant begreep dat hij kreeg wat hij verdiende en zag geen enkele reden tot een beklag. En we zijn vrienden gebleven. En bij een volgende operatie zou ik hem weer meenemen, maar dan wel als mijn eigen chauffeur, kon ik nog sneller ingrijpen. Niks ten nadele van Nico! Want die kreeg er maar liefst zes over zijn tank. En hij bleef de rust zelve. Maar er is nooit een volgende keer gekomen. Drie keer is scheepsrecht, maar niet voor Leopard genietanks in een stad in Nederland.

Tijdens de hele operatie in Nijmegen zijn er slechts 15 mensen gearresteerd, waarvan de helft van buiten Nijmegen kwam. En dat terwijl honderden zo niet duizenden het wetboek van strafrecht aan hun laars laptten

In de tweede helft van de 19-de eeuw formuleerde Modderman, toenmalig minister van Justitie, het recht op zelfverdediging als volgt: "Het recht moet nooit wijken voor het onrecht". In de loop der jaren is die logica heel erg afgezwakt en verkeerde in de tachtiger jaren van de gepasseerde eeuw op een dieptepunt qua uitleg en dus toepasbaarheid. En al helemaal als het ging om de toepassing van op zichzelf verboden middelen. Het schoolvoorbeeld was de berechting van Simeon Greidanis in januari 2004 die een veelpleger van winkeldiefstel, die zijn vader in zijn winkel met een mes bedreigde, uiteindelijk met traangas bedwong.

Traagang is natuurlijk verboden bezit voor een winkelier.

Had hij een fles wijn uit het rek gerukt, dan waren de gevolgen vermoedelijk veel erger geweest, maar juridisch was hij wellicht vrijuit gegaan.

Hoewel de zoon van een campingbaas zijn vader te hulp schoot met een forse staaflantaarn om een inbreker staande te houden, en die ging ook niet vrijuit.

Prins Bernhard betaalde de boete van twee AH-medewerkers die een winkeldief achtervolgden tot op straat, en dat laatste ging de rechter kennelijk ook te ver.

In de winkel was tot daar aan toe, maar helemaal achtervolgen. . . .

Vooraf door te sleutelen aan de proportionaliteit en subsidiariteit werd de toepassing van het beginsel van noodweer uitgehold. Het aantal geweldsmisdrijven is van 14.500 in 1960 gestegen naar 171.000 in 2004, maar het aantal gevallen dat de rechter een beroep op noodweer honoreert is op de vingers van één hand te tellen.

Strafpleiter Staehle formuleert het als volgt: "Als je in een doodlopend steegje in het donker tegenover een man met een mitrailleur staat bedenk dan goed of je een aardappelschilmesje tevoorschijn haalt"

Maar inmiddels is er een kentering. Een Tilburgse juwelier die een overvaller dood schoot werd vrijgesproken van rechtsvervolging. Noodweereces zo oordeelde de rechtbank in Breda. Maar de Nijmeegse professor mr. Ybo Burema stelt vast dat de rechters nog steeds erg bang zijn voor eigenrichting, bang als men is voor Amerikaanse excessen. Maar Greidanus heeft nog steeds geen spijt van zijn optreden en wordt daarin gesteund door de publieke opinie. En de bekende Rotterdamse antidrugs activiste Annie Verdoold komt er openlijk voor uit dat ze met peperspray op zak de straat op gaat. En niemand die haar veroordeelt.

Joshua Livestro mei 2006 (Readers'Digest)

Gezien tegen deze achtergronden kan er iets meer begrip opgebracht worden voor de terughoudendheid in optreden van de politie in het toepassen van geweld. Ik denk hierbij m.n. aan de scherpschutters. Want het wetboek van Strafrecht is ook op hen van toepassing. Als het daarom gaat staan zij vaak eerder voor de rechter dan de anarchisten. Het slachtoffer van een geweldsmisdrijf moet zich vaak nadrukkelijker verantwoorden dan de misdadiger. Soms krijg je de indruk dat slachtoffers van een misdrijf eerder voor het hekje bij de rechter staan dan de misdadigers.

In het hoofdstukje "Warnsfeld" aan het eind van dit boek ga ik hier nog even op in.

Hoeveelheid personeel en materieel?

“Noodzakelijk, nuttig of gewenst”

Door overkill aan personeel en materieel is de kans groot dat de operatie sneller verloopt waardoor de krakers de tijd en de kans niet krijgen om adequaat te reageren. Een formule die in Amsterdam prima gewerkt had, en waarom dus niet in Nijmegen.

In Nijmegen kon de krakersbeweging beschikken over 1000 tot 2000 mensen over de hele stad verspreid -waarvan ongeveer 500-700 binnen het gekraakte gebied -, die bereid waren om het gevecht aan te gaan met de ME en honderden passieve meelopers die ‘in de weg’ liepen en dus vaak op de weg zaten, en die (zo mogelijk) met ‘zachte’ hand verwijderd moesten worden. Onder ‘gekraakt gebied werd verstaan alles wat binnen de denkbeeldige ring lag die gevormd werd door de denkbeeldige lijn die over de barricades liep, toch altijd een paar hectare. En hoe precair de situatie, te weten de personele kwetsbaarheid, werd ingeschat moge blijken uit het feit dat de brandweer uit rechtspositionele overwegingen het op het laatste moment liet afweten. Of dit tolerabel was en of daar later intern actie op gevolgd is is mij nooit duidelijk geworden. Feit was dat het gebeurde en dat het op dat moment gepikt werd.

De inschatting was dat de krakersbeweging binnen het operatiegebied op vijf locaties tegelijkertijd zou opereren voorafgaande aan en tijdens de ontruimingsoperatie en wel bij/in/op:

- de negen panden in de Piersonstraat en de drie in de Karrengas, waarin ook radio Rataplan was ondergebracht,
- de Eenhoorn,
- en de drie groepen op de barricades

Bovendien zouden er overal in de stad demonstraties/rellen kunnen worden georganiseerd.

En om de operatie zo snel mogelijk te laten verlopen en continu de regie in eigen hand te houden was het nodig bevonden dat:

- er een aangepaste verkeersregeling voor het grootste deel van de stad werd ingesteld,
- er een compleet af te sluiten cirkel rond het operatiegebied kwam,
- de operatie moest beveiligd worden tegen verstoringen van buiten af,

- het geweldloos afvoeren van vele honderden geweldloze demonstranten zou heel veel capaciteit vergen,
- de bescherming van overige burgers en kwetsbare doelen zoals banken, overheidsgebouwen (stadhuis, politie), woningen van de burgemeester en wethouders en de hoofdcommissaris van politie e.d.,
- last but not least, de inzet van veel personeel zou de veiligheid van politie en krakers ten goede komen (het overkill principe)

Nadrukkelijk is op het Ministerie van Binnenlandse Zaken onderzocht dat er geen enkel bezwaar bestond tegen de inzet van personeel en materieel uit het leger. Hierbij ging het specifiek om de inzet van geniepersoneel en –materieel.

De planning was om de operatie in 8 fasen te verdelen:

- 1) Inname ring rond operatiegebied door Rijkspolitie en verplaatsing Kmar en Genie vanuit Grave (Gen. De Bonskazerne) naar operatiegebied,
 - 2) Waarschuwingprocedure middels pamfletten uit heli dan wel omroepinstallatie indien de heli niet kan vliegen,
 - 3) Aanval door de Karrengas en Piersonstraat en nevena aanval door Bloemerstraat gevolgd door het innemen van twee grendelstellingen,
 - 4) Na het nemen van de barricades en het pleintje consolideren rond de barricades,
 - 5) Doorschrijding door de ontruimingspelotons,
 - 6) De ontruiming van de Eenhoorn en de gekraakte panden aan de Piersonstraat/Karrengas,
 - 7) Definitief slechten van de barricades door tankdozers,
 - 8) 'Slopen' van de gekraakte panden (m.u.v. de Eenhoorn, te groot) met de tankdozers, ze moesten grotendeels ingestort zijn, zodat opnieuw kraken onmogelijk werd.
- Na slopen gekraakte panden aflossing door andere mobiele eenheden.

Benodigd waren:

Afzetting rond actieterrein.....	500	
Voor de ontruiming zelf.....	700	(Kmar/Genie)
Gemeentepolitie Amsterdam.....	70	
Objectbewaking in de stad.....	110	
Mobiele pelotons binnenstad.....	450	
Verkeersbegeleiding en logistiek.....	200	
Recherche.....	64	
Staf/voorlichting	30	
Dienstplichtige gewondenverzorgers.....	20	op basis van vrijwilligheid!

totaal ruim 2100

Nb 1 Oorspronkelijk was het de bedoeling dat de feitelijke ontruiming door Nijmeegse politie zou worden uitgevoerd, daar is toch van afgezien gezien de te verwachten escalatie van geweld. De benadering was ook een beetje: "Morgen moeten we weer in redelijke rust zaken kunnen doen met alle burgers, en diegenen die de harde klappen hebben uitgedeeld (de Kmar dus) hebben de stad dan weer verlaten. Laat die maar de schuld krijgen". En bovenal uiteraard het al eerder vermelde ontbreken van 'know how' en middelen bij de gemeentelijke politie.

Nb 2 In Amsterdam hadden we op '300% veiligheid' gerekend en berekend en zijn er over twee aanvalsassen zeven tankdozers Leopard ingezet, waarvan er daadwerkelijk slechts drie echt actie hebben gevoerd.

In Nijmegen was er nergens ruimte om naast elkaar te opereren, maar waren er wel drie aanvalsassen. Toch is er besloten om slechts vijf tankdozers in te zetten, twee in de Karrengas en twee in de Piersonstraat –twee evenwijdig lopende straten die frontaal op de Eenhoorn eindigden-, en één in de Bloemerstraat (wederom om een vluchtweg vrij te maken)

Een en ander resulteerde in de navolgende slagorde en opdrachten aan marechaussee plus steunende genie:

- 1-ste eskadron à 6 pelotons onder bevel van kapitein Kmar Nijsing en BSB onder bevel tot fase 5,
 (t.b.v. ontruiming Eenhoorn en gekraakte panden, o.a. Karrengas 70, Radio Rataplan),
 en een peloton ME-Amsterdam onder bevel tot fase 5,
 en 4 genietankdozers onder bevel t/m fase 8 (maj van Erp en sgt I Butteling voorop in de beide aanvalsassen, andere twee tankdozers in reserve),
 en 1 sectie scherpschutters in M113,
 en 1 M113 met gewondenverzorgers,
 en valt aan via de assen AJAX en FEIJENOORD breekt barricade II en III en consolideert daar.
- 2-de eskadron à 4 pelotons onder bevel van kapitein Kmar Sassen
 en 1 sectie scherpschutters in M113,
 en 1 genietankdozer onder bevel tot fase 5 (sm Giese),
 en 1 M113 met gewondenverzorgers,
 en valt aan via as TWENTHE,
 breekt barricade 1 en neemt grendelstelling VITESSE I en II in.

3-de eskadron à 4 pelotons

algehele reserve t/m fase 8,
 richt voertuigafwachtingsgebied in en beveiligt dit
 en houdt rekening met optreden als aanhoudings- en
 arrestatieeenheid,
 en afvoer arrestanten naar hoofdbureau van politie.

Detachement Genie onder bevel van majoor van Erp,
 bestaande uit 5 Leopard genietanks en 2 wiellaadschoppen (WLS).

- stelt 2 genietanks en 1 WLS onder bevel 1-ste eskadron tot fase VII
- stelt 1 genietank en 1 WLS onder bevel 2-de eskadron tot fase VII
- 2 genietanks algemene reserve tijdens fase I t/m VI
- voert definitief slechten barricades uit op nader bevel tijdens fase VII
- verplaatst na de actie naar Grave

Naast dit marechausseebataljon, dat gecommandeerd werd door luitenant-kolonel v.d. Boudt en gedirigeerd werd door Hoofdinspecteur van politie Siers beschikte het algemeen commandocentrum over:

4 eenheden politie op compagniessterkte en wel:

- 1 eenheid t.b.v. afzetting operatiegebied
- 1 eenheid t.b.v. objectbeveiliging
- 1 eenheid t.b.v. beveiliging binnenstad
- 1 eenheid t.b.v. aanhoudingen en daarnaast
 capaciteit t.b.v. : communicatie
 verkeerbegeleiding/logistiek .

NB De wiellaadschoppen waren oorspronkelijk achter de hand gehouden en wel van 17 tot en met 22 februari, om samen met drie pelotons ME van de Koninklijke marechaussee, bij een allereerste begin van barricadebouw in te grijpen. Daar is het door het verleggen van het zwaartepunt in reageren, en wel tegen gewelddadigheden in de binnenstad, niet tot inzet van de wiellaadschoppen gekomen. De drie ME-pelotons zijn in de nacht van 22 op 23 februari wel ingezet, op diverse plaatsen in de stad, vooral tegen met knuppels bewapende krakers.

Een ME-commandant

Zoals er velen waren

Hoofdinspecteur Piet Bisschop, toenmalig chef recherche van het politiekorps uit 's-Hertogenbosch, heeft de vier nachten voorafgaande aan de feitelijke ontruiming het commandocentrum bemand in Nijmegen.

Dat de politie kampte met capaciteitsgebrek moge blijken uit de oproep aan hem om naar Nijmegen te komen. Aan de andere kant was hij niet onbekend met ME- inzet, want hij was begin zeventiger jaren mede belast geweest met de opleiding van ME-pelotons, maar nu was hij al weer jaren rechercheman en het reguliere ME-optreden dat lag toch al weer jaren achter hem.

Bij werd o.a. geconfronteerd met mijn vraagstelling dat de waterleiding in het gebied afgesloten moest worden. Dat betekende dus dat iemand van het waterleidingbedrijf in 'hockeykleding', oftewel de voor de waterleidingman vreemde maar organieke ME-kleding en onder ME-bescherming naar de waterput bij café de Plak, midden in het gekraakte gebied, moest. Het stond hem nog helder voor de geest

In de nacht voorafgaande aan de ontruiming liep het op diverse plaatsen in de stad behoorlijk uit de hand en het commandocentrum was door al zijn reserves heen. Er zat Bisschop niets anders op dan een compleet eskadron marechaussee uit de Harskamp te alarmeren en die rechtstreeks naar o.a. de Augusteinerstraat te dirigeren. In de vocabulaire van Bisschop was dit eigenlijk een soort Infanterie –ME, een uitgekledede ME. Want die drie pelotons hadden alleen manschappen. Geen waterwerper, geen paarden en geen honden. Factoren die de slagkracht van de ME ernstig belemmerden. Deze drie pelotons werden direct, zonder enige briefing vooraf, naar de 'brandhaarden' gedirigeerd waar ze met een regen van stenen werden ontvangen. Dit zijn ook de pelotons geweest waar later de meeste kritiek op was vanuit de Nijmeegse gemeenteraad.

“Maar wat wil je” is het commentaar van Bisschop. “Daar is inderdaad heel hard gevochten. Maar wie en hoe is er begonnen?”

“Ik heb in mijn hele carrière heel wat meegemaakt maar dit was het ergste. Dit was gewoon oorlog, een ander woord heb ik er niet voor. Die ME kon niet anders, die hebben inderdaad heel hard teruggeslagen”. De nu gepensioneerde commissaris van politie, oorspronkelijk woonachtig in Nijmegen kijkt met begrip terug naar de doelstellingen van de krakers, maar niet naar hun methoden.

DE ONTRUIMING: Een ware veldslag!

Volgens plan zouden alle posities rond het af te grendelen gebied ingenomen moeten zijn op maandagochtend 23 februari 06.00 uur. 06.45 uur zou een peloton BSB geassisteerd door Amsterdamse politie met motorkettingzagen de Eenhoorn via een sluiproute dwars door een belendend huis benaderen teneinde via een trapportaal de Eenhoorn binnen te dringen om het dak van de Eenhoorn te zuiveren van krakers. Reden voor deze prioriteit, het vele 'wapentuig' op een uiterst gevaarlijke gooihoogte.

Het trapportaal gaf toegang tot een klein open binnenplaatsje afgesloten door een zwaar gebarricadeerde deur. Van hieruit was de ME 'schietschijf' voor de krakers op het dak. Traangas hielp hier amper tot niet. Het enige wat een beetje succes oogstte was, stenen teruggooien ('verantwoord proportioneel onorthodox geweld'). In totaal raakten in deze 57 minuten durende verovering van de Eenhoorn acht van de daar ingezette dertig marechaussees gewond, waaronder de wachtmeester met een snee (winkelhaak) in zijn bil die goed was voor 34 hechtingen. In de Eenhoorn is zeer zwaar gevochten. Er waren BSB-ers, en die zijn echt niet gauw onder de indruk van wat er gebeurt, die na afloop zeiden voor hun leven gevreesd te hebben. Daar is ook diverse malen overwogen springramen in te zetten en het persoonlijk wapen te gebruiken. Dat het daar niet van gekomen is was louter te danken aan de koelbloedigheid van het personeel.

En om 07.00 uur zou een aanvang genomen worden met de feitelijke ontruiming, d.w.z. het wegslepen van de geweldloze demonstranten en aansluitend het slechten van de barricades. Indien de barricades bemand waren door krakers zouden ze er eerst afgeslagen worden door de ME, wat ook zo gebeurde, en dat i.v.m. de fysieke veiligheid van de krakers. Inrijden op bemande barricades was namelijk levensgevaarlijk voor het zich op de barricades bevindende volk. Want zachtjes een barricade wegschuiven was gezien de ijsmassa geen optie meer. Grof geweld was de enige remedie.

Zo vlot en gemakkelijk als de feitelijke ontruiming in Amsterdam ging, zo traag en moeizaam, maar vooral gewelddadig, verliep de uiteindelijke ontruiming in Nijmegen. Werden we in Amsterdam 'slechts' geconfronteerd met brandende barricades, waar je straffeloos en moeiteloos doorheen bleek te kunnen rijden. In Nijmegen zaten in de Karrengas ongeveer 300 geweldloze demonstranten op straat voor de eerste barricade en in de Piersonstraat waren het er rond de 500.

Dit vreedzaam wegslepen van de honderden demonstranten werd in feite onmogelijk gemaakt door de gewelddadige activisten die zich op de omringende daken hadden verschanst gewapend met stenen, katapulten, molotovcocktails,

Tv-toestellen en allerhande rotzooi waarmee gegooid kon worden en dat lag allemaal opgetast in winkelbagagewagentjes. Op het hoogtepunt van de strijd werden complete karretjes met inhoud naar beneden gekieperd.

Toen de krakers daadwerkelijk begonnen te gooien met hun wapentuig bleef de ME niets anders over dan met behulp van traangas de beide straten snel te ontruimen.

Aanvankelijk gebruikte de ME een beperkt aantal van drie granaten per straat. Maar de op de daken opererende krakers hadden daar weinig tot geen last van en bleven de ME en de onbeschermd demonstrenanten op straat bekogelen. Daarom is besloten om in totaal een honderdtal gasgranaten op de daken te schieten. Een groot deel kwam retour met alle braakneigingen tot gevolg.

Het mag een wonder heten dat de ontruiming van de twee straten van de honderden ideële demonstranten niet veel meer gewonden heeft opgeleverd. Het bleken achteraf vooral licht gewonden te zijn die ter plekke geholpen konden worden. Dat daar geen doden zijn gevallen mag een waar wonder heten.

Overigens zij gesteld dat ook 'geweldloos verzet' in de zin der wet 'verzet' is en dus politie-ingrijpen rechtvaardigt is ook al moet daar een vorm van geweld bij worden toegepast.

Deze uitleg werd overigens niet door alle politieke partijen geaccepteerd. De voorafgaande waarschuwing dat gepast geweld gebruikt zou worden werd door de meeste partijen wel gebillijkt en door het publiek achteraf al helemaal. (Nb. De bekende kreet: "Gaat heen of geweld zal worden gebruikt", is natuurlijk niet zomaar uit de lucht komen vallen)

Toen de geweldloze demonstranten verwijderd waren kon er langs drie kanten op de barricades worden ingereiden. Via de assen AJAX (Karrengas, ik), FEIJENOORD (Piersonstraat, sergeant I Butteling) en TWENTHE (Bloemerstraat, sergeant-majoor Giese). de beoogde vluchtroute. Maar door het tijdsverlies met het verwijderen van de geweldloze demonstranten liep de fasering van het slechten van de barricades niet na elkaar maar nagenoeg tegelijkertijd. Want ook in de Bloemerstraat bij café de Plak werd zeer hardvochtig gevochten, terwijl daar niet op gerekend werd. Ingeschat was dat er in de Bloemerstraat alleen demonstranten zouden zitten. Maar die lieten zich alles behalve weerloos wegslepen.

De te nemen barricades waren de barricades I, IA, II en III (zie plattegrond) Dat betekende dat we nagenoeg tegelijkertijd met drie genietanks van drie kanten het pleintje op reden.

Ik kon er geen begrip voor opbrengen dat de drie tanks vanuit drie richtingen het werpen van molotovcocktails rechtvaardigde maar ik begreep het wel. Want drie tanks op zo'n kleine ruimte en dan van drie kanten is wel erg bedreigend. Gelukkig heeft de brandblusinstallatie van de beide belaagde tanks en de meegevoerde poederbrandblussers, bij mijn tank en die van sergeant I Butteling, goed gewerkt. Want het zo nodig moeten uitstijgen uit en brandende tank op een plein vol krakers was voor de BSB een hels karwei geworden om ons daar te beschermen.

Bij het bestormen van de barricades zijn daadwerkelijk molotovcocktails gebruikt. Ook gebeurde het hier dus dat één van mijn tanks op krakers begon in te rijden, hetgeen ik tijdig op onconventionele manier heb kunnen stoppen, anders waren de rapen echt gaar geweest.

Precisieschutters, in de volksmond scherpschutter geheten

Een groep van negen precisieschutters van de Rijkspolitie waren in drie M113 van de Kmar ingedeeld, bij iedere aanval één, om vooral de tankdozers te beschermen en rukten gelijk met en vlak achter de tankdozers mee op en hebben tot einde actie een positie ingenomen bij de barricades. Ook voor hen gold de opdracht: "alleen bij individueel noodweer mocht gebruik van het wapen gemaakt worden of in opdracht van de algemeen commandant". Zoals elders beschreven hebben zij geen schot gelost, zelfs geen waarschuwingsschot. Hun functie is dus discutabel geweest, althans vanuit mijn en veler optiek. Tenzij men de stelling aanhing dat hun zichtbare aanwezigheid preventief zou werken.

Vanaf het moment dat de aanval daadwerkelijk op de barricades werd ingezet werd door de krakers geen middel meer geschuwd en is er heel hardvochtig gevochten en wel totdat het hele binnenterrein was ontruimd. Gedurende deze fase zijn er op diverse plaatsen molotovcocktails gebruikt door de krakers. Alleen het innemen van de woningen in de Piersonstraat –de laatste fase van de feitelijke ontruiming- verliep makkelijk, toen was het gros van de krakers inmiddels gevlucht.

Als de geweldloze demonstranten geen gevolg zouden geven aan het bevel om vrijwillig weg te gaan dan had men daarvoor 120 marechaussees extra achter de hand die het tijdrovende karwei van het stuk voor stuk wegslepen van de demonstranten voor hun rekening zouden nemen, te beginnen in de Karrengas (minste aantal demonstranten, 200 - 300). Toen er een 50 waren weggesleept begon het gooien vanaf de daken en vanachter de barricades. Toen is besloten om in beide straten een beperkte hoeveelheid traangas in te zetten, nadat per megafon was omgeroepen: "Gaat nu heen of traangas zal worden gebruikt".

De granaten werden ingezet tussen de barricades en de demonstranten. Een deel van de demonstranten is toen vrijwillig gegaan maar een groot deel bleef zitten en is toen om der tijds- en veiligheidswille met de wapenstok hardhandig verdreven.

In de Bloemerstraat, bij café de Plak zaten ongeveer 500 mensen op straat, die ook stuk voor stuk weggesleept zouden worden. Maar in het steegje naar de Zeigelhof waren ook twee bemande barricades en een schuurtje met plat dak. Op al deze drie bouwwerken stonden bewapende krakers die met stenen begonnen te gooien, met katapulten te schieten naar de marechaussee maar ook naar de zittende demonstranten. Een deel van hen vertrok daarop maar een deel van de demonstranten richtte zich met lichamelijk geweld tegen de ME.

Met forse charges zijn de demonstranten toen verwijderd, want er moest een vrije doortocht komen om de honderden demonstranten en krakers op de Zeigelhof ruimte te verschaffen voor het werk van de tankdozers.

De ME heeft toen, met de ruggen tegen de muur bij café de Plak, de demonstranten van het lijf gehouden respectievelijk vrije aftocht geboden richting Bloemerstraat. Het betrof hier 75 respectievelijk 300 personen die zich keerden tegen de ME of kozen voor een vrije aftocht.

Een van de barricades werd in brand gestoken, een brand die vanwege het gevaar voor de omliggende huizen geblust moest worden. Maar met stenen en katapulten werd de toegang van de brandweer belemmerd.

Bij het ontruimen van de Eenhoorn werd heel hard gevochten en vielen ook de meeste gewonden. En de eerder vernoemde wachtmeester eerste klasse van de BSB, Jaap Hooiveld, werd vanaf de eerste verdieping naar beneden geduwd en kwam met zijn achterwerk terecht op de spijlen van een bed hetgeen hem een wond opleverde, in de vorm van een winkelhaak, die met 34 hechtingen gedicht moest worden. De desbetreffende wachtmeester stond een paar uur later gewoon op de afsluitende borrel, met een nieuwe broek uiteraard, of er niets gebeurd was! Ik denk een redelijk hoge pijndrempel te hebben, 'opgelopen' in de sport, vooral in de ledematen, maar dit ging mijn bevattingvermogen ver te boven. 34 hechtingen in je bil, een winkelhaak zo groot als een schoolschrift, en dan gewoon staande gaan borrelen. Hij was natuurlijk bij die behandeling in het ziekenhuis plaatselijk verdoofd, maar dat was langzamerhand toch wat uitgewerkt lijkt mij. Maar zitten zal wel pijnlijker zijn geweest, dus stond hij te borrelen.

Ik moest ooit na het breken van vijf middenvoetsbeentjes, bij het slopen van een baileybrug opgelopen, een nacht in het ziekenhuis blijven. Maar omdat ik daar niet naar een cupfinale van AJAX kon kijken, toen stonden

er nog niet op iedere kamer TV's, ben ik gegaan en heb mij op een biljart laten hijsen en heb met de halve compagnie die finale wel gezien met een paar glazen bier erbij. Nergens meer last van gehad, zo zal het dus ook wel bij die wachtmeester zijn gegaan. Vooral niet teveel aandacht aan schenken. En een goede borrel of equivalent werkt best verdovend.

De feitelijke ontruiming heeft geduurd van 07.00 uur, het afgrendelen van het gebied niet meegeteld, tot 10.30 uur. Na dat tijdstip bleef het rustig in het ontruimde gebied. De woningen waren allen tegen de grond gewerkt, in de Eenhoorn zat ME, en er viel dus niets meer te kraken of te vernielen. In de hele stad daarentegen bleef het de rest van de dag erg onrustig met veel schermutselingen tussen krakers/demonstranten en ME en demonstratieve optochten waar naar schatting 10.000 mensen aan hebben deelgenomen, waar overigens geen toestemming voor was gegeven.

Radio Rataplan, was illegaal en ging in tegen de Telegraaf - en Telefoonwet, en is na een inval in de zwaar gebarricadeerde woning in de Karrengas door een speciaal politie- en PTT-team ter plekke vernield. Elders bleek Radio Rataplan binnen de kortste keren weer in de lucht te zijn. De PTT spoorde het adres op en hetzelfde team deed een inval en nam alle apparatuur in beslag.

Er zijn in totaal 15 arrestaties verricht en wel ter zake van:

- 1 overtreding van de vuurwapenwet,
- 9 maal openlijke geweldpleging,
- 1 maal mishandeling van een politiefunctionaris,
- 4 maal vernieling.

Van de 15 arrestanten waren er 8 afkomstig uit Nijmegen, waarmee het 'nationale' karakter redelijk overtuigend wordt aangetoond.

De G.G. en G.D. (tegenwoordig GGD geheten) had in het Kolpinghuis een complete post ingericht met twee artsen die met de krakers sympathiseerden en er was materiaal ter beschikking gesteld aan de eigen EHBO-post van de krakers, o.a. in de vorm van brancards.

In de pastorie Molenstraat was een dergelijke post ingericht voor gewonde ME-ers. Beide posten hebben ieder een tiental lichtgewonden behandeld. Bij de politie vielen acht gewonden en onder de marechaussee drieëndertig, allen formeel licht gewond volgens de rapporten.

Al valt voor mij een 'winkelhaak' van 34 hechtingen niet onder de categorie 'licht'.

Over aantal gewonden onder burgers en krakers bestond onduidelijkheid. De schattingen liepen uiteen van 30 tot 40, allen licht gewond.

De gewonden werden v.w.b. de ME en andere overheidsdiensten afgevoerd naar het Canisius Wilhelminaziekenhuis en v.w.b. burgers en demonstranten naar het Radboudziekenhuis. Men wilde geen confrontatie tussen krakers/demonstranten en ME in een ziekenhuis.

De gebroken wapenstok

Duizenden foto's zijn er gemaakt van de rellen in de tachtiger jaren.

Hoofdzakelijk door de professionele persfotografen. De burger had nog geen mobieltje en dus al helemaal niet dagelijks een fototoestel.

Indruk maakten de foto's van vluchtende agenten op 29 februari 1980 in Amsterdam. Maar nog meer indruk maakte de foto uit Nijmegen gemaakt tijdens de ontruiming. Een agent met een gebroken wapenstok, en die zou hij stukgeslagen hebben op een demonstrant of kraker. Feit bleek achteraf te zijn dat de kraker de marechaussee -want dat was het anders krijgt de politie weer de schuld- aanviel en zijn wapenstok vast greep. Daarna ontstond uiteraard een ruk- en trekpartij waarbij de stok brak en de kraker achterover viel. En op dat moment werd de foto geknipt een lijkt het net of de marechaussee met een kapotte wapenstok inslaat op een op de grond liggende kraker/demonstrant of sympathisant.

Een verhaal of gebeurtenis uit elkaar knippen levert bijna altijd een andere uitleg van het gebeuren.

Het meest beroemde voorbeeld op dit gebied is het navolgende verhaal:

Een bisschop uit Rome komt voor het eerst in Amerika.

Een brutale en zeer jonge journalist kennelijk uit op een sappig antwoord vraagt hem: "Gaat u naar de hoeren"?

Waarop de bisschop in zijn onnozelheid en onwetendheid beleefd antwoord: "Zijn er hier dan hoeren". Dom, dom, dom natuurlijk en vooral erg pijnlijk want alleen de wedervraag van de bisschop komt als kop in de krant.

Ik heb de foto van de gebroken wapenstok, die in alle kranten heeft gestaan – maar die helaas slecht van kwaliteit is – toch maar op de achterflap geplaatst. Omcirkeld is de gebroken wapenstok. Wat wel waar is en waar nooit deining over is ontstaan is het feit dat veel ME-ers de wapenstok tijdens het slaan door hun hand lieten glijden en weer opvingen met de polsband, dat sloeg harder. Ze hielden er wel rauwe polsen aan over.

Verantwoording en Bezinning

- 25 febr. 1981 10.000 Mensen demonstreren tegen Zeigelhofgarage en het optreden ME. Bij de V & D liggen alle ruiten er uit en veel winkels, banken en overheidsgebouwen volgespoten met leuzen.
- 27 febr. 1981 Gemeenteraad bijeen met als enige agendapunt de gebeurtenissen rond de Zeigelhof. "Links" kan zich niet verenigen met verklaring burgemeester en stapt op.
- 28 febr. 1981 College zegt op verzoek gemeenteraad nieuwe discussie over Zeigelhofgarage toe.
- 2 mrt. 1981 Oppositie (PvdA, PSP, PPR en SP) eist ontslag burgemeester. Wiegel weigert direct.
- 4 mrt. 1981 Burgemeester erkent dat er ook fouten zijn gemaakt tijdens de ontruiming. In de Bloemerstraat is de marechaussee onnodig hard opgetreden. Demonstranten gedroegen zich rustig en konden geen kant op, zij zaten ingeklemd tussen ME en marechaussee, die de lange lat hard gebruikte. *ME en marechaussee is natuurlijk hetzelfde in dit geval. Niet helemaal duidelijk dus wat er bedoeld werd. Maar zo stond het er letterlijk en heb ik het dus maar zo overgenomen.*
- 7 mrt. 1981 Intomart enquête wijst uit dat 71% tegen ontslag burgemeester is, 83% is tegen meer parkeergarages in binnenstad en als het dan toch moet dan maar op Plein 1944, 61% geeft de rellenschoppers de schuld en de krakers gaan vrijuit, 56 % vindt dat politie direct had moeten optreden tegen barricadebouw, 52 % vindt dat de rechtelijke uitspraak uitgevoerd moet worden.
- 9 mrt. 1981 CDA, VVD en D'66 (zo heette D66 toen nog) werken aan een compromis om uit impasse te komen. De linkse oppositie heeft 5000 handtekeningen tegen de burgemeester verzameld.
- 10 mrt. 1981 Seniorenconvent besluit alleen over Zeigelhofgarage te praten, politieoptreden komt later aan de orde.
- 11 mrt. 1981 D'66 wil een stap verder gaan dan de rest van het college en zijn bereid om een voorstel van de oppositie, om een streep door Zeigelhofgarage te halen, te steunen (Nb 20/3 trekken ze die steun weer in!)
- 12 mrt. 1981 De ondernemers in de binnenstad kiezen, gegeven de omstandigheden, voor een garage onder Plein 1944.
- 13 mrt. 1981 Raadsmeerderheid besluit een Plein 1944-garage in studie te nemen. En onderzoekt de mogelijkheid van sociale woningbouw in de Piersonstraat. 15 Juni moet studie klaar zijn en dan kan evt. Zeigelhofbesluit worden ingetrokken.

20 mrt. 1981 Een motie van de linkse oppositie om nu al van Zeigelhofgarage af te zien wordt verworpen Zie 11/3

23 mrt. 1981 Burgmeester Hermsen komt met een nieuwe uitgebreide verklaring (45 pagina's A4 en 5 bijlagen à 10 pagina's, en uit dit boekwerk heb ik veelvuldig geciteerd)

De rechtswinkel organiseert een 'tribunaal' en komt tot de conclusie dat het politieoptreden "onnodig" was.

En dat allemaal voor een parkeergarage die er uiteindelijk nooit is gekomen.

Politiegeschiedenis in Nijmegen

In 1992 publiceerde drs. Maarten Jan Dongelmans een geschiedschrijving over: "Acht eeuwen politie in Nijmegen". Het boek omvat 155 bladzijden en op pagina 111 begint het verhaal over Zeigelhof. Daarmee zou je aan kunnen tonen dat er vroeger amper tot niks gebeurde of dat er pas de laatste tientallen jaren verslagen bewaard zijn gebleven en/of dat er op politiegebied nu veel meer gebeurt. Ik geloof dat het allemaal wel waar is.

De schrijver constateert dat al rond de jaarwisseling '80-'81 het failliet van de lokale politiek zich aftekent. Nijmegen is ". . . toneel van bittere tegenstellingen, van angst en ontgoocheling, van onbegrip en woede, van heftige discussies".

Al vanaf 1969 zijn er discussies hoe in het ernstig gebombardeerde Nijmegen de toegenomen verkeers- en parkeerdruk op te vangen. In 1975 wordt men het globaal eens dat de parkeeropvang niet naar Plein 1944 moet zoals aanvankelijk het plan was maar naar Zeigelhof-Piersonstraat-Karregas. De protesten van de aldaar wonenden worden direct verworpen. Alleen SP en PPR kunnen zich niet vinden in het plan. En de ruzie tussen PvdA en CDA wordt door burgemeester de Graaf (vader van de huidige burgemeester Thom de Graaf) gesust. En door het inmiddels opgelopen prijsverschil van vier miljoen gulden wordt er definitief gekozen voor Zeigelhof. De tegenstrevers roepen zelfs de hulp in van de Kroon maar vangen op 5 juli 1980 bot.

De Gelderlander:

"Als de Zeigelhof-parkeergarage er komt, zal er geen volksoproer uitbreken, maar toch zullen er enige golven van verontwaardiging over de Nijmeegse binnenstad gaan".

Het doek met betrekking tot de besluitvorming valt op 5 december 1980 (22 stemmen voor en 17 tegen). De meeste bewoners zijn al uitgekocht (of verjaagd), maar op hun plek hebben krakers hun intrek genomen. En deze krakers zitten op de bewuste avond ook op de publieke tribune bij de gemeenteraadsvergadering en verklaren via een megafoon:

"Wij zetten de strijd van de oude bewoners voort en zullen niet opzij gaan voor een prestige-object, dat voortgekomen is uit falend gemeentelijk beleid". De actievoerders, verenigd onder de naam 'De Vrije Eenhoorn', zetten diezelfde nacht nog de toon. Woningen van politici worden met verf besmeurd. En zij laten weten het niet daarbij te laten.

Op 20 december lijkt een veldslag niet meer te vermijden. Medio januari 1981 is er even wat druk van de ketel maar een voorstel van CDA en de 'linkse' hoek sneuvelt en een kort geding is een feit. Met die dreiging in het vooruitzicht besluiten de actievoerders het initiatief naar zich toe te trekken en op de dag van het kort geding (16 febr.) besluit men onder het motto 'verdeel en heers' tot twee grote demonstratieve optochten. De krakers hebben inmiddels de nodige sympathie verspeeld bij de bevolking.

De politie rest niets anders dan de krakers beschermend te begeleiden bij hun optochten.

De grootste groep vertrekt vanaf het gekraakte vroege bureau van de Rijkspolitie aan de Arksteestraat richting Piersonstraat waar een derde groep reeds begonnen is met het opwerpen van barricades. Dat laatste was bekend maar volgens de burgemeester zat '... optreden tegen mensen die zeggen geweld te willener op dat moment niet in'. In een mum van tijd verandert 'de Pierson' in een vesting.

De Gelderlander:

'Op de barricaden wordt de breuklijn zichtbaar tussen de traditionele politieke denkwijzen en automatismen en het verzet daartegen door radicalen die zich allang niet meer in het bestaande maatschappelijke stelsel herkennen'.

Vanuit hun nieuwe positie stellen de krakers en hun sympathisanten meteen hun eisen om daarna pas vrijwillig tot ontruiming over te gaan.

- geen parkeergarages en dat nergens,
- behoud van de woningen en die toewijzen aan huidige/oorspronkelijke bewoners,
- vertrek van de ME,
- bestemming van het daarvoor bestemde geld voor sociale woningbouw, jongerenhuisvesting.

De autoriteiten in casu burgemeester Hermsen en hoofdcommissaris Hetterscheid reageren nogal verbouwereerd. De politietop komt meteen met ferme taal (Een optreden tegen de barricaden is snel te verwachten"). Maar doordat er groeiende agressie is vanuit jeugdige relschoppers richting de krakers stelt verantwoordelijk commissaris Reinink zich genuanceerder op. Ook Hermsen en Hetterscheid draaien bij. Hun beleid beperkt zich tot...'het naar beste vermogen beschermen van het belang van de burgers en het zoveel mogelijk voorkomen dat de spanning toeneemt', kortom de facto 'pappen en nathouden'.

Dinsdag 17 februari komt het tot een eerste grote ME-optreden. Vier charges zijn nodig om de krakers en de geweldloze buffer van sympathisanten bij de barricade Bloemerstraat-Piersonstraat te ontzetten van grote horden jeugdige herrieschoppers met stenen, flessen, tomaten en andere projectielen.

20 Februari velt de president van de Arnhemse rechtbank, mr Schaafsma, het vonnis: De krakers moeten uit de Piersonstraat. Voor het eerst wordt een krakersvereniging, in dit geval De Eenhoorn, tot ontruiming veroordeeld.

“Links” komt alsnog met het voorstel uit te wijken naar plein 1944. De schuld van het mislukken wordt door PvdA, SP, PPR en SP volledig op het bord van CDA en VVD geschoven.

Hoewel het ultimatum van de deurwaarder op 21 februari te 24.00 uur afloopt komt het pas maandag 23 februari in de vroege ochtend tot de ontruimingsactie. Een nacht vol geweld is er aan voorafgegaan. Geweld dat later burgemeester Hermsen politiek zwaar werd aangerekend en waar men ook een kapitein van de marechaussee voor wilde laten opdraaien. Maar die goede man stond wel met slechts twee pelotons op het Keizer Karelplein tegenover zo'n 700 demonstranten. En als er dan geslagen moet worden heeft het alleen effect als er hard wordt geslagen, hetgeen ook gebeurde.

De feitelijke ontruiming neemt slechts vier uur in beslag maar wordt dan ook uitgevoerd door in totaal 2100 man ME. Duizenden demonstranten willen diezelfde dag vanaf de Wedren een optocht organiseren maar krijgen geen kans.

Nijmegen in oorlog, het centrum ziet eruit alsof er een orkaan gewoed heeft. Ruiten aan diggelen, winkelpuien dichtgetimmerd. Tussen ME en actievoerders ontspint zich een kat en muisspel. De Vrijstaat Eenhoorn is veranderd in Vrijstaat Nijmegen. Tot en met de belegering van de aula waar op 26 februari de gemeenteraad vergadert. Hermsen verdedigt de massale inzet van ME o.a. door te stellen dat de krakers uit Amsterdam grootschalig waren geïnfiltrerd in Nijmegen. Daarom ook had hij pamfletten laten verspreiden dat in het nauw gebrachte politiemensen hun vuurwapen zouden hebben mogen gebruiken. *Een tank met zes molotovcocktails voldeed kennelijk niet aan het gestelde criterium, want er is geen schot gelost, zelfs geen waarschuwingschot.*

Diepe wonden

De Zeigelhofaffaire slaat ook met deze Pyrrusoverwinning in het Nijmeegse politiekorps diepe wonden. Maar liefst 111.924 overuren, kosten f 440.000, ongekend vel verzet soms uitmondend in levensgevaarlijke situaties, en dat alles veroorzaakt door een onbetrouwbare politiek zonder breed maatschappelijk draagvlak en dat alles plaatst de politie onder enorme geestelijke en fysieke druk.

En tijd om weer tot zichzelf te komen is er ook niet want het gewone werk moet ook gedaan worden. Het kan o.a. afgelezen worden aan de terugloop van het aantal opgemaakte processen verbaal in de daarop volgende maanden, nl. 2000, 1500, 1000 respectievelijk 500.

De plaatselijke voorzitter van de ACP Jo van Kessel constateert:

“Wij bemoeien ons niet met de inhoud van de politieke besluiten, daar blijven we heel bewust buiten. We constateren slechts dat er geen consequent beleid is gevoerd en dat in dat slepende proces de politie slechts als bliksemafleider is gebruikt”.

Veel harder en cynischer kan het nauwelijks gezegd worden. Maar ook wordt vastgesteld door van Kessel dat ook de politie nog steeds achter burgemeester Hermsen staat.

Nog geen jaar later spelen zich in Nijmegen overigens weer Piersonachtige taferelen af bij de ontruiming van gekraakte appartementen in de Keizer Karel-flat. Duw en trekwerk helpt niet en de ME wordt te hulp geroepen. De krakers in de ernaast gelegen etikettenfabriek denken dat de ME voor hen komt en zij schieten de Keizer Karel-krakers te hulp en dat met zware katapulten. Niet alleen de politie blijkt over traangas te beschikken en is zelf gedwongen er ruimschoots gebruik van te maken.

Tot 1986-1987 blijft Nijmegen een rebewuste stad. Er is tot die tijd ook geen tekort aan actiepunten: Tsjernobil, de op handen zijnde komst van kruisraketten, de Leegstandswet, het Shell-apartheidsbeleid in Zuid-Afrika. Maar de kraakbeweging heeft allengs haar geloofwaardigheid verloren bij de bevolking. Krakers en hun sympathisanten hebben op niets verhullende wijze hun minachting voor de rechtsbeginselen getoond en een spoor van zinloze vernielingen door de stad getrokken.

Zo kan het ook.

*Ook de krakersbeweging realiseerde zich midden tachtiger jaren dat zij bij de bevolking hun krediet hadden verspeeld en dat zij het over een andere boeg moesten gooien. In 1983 –dus nu al een kwart eeuw jong- ontstond toen in Arnhem vanuit de krakers het: **LOESJE**-initiatief.*

De ludieke, ironische aanpak om dingen aan de kaak te stellen. En inmiddels in dertig landen actief. Een beweging met inmiddels ongeveer 2000 leuzen als:

Wie met beide benen op de grond blijf staan komt geen stap vooruit,

Gerucht: Binnenhof ontruimd wegens taartmelding,

Sla niet. . . . Prei wel,

Een beetje plakker houdt de wereld wakker,

Er wordt teveel abstract gedingest,

Denk je alles op een rijtje te hebben . . . word je verliefd,

Geniet nooit met mate,

I'm a peace veteran. . . .Loesje is dus ook in Amerika actief.

Visie van Panorama

Het weekblad PANORAMA besteedde twee volledige pagina's aan het in Nijmegen door de media en krakers georganiseerde tribunaal over de politiek en het handhaven van de openbare orde.

De kop zegt genoeg over de eigen positiebepaling.

OORLOGSGAS EN EXPLOSIVEN TEGEN BURGERS

Er was sprake van een tribunaal maar het krijgt de titel:

VOLKSRECHTBANK.

Daarmee suggererend dat er sprake was van een juridische onderbouwing middels gekwalificeerde juristen.

De Marechaussee zou de EHBO-post van de krakers met stenen hebben bekogeld, er zou springstof zijn gebruikt.

De boosdoeners zijn volgens het tribunaal burgemeester Hermsen en CDA-fractievoorzitter Ad Lansink.

Lijdelijk verzet en geweldloos verzet worden op één hoop gegooid en niet gekwalificeerd als verzet waartegen opgetreden mag worden.

De ME zou zonder enige sommatie vooraf er meteen op los geslagen hebben.

En de Krijgsmacht zou explosieven hebben gebruikt.

Eindconclusie van het tribunaal:

De operatie was gericht op een overdreven geweldsgebruik tegen een, voor een belangrijk deel, geweldloze groep burgers”.

Er werden nogal wat onwaarheden door het tribunaal gedebiteerd en die stonden dus zonder hoor en wederhoor en dus met nogal wat onnauwkeurigheden in het verslag om maar eens een understatement te gebruiken. Er is geen CS-gas maar traangas gebruikt en pas nadat de krakers met projectielen begonnen te smijten. (Ik heb nadrukkelijk aan een Marechausseecommandant gevraagd of er nu CS-gas of traangas was gebruikt. “Gelul” was zijn bondige commentaar.

Er zijn noch springstoffen noch springramen gebruikt door de BSB. De mensen die geweldloos voor de barricades zaten werden aanvankelijk met ‘zachte hand’ weggesleept. Pas toen krakers met projectielen begonnen te gooien gebruikte de ME de lange lat, en toen dat niet snel genoeg werkte, tenslotte traangas.

Dat zijn de formele feiten, het is niet anders.

Warnsveld

Tijdens de evaluatiebijeenkomst een paar weken later in het politiestudiecentrum van de politie in Warnsveld, in Huize 't Velde, heb ik de leider van het scherpschuttersteam, tijdens een plenaire zitting, op de man af gevraagd waarom er tijdens het gooien van molotovcocktails niet geschoten was. Die waarschuwing stond toch duidelijk op de uitgestrooide pamfletten.

“Als iemand met een molotovcocktail in zijn handen staat weet ik niet of hij gaat gooien. En als hij heeft gegooid heeft het geen zin meer om op hem te schieten”

“Waarom dan geen waarschuwingschot in de grond?”

“Zo'n schot kan recouchetteren”

“En waarom dan geen waarschuwingschoten in de lucht?”

“Daar vloog een politiehelikopter”

Doodse stilte van mijn kant zoveel kromme logica had ik nog nooit gehoord.

“Jullie kunnen zo'n helikopter toch wel missen als jullie dat willen. Jullie zijn toch scherpschutters”, was mijn uitermate cynische repliek

“Mij hoeven jullie nooit meer te beschermen”, daarmee sloot ik de discussie.

Wij zijn geen vrienden geworden.

En die laatste opmerking werd me waarschijnlijk niet in dank afgenomen door het gehoor maar ik kreeg van niemand repliek op mijn scherpe statement.

Hoofdinspecteur Siers moest mij gelijk geven toen ik hem onder vier ogen om commentaar vroeg. En hij was niet de enige die met de toepassing van de geweldsinstructie worstelde.

Als je een geweldsinstructie hebt dan moet je ook de 'guts' hebben om hem te gebruiken anders verliezen de waarschuwingen die je per heli uitstrooit alle kracht. En je moet als toepasser van het geweld rugdekking krijgen.

Maar veel hebben we er niet van geleerd. Jaren later in Irak stond Erik O. voor een gelijksoortig dilemma met verstrekkende juridische procedures tot gevolg.

Ik kon me er nog iets bij voorstellen dat de eerste molotovcocktail de scherpschutters kon verrassen. Maar na een handvol molotovcocktails, wat zeg ik twee handen vol, nog niet ingrijpen komt erg ongeloofwaardig over en vraagt om verder gebruik van die molotovcocktails, hetgeen dan ook gebeurd is.

Verschillen/ Overeenkomsten in optreden in Amsterdam en Nijmegen

Verschillen:

In Amsterdam had de politie nog geen enkele ervaring met echt grootschalig optreden.

In Nijmegen had men de hulp ingeroepen van een vijftal Amsterdamse politieofficieren die ervaring hadden door m.n. de rellen in de Vondelstraat in 1980 en de kroningsrellen in april 1980. In Amsterdam dacht men aanvankelijk de onlusten met 100 man te beteugelen. In Nijmegen wist men al snel dat je voor dergelijk anarchisme een paar duizend man nodig hebt.

In Amsterdam vielen de meeste gewonden bij de politie, op de vrijdagavond voorafgaande aan de grote actie. In Nijmegen vielen de meeste gewonden onder de krakers en lijdzaam demonstrerende ideologische burgers tijdens de ontruiming.

In Amsterdam stonden de krakers lijdzaam, apathisch of volledig versteend toe te kijken toen de operatie eenmaal begon. Gevolg was dat er bijna geen geweld hoefde te worden toegepast behalve even op de Overtoom toen een aantal krakers door het ME-cordon waren gebroken en de tankdozer beklom. In Nijmegen hebben de krakers verbeterd gevochten tegen de ME. En gooiden vanaf de daken met allerlei projectielen waardoor de ME van soepel ontruimen versneld moest ingrijpen met traangas en de lange lat. Gevolg veel licht gewonden onder krakers en hun sympathisanten.

In beide steden waren molotovcocktails voorhanden. In Nijmegen zijn er ook tien (!!!) gebruikt tegen twee tanks. Overigens zonder ernstige gevolgen voor de tanks noch haar bemanning. In Amsterdam is er niet één gebruikt, overrompeld als men was (waarschijnlijk).

Van de gelegaliseerde Radio STAD kan gesteld worden dat zij zich op een normale manier van haar journalistieke taak heeft gekwetend, o.a. door 'hoor en wederhoor' toe te passen. Alle politici die iets te melden hadden werden geïnterviewd. Zij hebben hun radioverslag geboekstaafd en uitgegeven. Radio Rataplan daarentegen was en een illegale zender en heeft zich alleen maar ten doel gesteld de krakers en demonstranten op te hitsen tegen het gezag. In Amsterdam was er ook geen enkel beleid om Radio STAD voorafgaande aan, tijdens en na de ontruiming het zwijgen op te leggen. Voor radio Rataplan was

een apart plan, de overheid wist in welk gebouw ze zaten (Karrengas nr. 70), om die het zwijgen op te leggen. Daar was een apart peloton voor gereserveerd.

In Amsterdam verliep het besluitvormingsproces enorm hectisch in steeds wisselende samenstelling, o.a. door de directe aanwezigheid van de Cdk of ministerieel niveau op afstand (landelijke driehoek zat op Schiphol). In Nijmegen liep alles via burgemeester Hermsen en Hoofdcommissaris Hetterscheid.

In Amsterdam hebben we van zaterdagochtend tot zondagnacht voorbereidingstijd gehad. In Nijmegen een complete week.

Het gevolg daarvan was dat we in Amsterdam de hele operatie uitvoerden op basis van summiere mondelinge bevelen terwijl in Nijmegen alles netjes op papier stond. Qua wijze van uitvoering heeft het –gelukkig!- amper of geen verschil uitgemaakt. Als in Amsterdam de uitruiming niet gladjes was verlopen en wij hadden ons na afloop moeten rechtvaardigen dan had ik nog niet geweten wie er allemaal waren ‘opgehangen’. In Nijmegen liep er wel heel wat uit de hand, met name in de nacht voorafgaande aan de feitelijke ontruiming, en dat ondanks het feit dat de hele operatie op papier stond. Dit vaststellende wil ik geen pleidooi houden om alles maar uit de losse pols te regelen en uit te voeren. In Amsterdam hebben we gewoon heel veel geluk gehad. Beginnergeeluk zullen we maar zeggen.

De slagorde was qua opstelling nagenoeg in beide steden gelijk. Zij het dat er in Amsterdam over een enkele as werd opgetreden met een nevenaantal met beperkte doelstelling (vluchtweg vrijmaken) In Nijmegen waren twee evenwijdige hoofdaanvallen (AJAX en FEIJENOORD) en was er een nevenaantal (TWENTHE) wederom met de bedoeling tot het forceren van een vluchtweg.

In Amsterdam zijn geen dreigende schietsituaties geweest. In Nijmegen wel tijdens het gooien van molotovcocktails (volgens de stroobiljetten had de politie toen moeten schieten, m.n. om een eind te maken aan dit meervoudig gooien) en in de Eenhoorn toen de BSB ‘springramen’ wilde gaan gebruiken en ze van bovenaf met allerhande projectielen werden bekogeld, tot complete Tv-toestellen en volgeladen bagagewagentjes van de supermarkt. Springramen waren de voorgevormde holle springladingen om deuren/ramen te forceren met weinig springstof en werden gemaakt door het BVVK (Bureau Voorbereiding Vernieling Kunstwerken, de offensieve tegenhanger van het EOCKL/EOD (Explosieven OpruimingsCommando KL/Explosieven Opruimingsdienst)

Na 'Amsterdam' is er geen evaluatie gehouden voor alle deelnemende commandanten, na 'Nijmegen' wel en wel in Warnsveld (conferentiecentrum politie)

Wat hem ook verweten werd maar in Amsterdam bleef burgemeester Polak gewoon op zijn post. In Nijmegen echter waar burgemeester Hermsen zeer kordaat optrad en heel direct leiding gaf wilde de Raad hem ontslaan. Een meerderheid vond dat politie en leger de leiding in de stad had overgenomen, dat er geen sprake meer was van burgerlijk bestuur.

PvdA, PPR, PSP en SP vonden dat:

"De burgemeester zich niets had aangetrokken van de afschuw onder de bevolking over de nietsontziende wreedheid waarmee de ME en vooral de marechaussee is opgetreden"

Maar die eis willigde minister Wiegel niet in. Hij vond dat Hermsen zijn functie goed had uitgeoefend.

Een enquête (bureau Intomart) in de stad gehouden op 7 maart, dus twee weken na de veldslag, leverde ook een vertrouwensvotum op voor Hermsen, 71% van de bevolking wilde dat hij bleef en slechts 14% wilde dat hij vertrok of ontslagen werd. Van de burgers vond 44% het optreden van de politie goed en 8% te zachtzinnig.

Burgemeester Hermsen gaf wel toe dat er in de nacht voorafgaande aan de feitelijke ontruiming een, uit de Harskamp aangevoerd marechaussee-eskadron, is ingezet tegen rellen in de stad dat onnodig hard optrad.

In Amsterdam stonden de barricades in brand, die op zich –achteraf gezien!- geen extra problemen opleverde, alleen spectaculaire Tv-beelden. In Nijmegen waren de barricades hoger en zwaarder uitgevoerd, maar veel minder in aantal, - maximaal twee per aanvalsas-. Volgens de inschatting van de politie hadden ook de krakers in Amsterdam lessen getrokken uit de barricadebouw. Een echt probleem in Nijmegen was het bespuiten van de barricades met duizenden liters water op en voor de barricade, waardoor de barricades aanmerkelijk steviger werden en gevaar voor gladheid (slippende tracks). De ontstane gladheid werd bestreden met zout en zand op de dozerbladen en er werd forser op de barricades ingereken.

Toen (Amsterdam) werden we begroet met de Hitlergroet, in Nijmegen kregen we in totaal 10 molotovcocktails over de twee voorste tanks heen. Wat is erger? De Hitlergroet was zeer beledigend, de Molotovcocktails hadden levenbedreigend kunnen worden. Het was allebei zeer confronterend. Maar zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve inzet van de militaire middelen is weer heel confronterend geweest voor de krakers en de burgers. En met die laatste categorie heb ik weer wel compassie.

Overeenkomsten:

“Never change a winning team” is een gezegde niet zonder enige logica. Alhoewel het optreden in Nijmegen zichtbaar onder leiding stond van de burgemeester, dit in tegenstelling tot Amsterdam waren alle externe militaire commandanten, nagenoeg dezelfde personen als het jaar daarvoor in Amsterdam.

In beide gevallen was het een optreden midden in de winter. Ik heb nooit begrepen waarom de krakers dit zichzelf aandeden. Vooral de harde kern onder de krakers heeft zichzelf veel ongemak bezorgd. Midden in de zomer een spuitwagen tegenover je is geen pretje of juist een genoegen, afhankelijk van het weer. In de winter is het per definitie een ramp om te moeten ondergaan.

Helaas was er wederom een bijna identieke overeenkomst qua radiocommunicatieproblematiek. Weliswaar nu (Nijmegen) op drie netten i.p.v. één, Maar wel met in totaal 86 radio's. En dat is prima zolang iedereen zijn mond houdt, het is een regelrechte ramp als nagenoeg overal tegelijkertijd gevochten gaat worden en iedereen iets te melden heeft. En omdat Nijmegen qua gevechten veel heftiger, maar vooral grootschaliger was dan Amsterdam, was hier de 'Poolse landdag' volledig en langdurig aan de orde. Daar was in een jaar dus niet veel geleerd c.q. geïnvesteerd.

Ontstaan van dit boekwerk

Dit boek is 'veroorzaakt' door een verzoek van generaal-majoor b.d. Teun de Kruif (b.d. = 'buiten dienst', of 'bijna dood' zoals wij wel eens badinerend zeggen), die samen met een aantal collega's bezig was en is om de geschiedenis van de genie aan het papier toe te vertrouwen. Ik heb de Balivakantie zomer 2005 besteed aan het concept over het Amsterdamse deel. Het commentaar van Teun was dat het 'las als een speer'. Alle reden voor mij om in de volgende vakantie (2006), wederom op Bali, het Nijmeegse deel op te tekenen. Nadeel van deze methodiek is dat ik kilo's papier mee moest slepen naar Bali, voordeel van die werkplek is het ongestoord kunnen werken.

Maar Teun vond het plots niet wetenschappelijk genoeg meer. Ik zou ook meer mensen moeten interviewen. Maar diegenen die ik zou willen interviewen zijn al dood, de twee burgemeesters Polak en Hermsen en Carl Giese voorop. En diegenen die Teun voorstelde om te interviewen waren weliswaar BOBO in die tijd maar qua besluitvorming en leiding personen in de marge.

Ik weigerde uiteraard, zo ben ik nu eenmaal, mijn opzet aan te passen en liet het concept een jaar 'in de kast' liggen, in de laptop uiteraard.

Daarna (2007) werd ik benaderd door luitenant-generaal Henny van der Valk, ook al jaren b.d., die ook iets aan geschiedschrijving deed. Of ik hem het manuscript wilde opsturen. Reden om dat te doen was een eerdere opmerking van hem, vlak na mijn terugkeer uit Irak: "Jij moet je levensverhaal te boek stellen, je hebt zoveel meegemaakt". Dus ik mijn verhaal per mail naar hem opgestuurd. Niks meer van gehoord tot nu toe en dan schrijven we november 2008.

Dit jaar op Bali (2008), wederom daar, kreeg ik een brainwave. Toen ik 65 werd heb ik al mijn gasten het boekje "Waar 'loop' je tegen aan in een rolstoel?" aangeboden.

En komende januari 2009 word ik 70 en tot voor kort stond ik met lege handen met wat dit kroonjaar te markeren. En mijn motto is o.a.: "Het is beter te geven dan te nemen", bovendien als je 70 wordt heb je alles al, en een doodskleed heeft geen zakken. Ik hoef niks meer te krijgen. En je leeft wellicht wat voort in wat je doorgeeft. En dat is dit dus geworden. Het toeval wilde en dat werkte best wel motiverend dat tijdens deze vakantie Wijnand Duyvendak volop de publiciteit haalde met een boek dat hij had geschreven o.a. over zijn optreden tijdens de Vondelstraatrellen. En dat haalde de TV (NOVA o.a.) die zijn uitzendingen uitgebreid lardeerde met tanks en brandende barricades. En dat

kwam via BVN (zeg maar de Tv-wereldomroep van Nederland en België) tot in Bali op mijn slaapkamer.

Terug in Nederland begonnen met het combineren van tekst, foto's en tekeningen. Ik wilde de cover van de Elsevier, 36-ste jaargang nr. 10 van 8 maart 1980 gebruiken want daar stond ik met tank en al op die cover. "IJdelheid der ijdelheden". Maar ik wilde ook een foto plaatsen van tank met brandende barricade want die stond in geen van de kranten. Via Google en via diverse tussenstations kwam ik uit bij de journalist Jelte Wiersma die juist opdracht had gekregen om een artikel over de krakersrellen te schrijven. Had natuurlijk alles te maken met het uitkomen van het boek van Wijnand Duyvendak en de daarna ontstane commotie rond zijn aftreden als 2-de Kamerlid en de al dan niet aansluitende commotie rond de eventuele betrokkenheid van minister Jacqueline Cramer en Kamerlid Rita Verdonk.

De inbraak van Duyvendak was inmiddels juridisch dik verjaard maar verjaring is kennelijk een heel rekbaar begrip als je een advertentie ondertekent met Kramer of als ideële protesterende tegen een parkeergarage op straat gaat zitten. Nu kwam Wiersma naar mij toe, kortom door Duyvendak gingen er plotseling ook voor mij allerlei deuren open.

De aanvankelijke mogelijke opzet, op voorstel van Jelte Wiersma van Elsevier, om het boek evt. door Elsevier uit te geven is helaas niet doorgegaan. Had mij enorm veel werk gescheeld.

Ik ben geen Geert Mak of Maarten 't Hart dus had ik wel begrip voor. Ik voelde me al erg vereerd met een fors aantal pagina's in het Kerstnummer van Elsevier.

Maar nu zag ik mij geroepen/gedwongen om alles zelf te doen.

Nu nog een uitgever vinden (december 2008) en op 11 januari 2009 (mijn 70-ste verjaardag) klaar was voor mij onmogelijk.

Ik heb alleen de steun gekregen van Norbert Smeulders die mij geholpen heeft met inscannen van foto's en tekeningen. Gevolg is natuurlijk een minder professioneel product, ik heb per slot van rekening een ander vak geleerd. Hopelijk zij het mij vergeven en heeft men toch het nodige leesplezier opgeleverd.

Bijlage A:

Brief aan burgemeester Hermsen van Nijmegen

Brief aan minister Binnenlandse Zaken

Antwoord Burgemeester Hermsen

Nb Een antwoord van minister Wiegel bleef uit

Vlijmen, 2 Maart 1981

Hoogedelgestränge Heer,

Gezien de politieke verwickelingen die als
nauloop van de ontruiming Lenhoorn en de negen
woningen aan de Miersonstraat U in de rug hebben
overvallen stel ik het op prijs U te berichten
dat ik mij e.g. tot de Minister van Binnenlandse
Zaken heb gericht met een notitie dat ik het
"prettig en goed dienen" vond onder Uw
directieven.

Ik heb mij ook bij de Minister beschikbaar gezeld
om ten overstaan van wie dan ook met harde feiten
te ontkrachten wat men U nu verwijt.

Hoogachtend

T. van Erp,
majoor der genie
Lozartlaan 28, Vlijmen

Vlijmen, 2 maart 1981

Excellentie,

Gezien de kritiek die er uit de zorgheten progressieve hoek van de nijmeerse gemeenteraad op burgemeester F.J. Hermans nu achteraf wordt uitgeoefend, resulterend in een petitie aan de Kroon teneinde het daaraan te doen leiden dat deze burgemeester ontslagen zou kunnen worden, hecht ik er sterk aan U het navolgende te berichten:

- Ik heb als commandant van het geniedetachement belast met het breken van de barricaden, evenals in Amsterdam (Vondelstraat) - in de week voorafgaande aan de ontruiming diverse voorbereidende veranderingen bijgewoond waaraan burgemeester Hermans deelnam of die hij zelf voorzat.

- Ik heb kunnen constateren dat hij zeer besluitvaardig optrad, de noodzakelijke touwtjes in eigen handen hield, zeer betrokken aan de besluitvorming deelnam, duidelijke instructies gaf m.b.t. de uitleg van de geweldsinstructie, de consequenties van de ontruimingsplannen goed overzag, het "voorroefenen" door de M1 persoonlijk bezocht, diverse informatiekanalen bezat met en naar de krakers en die ook gebruikte, en zich achteraf persoonlijk bekommerde om gewonden die er bij de M1 waren gevallen, alle ondercommandanten afging om ze te bedanken voor hun aandeel, enz. enz.

- Het was "prettig en goed dienen" onder burgemeester Hermans, wij wisten waar we aan toe waren, en volgens mij wisten de krakers dat ook terdege doordat hij duidelijk en standvastig was.

- De nu zo luidruchtige oppositie heb ik tijdens die rumoerige voorbereidingsweek in geen velden of wegen kunnen ontdekken....

Het is niet denkbeeldig dat juist door het doortastend optreden het aantal gewonden beperkt is gebleven.

Ik ben bereid te allen tijde voor ieder forum mijn ervaringen in Vlijmen met voorbeelden te adstrueren.

Hoogachtend,

van Arp, T.
majoor der genie
Nozartlaan 25
Vlijmen
5251 HK

Nijmegen, juni 1981

BURGEMEESTER VAN NIJMEGEN

Aan de Weledeelgestrenge heer
T. van Erp
Mozartlaan 28
Vlijmen

Geachte heer Van Erp,

Graag zeg ik U dank voor Uw sympathieke reactie na de moeilijkheden in onze stad in februari j.l. tengevolge van de plaatsgevonden kraakacties.

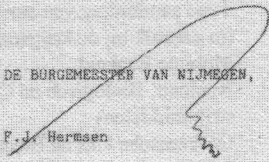
Uw blijk van medeleven heeft mij goed gedaan en de kracht gegeven om mijn taak zo goed als mogelijk is te blijven vervullen.

Hoewel onze parkeerproblematiek nog lang niet is opgelost hoop ik toch dat de rust in de stad spoedig helemaal terugkeert, zodat het ambt van burgemeester-zijn weer op een prettige en vruchtbare wijze kan worden uitgeoefend.

Met vriendelijke groeten en hoogachting,

DE BURGEMEESTER VAN NIJMEGEN,

F.J. Hermsen

Lijst met gebruikte afkortingen

ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
B&W	Burgemeester en Wethouders
BSB	Brigade Speciale Beveiliging
BVVK	Bureau Voorbereiding Vernielingen Kunstwerken (inmiddels opgeheven)
C-2000	Radio verbindingssysteem (is aangeschaft voor o.a. politie-, brandweer- en ambulancediensten)
Centurion	Type aanduiding van een tank (na 1980 uit de bewapening: opvolger werd Leopard-I en II)
DGW&T	Directie Gebouwen, Werken en Terreinen (van het Ministerie van Defensie)
EOD	Explosieven Opruimingsdienst
EOCKL	Explosieven Opruimingscommando Koninklijke Landmacht
ETA	Euskadi Ta Askatasuna (Baskische Afscheidingsbeweging)
GEB	Gemeentelijk Energie Bedrijf
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GOC	Genieopleidingscentrum te Vught
GSG 9	Grenzschutz Sicherheits Gruppe 9 (Duitse eenheid voor terreurbestrijding)
GVB	Gemeentelijk Vervoersbedrijf
Hip	Hoofdinspecteur (van politie)
Ip	Inspecteur (van politie)
IRA	Irish Republican Army (Iers Republikeins Leger – voornamelijk in Noord-Ierland)
KMA	Koninklijke Militaire Academie
KMar	Koninklijke Marechaussee
Leopard	Type aanduiding van een tank (betreft Leopard in diverse uitvoeringen, sinds begin jaren zeventig in bewapening)
M-113	Type aanduiding van een klein amfibisch pantserrupsvoertuig op rupsbanden (in gebruik bij de krijgsmacht)
ME	Mobiele Eenheid
NBC	Nucleair, Biologisch en Chemisch (in relatie met bescherming tegen deze strijdmiddelen)
OGEM	Overzeesche Gas en Electriciteits Maatschappij (voortgezet als TBI Holdings B.V.)
OM	Openbaar Ministerie
OS	Olympische Spelen
Pagn(cie)	Pantsergenie(compagnie)
PPR	Politieke Partij radicalen (inmiddels opgeheven en opgegaan in Groen Links)
PSP	Pacifistisch Socialistische Partij (idem)
SROKG	School Reserve Officieren en Kader Genie (ressorteerde onder het GOC)
UNSCOM	United Nation Special Commission (voor toezicht op vernietiging B- en C-wapens van Irak)
WG	Wilhelmina Gasthuis (te Amsterdam)
YP-762	Type aanduiding van een pantserrupsvoertuig voor o.a. personeelstransport (in gebruik bij de krijgsmacht)
YP-408	idem -wielvoertuig idem)

N.B. Afkortingen gebruikt voor bestaande politieke partijen worden als bekend verondersteld en zijn niet opgenomen.

Bronnen: 'Amsterdam'

Defensiekrant o.a. vwb fotomaterieel
 Amsterdamse recherche (fotomateriaal)
 Terugblik uit dagboek Ennetis Heerma (wethouder/locoburgemeester te
 Amsterdam)

Krantenartikelen uit die tijd
 Knipselnieuws Ministerie van Defensie
 "De Vondelstraat" verslagen van Radio STAD 29 februari-3 maart 1980
 van Gennip Amsterdam
 Verslag C-13 Pagnie (Confidentieel) Oirschot 22-04-1980
 Logboek van de politie Amsterdam
 Dagboek Maartje van Putten
 Handleiding voor Krakers , 5-de druk 1979
 Onkruid

'Nijmegen'

Dossier Zeigelhof (De Gelderlander)
 Operatiebevel SQUATTER Koninklijke Marechaussee (Geheim)
 Knipselkrant gemeente Nijmegen
 Operatie "P.S." Gemeentepolitie Nijmegen (Zeer Vertrouwelijk)
 Rapport Burgmeester Hermsen Nijmegen t.b.v. Gemeenteraad dd 260381
 Acht eeuwen politiegiedenis Nijmegen
 Kranten artikelen uit die tijd

28jaar ouder dan toen

